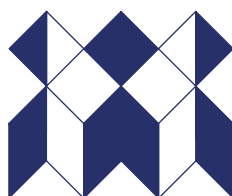

SCHOOLPLAN

HET MOZAÏEK

2024 – 2028/2030

Inhoudsopgave		pag.
Voorwoord		
H1	Onze school	5
H2	Onze school: analyse van de huidige situatie	13
H3	Ons onderwijs: inhouden en onderwijsresultaten	17
H4	Ons onderwijs: schoolklimaat	26
H5	Ons onderwijs: zicht op ontwikkeling en begeleiding	28
H6	Ons onderwijs: samenwerking	32
H7	Ons personeel	36
H8	Onze middelen: leermiddelen en leeromgeving	40
H9	Onze kwaliteitszorg: onderdeel van kwaliteitszorg binnen SCOH, kwaliteitscultuur, verantwoording en dialoog	44
H10	Onze professionele leer- en veranderopgave	50
	Kwaliteitskaarten	54

Voorwoord

Voor u ligt het schoolplan 2024 – 2028 van SBO Het Mozaïek te Den Haag, wat richting zal geven aan onze ambities en keuzes voor de komende vier schooljaren. Het plan is dynamisch. De snel veranderende wereld, in het bijzonder ten aanzien van onderwijs, zorgt ervoor dat we jaarlijks het plan zullen evalueren en de doelstellingen voor de dan voorliggende periode zullen (her)formuleren.

Let op! Wij sluiten met ons schoolplan aan op het koersplan van SCOH. Omdat dit koersplan loopt tot 2030 zal dit jaartal richting gevend zijn bij het samenstellen van dit schoolplan.

Bij het opstellen van ons schoolplan hebben wij als uitgangspunt het koersplan van Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden (SCOH) gebruikt. Het schoolplan functioneert als een verantwoordingsdocument naar de overheid, het bevoegd gezag en de ouders en als een plannings- document voor de planperiode 2024-2028/2030

Totstandkoming

Belangrijk voor de verwezenlijking van onze plannen is ze een breed draagvlak te geven. Daarom is de totstandkoming van dit plan met het hele team en MR opgezet. Het team heeft vanuit een missie en visie gezamenlijk doelen gesteld, waarna zij deze ambities hebben geprioriteerd. Ook is er gekeken naar de acties die nodig zijn om enerzijds onze ambities te verwezenlijken en anderzijds de huidige kwaliteit van ons onderwijs te behouden en te verbeteren. De MR heeft ons bij iedere stap input en feedback gegeven om het plan zo realistisch, passend en scherp mogelijk te houden.

Opbouw schoolplan

Het schoolplan van onze school bestaat uit verschillende onderdelen. Het spreekt voor zich dat deze onderdelen een grote mate van samenhang vertonen. Alle beleidsuitspraken die in het schoolplan zijn opgenomen en de daaruit voortvloeiende activiteiten zijn gebaseerd op de missie en visie van het schoolteam. Deze missie en visie komt ook tot uitdrukking in de schoolgids, waar voor ouders in duidelijke taal beschreven wordt waar de school voor staat en op welke ideeën het onderwijs op deze school is gebaseerd. In hoofdstuk 1 wordt een beeld geschetst van de huidige stand van zaken in onze school.

Hierin worden naast de visie en missie beschreven welke populatie de school heeft en op welke wijze er invulling is gegeven aan de ambities uit ons vorig schoolplan.

In hoofdstuk 2 wordt er vanuit de gestelde ambities een prioritering gemaakt in de ons voorliggende issues per thema, waarna in de hoofdstukken 3 t/m 8 op verschillende beleidsterreinen van ons onderwijs wordt weergegeven hoe wij werken en welke ambities wij de komende vier jaar hebben.

In hoofdstuk 9 is er aandacht voor onze kwaliteitszorg. Dit is een belangrijk onderdeel van ons schoolplan, waar we inzichtelijk maken op welke manier we processen borgen en de onderwijskwaliteit bewaken.

Ons schoolplan wordt afgesloten met onze veranderopgave en het plan van aanpak hiervoor in hoofdstuk 10 en 11. Wij hopen dat dit plan bijdraagt aan de prachtige, voortdurende ontwikkeling van SBO Het Mozaïek.

Wij realiseren ons dat we een ambitieus plan hebben opgesteld. Samen met het enthousiasme en de inzet van onze leerlingen, ouders, team en samenwerkingspartners gaan we ervoor zorgen dat het een succes wordt.

Het team en management van SBO Het Mozaïek

Daan Huisman - directeur

Onze school

H1

In dit hoofdstuk leest u waar wij als school voor staan en de plek die wij hebben binnen de regio. Ook wordt er in dit hoofdstuk teruggekeken naar de schoolontwikkeling van de afgelopen vier jaar.

1.1 De School

SBO Het Mozaïek is een christelijke school voor speciaal basisonderwijs. Het is een school voor leerlingen die door leer- en ontwikkelingsproblemen niet op de reguliere basisschool kunnen blijven. Het Mozaïek is een kleine school die al meer dan 100 jaar in Den Haag actief is en door ouders en (oud)leerlingen gewaardeerd wordt. Het gebouw wordt in 2024 helemaal gerenoveerd, waarbij ook de speelplaats grondig onder handen wordt genomen. De authentieke stijl van het gebouw wordt zoveel als mogelijk gehandhaafd en geeft de school een rustieke en tegelijkertijd ook een moderne uitstraling. De school is gesitueerd aan de rand van het Statenkwartier een locatie die volop excursie mogelijkheden biedt.

SBO Het Mozaïek maakt onderdeel uit van de Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden (SCOH). Deze stichting bestaat uit 21 peuterscholen, 32 basisscholen, 3 scholen voor speciaal basisonderwijs, 1 school voor (voortgezet) speciaal onderwijs en 1 praktijkschool in Den Haag en Rijswijk.

1.1.1 *Gegevens van de school*

SBO Het Mozaïek
Van den Eyndestraat 24
2582 EC, Den Haag
(tijdelijk, tot medio oktober 2024:
Willem Beukelszoon plein 7
2584 XJ, Den Haag)
070-3586050
e-mail: mozaiek@scoh.nl
www.hetmozaiek.net

1.2 Visie en missie van de school

1.2.1 *Missie*

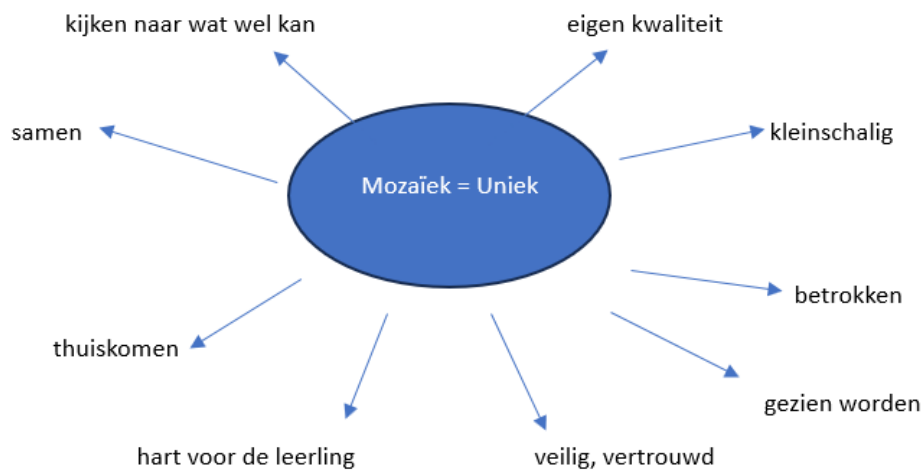
SBO Het Mozaïek biedt haar leerlingen de mogelijkheid om binnen een veilige schoolomgeving zoveel mogelijk leerplezier te ervaren en zelfvertrouwen te krijgen. Het team doet dit door hun leerlingen middels het onderwijs optimale kansen te bieden en ze dagelijks het gevoel mee te geven dat ze mogen zijn, wie ze zijn.

1.2.2 *Visie*

Het team van SBO Het Mozaïek biedt activerend en ontdekkend onderwijs aan en leert hun leerlingen elkaar te begrijpen en te respecteren. Wij zien de kwaliteiten van onze leerlingen en hebben hoge verwachtingen van hun 'kennen' en 'kunnen'.

Wij geven onderwijs vanuit pedagogisch meesterschap waarbij wij als motto 'SAMEN = Hoor elkaar, Zie elkaar' hanteren.

Dit zijn wij:

1.2.3. Ambities

Onderwijs maak je samen en daarom vinden wij de input van onze leerlingen en hun ouder(s)/verzorger(s) van groot belang.

- Wij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs.
- Wij ontwikkelen ons tot pedagogisch leermeesters en zijn dan ook voortdurend bezig om onszelf elke dag een beetje beter te maken. Onderwijskundige professionaliteit is ons uitgangspunt.
- Onderwijs is teamwork. We maken gebruik van elkaars kwaliteiten en betrekken expertise van buitenaf om scherp te blijven.

1.3 Kenmerken doelgroep en voedingsgebied van de school

De school heeft, in tegenstelling tot reguliere basisscholen, geen wijk gebonden functie als het gaat om de herkomst van de leerlingen. SBO Het Mozaïek vervult een wijk overstijgende functie en betreft haar leerlingen uit het westelijk deel van Den Haag. Daarnaast zijn een aantal leerlingen afkomstig uit het Westland. De school heeft de afgelopen jaren te maken gehad met een licht dalend leerlingenaantal. Dat zich in de laatste paar jaren stabiliseert rond de 95 leerlingen aan het eind van het schooljaar. De school biedt onderwijs aan leerlingen van 4 tot 12 jaar met voornamelijk extra ondersteuningsbehoeften vanwege beperkte cognitieve capaciteiten (IQ ongeveer 60-85). Hiernaast kan sprake zijn van aanvullende problematiek, zoals aandachts-concentratieproblemen (ADHD), werkhoudingsproblemen, faalangst, psychosociale problematiek (autisme) en andere problematiek die het leren kan belemmeren.

Uit de cijfers van het samenwerkingsverband (SPPOH) blijkt dat ruim 1700 leerlingen in de gemeente Den Haag/Rijswijk onderwijs volgen binnen een setting voor speciaal basisonderwijs. In de gemeente Den Haag zijn naast SBO Het Mozaïek, nog 11 andere scholen voor speciaal basisonderwijs. In de gemeente Rijswijk zijn twee SBO scholen. Binnen de stichting zijn naast SBO Het Mozaïek, nog twee SBO scholen, 1 (V)SO school en 1 Praktijkschool actief. SBO Het Mozaïek is in het stadsdeel Scheveningen de enige school voor speciaal basisonderwijs. Vanuit het samenwerkingsverband is het streven dat onze school een expertisecentrum gaat worden ter ondersteuning van de reguliere

basisscholen in het stadsdeel.

Een flink deel van de schoolpopulatie komt uit wijken in Den Haag waar gemiddeld hoge werkloosheidscijfers zijn, laag opleidingsniveau van ouders lijkt en veel één ouder gezinnen aanwezig zijn. Ongeveer 20% van de leerlingen krijgen in de school ondersteuning op het gebied van sociaal emotionele ontwikkeling, opvoedondersteuning of vormen van jeugdzorg. Bij deze leerlingen is in alle gevallen schoolmaatschappelijk werk, een wijkteam, of jeugdzorg betrokken.

1.4 Het team van de school

Binnen het team van SBO Het Mozaïek zijn 21 mensen werkzaam in verschillende functies en taken. De opbouw in het team is als volgt (stand van zaken 01-03-2024):

- 3 voltijd groepsleerkrachten
- 4 deeltijd groepsleerkrachten, waarvan 2 leerkrachten tevens een taak als vakcoördinator uitvoeren
- 2 vakleerkrachten gym
- 7 onderwijsassistenten
- 1 Intern Begeleider (IB)
- 1 orthopedagoog
- 1 conciërge
- 1 administratief medewerker
- 1 directeur

Het team bestaat uit 5 mannen en 16 vrouwen. In de onderstaande tabel wordt weergegeven in welke leeftijdsgroepen het team verdeeld is.

Leeftijdverdeling team SBO Het Mozaïek

Leeftijdscategorie	OP	OOP	MT
20 – 24 jaar			
25 – 34 jaar		3	
35 – 44 jaar	3	1	1
45 – 54 jaar	1	2	
55 – 67 jaar	4	3	1
Totaal	8	9	2

Binnen de school zijn er op onderwijskundig gebied een aantal specialismes ontwikkeld. Zo zijn er vakcoördinatoren voor de vakgebieden taal en rekenen. Ook hebben we een specialist op het gebied van onderwijs aan het jonge kind en een specialist Doordacht Passend Lesgeven. Daarnaast is het voor de school van groot belang kennis op het gebied van onderwijs en zorg te behouden. Deze zit nu bij de orthopedagoog en ib'er, maar moet, vanwege 'de kwetsbaarheid', verbreed worden.

Het hebben van vakcoördinatoren en zorgspecialisten is voorwaardelijk voor het borgen van onze

kwaliteit.

Daarnaast is binnen de school een schoolopleider aanwezig. Zij stuurt 2 werkbegeleiders aan: een werkbegeleider die hbo studenten begeleidt die binnen de school hun stages lopen en (vanaf 1 augustus 2024) een werkbegeleider voor mbo studenten. Deze werkbegeleider coacht onder supervisie van de directeur ook de startende onderwijsassistenten.

De school werkt nauw samen met een aantal zorgpartners. Deze partners zijn essentieel om vorm te geven aan ons onderwijs. Hieronder vallen een logopediste, een fysiotherapeut en een schoolmaatschappelijk werkster.

1.5 Onderwijsuitvoering

SBO Het Mozaïek werkt met een opbrengstgerichte en handelingsgerichte aanpak. Ons onderwijssysteem is opgebouwd op basis van het jaarklassen systeem, waarbij de leerkracht binnen de groep differentieert op niveau.

De leraren bieden een breed, eigentijds en op de kerndoelen gebaseerd aanbod. Binnen de kaders van de wet maken zij keuzes in het aanbod, waardoor zij deze afstemmen op de onderwijsbehoeften die kenmerkend zijn voor de leerlingenpopulatie. De school heeft een aanbod voor de referentieniveaus taal en rekenen dat aansluit bij het niveau van alle leerlingen. De leraren verbreden of verdiepen het aanbod afhankelijk van de kenmerken van de leerling. De leraren hanteren leermiddelen die afgestemd zijn op de ontwikkelingsfase van de leerlingen. Het aanbod sluit aan op het niveau van de leerlingen bij binnenkomst van de school en bereidt hen voor op het aanbod bij de start van het vervolgonderwijs. Het niveau van de leerling wordt vast gelegd in een persoonlijk ontwikkelperspectief (OPP). In de schoolperiode dat een kind doorbrengt op onze school verdelen de leraren de leerinhouden evenwichtig en in samenhang over de leerjaren heen. Het aanbod draagt bij aan de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

1.5.1. Sociaal klimaat

Wij vinden het van wezenlijk belang dat onze leerlingen zich veilig voelen. Pas dan komen ze toe aan het optimaal benutten van hun mogelijkheden. Een duidelijke en vooral voor leerlingen herkenbare structuur en een sfeer van vertrouwen zijn daarbij erg belangrijk.

Om dit veilige klimaat vorm te geven gaat de school werken vanuit de methodiek 'Grip op Gedrag, waarbij de 5 schoolregels de kern vormen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de methode Kwink.

Met hulp van de organisatie KleineGroteDenkers gaat Het Mozaïek aan de slag om een gedegen leerlijn Burgerschap neer te zetten. Naast Kwink zullen ook Nieuwsbegrip, de methode 'Filosofie op de basisschool' en 'De Geluyskoffer' worden ingezet.

Door gebruik te maken van genoemde methodiek en materialen wordt er zowel gewerkt aan heldere gedragsverwachtingen in de schoolsetting, als aan de vertaling van sociaal gedrag buiten de schoolsetting.

1.5.2. Verantwoording onderwijsuren

Ieder jaar geeft SBO Het Mozaïek in ieder geval 940 uur onderwijs per jaar. Onze school hanteert daarbij 4 dagen (ma, di, do en vr) een gelijk rooster van 6 uur en 15 minuten. Op woensdagmiddag zijn de leerlingen vrij en duurt de schooldag 3 uur en 45 minuten. Hieronder valt dagelijks (uitgezonderd de wo met 15 minuten pauze) 35 minuten pauze voor de leerlingen. In een volledige schoolweek volgen leerlingen 27 uur en 10 minuten onderwijs. Wanneer een leerling de volledige schoolloopbaan binnen de school doorbrengt zal er in totaal 8476 uur aan onderwijs worden

genoten. Hierbij wordt ruimschoots voldaan aan de wettelijke norm van 7520 uur.

1.5.3. *Onderwijs aan zieke leerlingen*

Soms kunnen leerlingen om welke reden dan ook niet naar school. Wanneer de leerling ziek is kan dat een verschillende oorzaak hebben; een griepje, een levensbedreigende ziekte, een ongeval, een chronische ziekte of psychosomatische klachten. Wanneer een leerling langdurig ziek is en niet naar school kan zorgen wij als school voor het onderwijs. Daarvoor maken wij een ondersteuningsplan waarin beschreven staat welk onderwijs de leerling volgt en op welke manier. Wij zullen daarbij ondersteuning aanvragen bij een consulent ondersteuning onderwijs zieke leerlingen van Bazalt.

1.6 Schoolondersteuningsplan

Binnen het samenwerkingsverband SPPOH, waar SBO Het Mozaïek onder valt, is afgesproken dat alle SBO scholen een verkort schoolondersteuningsplan opstellen. Dit schoolondersteuningsplan is terug te vinden op de website van de school (www.hetmozaiek.net).

1.7 Gerealiseerde onderwijsopbrengsten

Ieder jaar worden de gegevens van de CITO's (Leerling in Beeld – LVS) en de doorstroomtoets (via Route8) van de schoolverlaters gedeeld, via DUO, met de inspectie. De resultaten zijn op alle vakgebieden op niveau.

Voor de tussenopbrengsten werkt de school met verschillende CITO toetsen en het PI dictee. De onderwijs- inspectie heeft de afgelopen jaren een vaste normering voor het SBO los gelaten. Om toch richting te geven aan het borgen van de onderwijskwaliteit van de school, is er op basis van de resultaten van de afgelopen 10 jaar een minimumnorm en een ambitienorm opgesteld voor de te behalen toetsresultaten. Dit is terug te vinden in de bijlagen van dit schoolplan.

De uitstroom vanuit SBO Het Mozaïek richt zich met name op praktijkonderwijs en VMBO (BB/KB). De uitstroom van de afgelopen jaren is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel: Uitstroom SBO Het Mozaïek

Schooljaar	Gemiddeld IQ	% Praktijk-onderwijs	% VMBO Basis	% VMBO kader	% VMBO gemengd	% VMBO theoretisch	VSO
2020 – 2021	78	9	1	4	0	0	1
2021 – 2021	81	4	10	2	2	0	0
2022 – 2023	82	5	9	3	2	0	0
2023 – 2024	83	4	8	3	0	0	2

1.8 Gerealiseerde schoolontwikkeling

In het schoolplan 2019-2023 heeft de school ambities gesteld. De ontwikkelgebieden zijn in het vorige schoolplan verdeeld in de thema's pedagogisch handelen en sociale veiligheid, didactiek (EDI/DPL) en Burgerschap. In de onderstaande alinea zal per thema een korte evaluatie worden geschreven.

1.8.1. Pedagogisch handelen en sociale veiligheid

Het pedagogisch klimaat is n.a.v. van de 5 SEL competenties verstevigd. Door de leerlingen vaardiger te maken in het benoemen van hun eigen emoties, wordt er meer grip gekregen op het probleem. Opvallend gedrag werd benaderd vanuit de executieve functies wat weer helpend was bij het oplossen van conflicten. Omdat dit een doorlopend proces is, maar ook omdat de doelgroep aan het veranderen is, is het team in 2023 begonnen met co-teaching 'Grip op gedrag' (Edux). SEL wordt doorlopend aangeboden. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de methode Kwink om handvatten te bieden voor de leerkrachten.

1.8.2. Didactiek

In 2023 is het groepsdoorbrekend model losgelaten en is het team teruggegaan naar het groepsgevoel werken met daarbij differentiatie binnen de groep. De reden was dat het werken in niveaugroepen dusdanig het rooster 'in zijn greep' hield dat de flexibiliteit er helemaal uit is. Op basis van het model Effectieve Directe Instructie is gestart met een doordacht lesplan. Hierbij is de hulp in groepen van CED die Doordacht Passend lesgeven hebben ontwikkeld. Dit is een combi van EDI en Teach like a Champion. De resultaten zijn bemoedigend. Wel moet er een voortdurende monitoring plaats vinden omdat bij sommige leerkrachten ingesleten patronen omgebogen moeten worden.

1.8.3. Burgerschap

Burgerschap is in de afgelopen jaren met name gelinkt aan sociale veiligheid en respectvol met elkaar omgaan. Hoewel formeel een christelijke school zijn in de afgelopen 4 jaren steeds meer leerlingen ingestroomd die hun roots niet in Nederland hebben en/of een andere religie hebben dan het christendom. Dit zorgt voor veranderende verhoudingen, niet alleen tussen leerlingen en hun ouders, maar ook in het team zelf.

Verder is het een uitdaging om dit vak een goede plek te geven binnen het curriculum. Dit komt omdat er veel nadruk ligt op taal en rekenen. Het team is met hulp van KleineGroteDenkers gestart met het opstellen van het leerplan. Daarnaast is het hebben van een gezonde school voor kinderen en collega's een belangrijk uitgangspunt. De afgelopen jaren is er een sterke focus geweest op gezonde voeding, bewegen en een veilig sociaal klimaat. Binnen deze deelgebieden zijn er certificaten van de gezonde school behaald en verlengt.

Ook de wereldoriënterende vakken vallen binnen dit kerndoel. De afgelopen jaren is er een eerste start gemaakt met de opzet van een doorgaand lijn binnen de vakgebieden geschiedenis en aardrijkskunde. In de komende tijd zal dit verder uitgezet worden binnen de leerlijn Burgerschap.

1.8.4. Schoolondersteuningsprofiel

In het schoolondersteuningsprofiel geeft de school jaarlijks aan wat de mogelijkheden en grenzen van de school zijn. Hierbij wordt aangegeven in welke richting de groeiambitie van de school ligt. Dit schoolondersteuningsprofiel wordt jaarlijks bijgesteld en gepubliceerd.

1.8.5. Kwaliteitszorgsysteem

Jaarlijks wordt er binnen het kwaliteitszorgsysteem gekeken naar borging en kwaliteitskaarten. Deze worden aangepast of vernieuwd om zo de kwaliteit van ons onderwijs en processen in de school te borgen. (Zie ook H ..)

Onze school: analyse huidige situatie

H2

2 Analyse huidige situatie

Om tot het opstellen van relevante doelen voor ons onderwijs te komen, is er eerst een analyse gemaakt van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van onze school (voor de gehele SWOT analyse, zie bijlagen). Voor het opstellen van deze analyse is gebruik gemaakt van een aantal bronnen te weten:

- Onderwijsresultaten laatste drie jaar
- Leerlingtevredenheidsmeting
- Oudertevredenheidsmeting
- Personeelstevredenheidsonderzoek
- Borging en kwaliteitskaarten
- Auditrapport
- Externe ontwikkelingen

Vanuit de confrontatiematrix ontstaan er een aantal issues wanneer er gekeken wordt naar ons onderwijs:

Issue	Prioritering
De resultaten van ons woordenschatonderwijs zijn in vergelijking met andere SBO scholen laag	Urgent
Om ons onderwijs goed af te bakenen is het van belang dat de visie van de school concreter wordt uitgewerkt. Dit beschermt de school bij het maken van keuzes in alles wat van buitenaf de school in komt.	Noodzakelijk
Om onze leerlingen optimaal te laten profiteren van ons onderwijs is het van belang dat we leerkrachtvaardigheden rondom DPL versterken	Noodzakelijk

Binnen ons personeel hebben we via de confrontatiematrix eenzelfde prioritering gemaakt in de issues:

Issue	Prioritering
Oplopend lerarentekort legt druk op ambulante rollen binnen ons onderwijs. De vervangingsproblematiek speelt hierin de grootste rol.	Urgent
De ervaren werkdruk is hoog en heeft invloed op de betrokkenheid en het werkplezier van collega's.	Urgent
Het leren van en met elkaar kan versterkt worden om het werkplezier en de betrokkenheid te behouden/vergroten	Urgent

Het leren geven van professionele feedback ondersteunt een team in ontwikkeling	Noodzakelijk
Verschillen in de verbinding naar ouders toe (maatwerk), door deze verschillen te verkleinen kan de ouderbetrokkenheid toenemen.	Wenselijk

Binnen leiderschap ontstaat er een volgend beeld:

Issue	Prioritering
Het versterken van een professionele samenwerking versterkt de ruimte om persoonlijk leiderschap op te pakken.	Urgent
Eigenaarschap op onderwijskundig gebied mag nog meer naar de leerkrachten. Hierbij wordt balans gezocht tussen een passende manier van verantwoorden en ruimte.	Noodzakelijk

Onderstaande issues geven een beeld bij onze middelen:

Issue	Prioritering
De school heeft te weinig middelen (o.a. subsidies) ter beschikking om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Daarnaast staan deze middelen ook ter discussie, doordat de school afhankelijk is van jaarlijks afgegeven arrangementen. Het structureel weg zetten van deze arrangementen zorgt voor borging van deze inzet. Hierbij wordt ook gezocht naar kansen om zorg en onderwijs nog meer te integreren/dichter bij elkaar te brengen, door bijvoorbeeld de school een expertiserol te laten vervullen in de wijk.	Urgent
Er is momenteel een redelijk gezonde financiële situatie. Deze staat echter onder druk door een onzekere toekomst door gewijzigd beleid vanuit het samenwerkingsverband. Daarnaast is de leerlingenpopulatie sterk aan het veranderen (nieuwkomers, toenemende gedragsproblematiek, toenemende sociale problematieken doordat steeds meer leerlingen van buiten het Statenkwartier de school inkomen. Oog houden voor de instroom van leerlingen waarbij welbevinden prevaleert boven inclusie gecombineerd met borging op de kwaliteit van ondersteuning is van belang om een gezonde financiële situatie te behouden.	Urgent

Ons onderwijs: inhouden en onderwijsresultaten

H3

3.1 Inhouden en onderwijsresultaten

De doelen en het aanbod van onze school zijn gericht op de realisatie van brede ontwikkeling van leerlingen. Sommige ontwikkelingsprocessen kunnen versnellen door een doelgerichte methodegeoriënteerde aanpak. Onderzoek naar de breinontwikkeling van kinderen laat echter zien dat methodeonafhankelijke leerprocessen, waarin niet alle doelen vooraf vastliggen, tot een bredere ontwikkeling van de hersenen leiden. Met name situaties van spelend en ontdekkend leren waarin kinderen gebruik maken van meerdere zintuigen, maakt dat zij in hun jonge jaren netwerken in hun hersenen aanleggen waardoor zij op latere leeftijd wendbaarder zijn in hun denken en handelen. Spelend en ontdekkend leren legt de basis voor onderzoekend en ontwerpend leren op wat oudere leeftijd.

Binnen onze school onderscheiden wij vier typen leren met bijpassende onderwijsdoelen:

Leren om te weten

Kennisdoelen

Leren door te doen

Vaardigheidsdoelen

Leren door samen werken en samen leven

Pedagogische doelen

Leren vanuit identiteit

Levensbeschouwelijke doelen

Deze doelen realiseren wij met ons basisaanbod en ons school specifiek aanbod. Dit aanbod kan methode georiënteerd zijn of een methodeonafhankelijk activiteitenaanbod betreffen.

3.1 Leren om te weten

Onze kennisdoelen zijn gebaseerd op de wettelijk vastgestelde kerndoelen voor de verschillende vakvormingsgebieden en de referentieniveaus voor Nederlands en Rekenen.

Nederlands – de basis

Taalonderwijs houdt natuurlijk in, het bijbrengen van een aantal technische vaardigheden. Daarnaast vinden wij het echter noodzakelijk dat het taalonderwijs de taalcreativiteit van de individuele leerling stimuleert.

Het taalonderwijs valt uiteen in vier grote onderdelen:

Mondelinge taalvaardigheid

Leesvaardigheid

Schrijfvaardigheid

Begrippenlijst en taalverzorging

Hoe doen we dat?

Wij realiseren een doorgaande ontwikkelingslijn in de taalontwikkeling van leerlingen door een beredeneerd methodeonafhankelijk activiteitenaanbod in de kleutergroep en een beredeneerd methode georiënteerd aanbod in de overige groepen.

Beredeneerde keuzes komen tot stand op basis van de cyclus voor Handelingsgericht Werken (HGW). Binnen het vakgebied taal is één vakcoördinator bezig met lezen, spelling en begrijpend lezen.

Gehanteerde methode:

Uitgangspunt is dat we leerstof kiezen die aansluit bij de mogelijkheden van de leerling. Wij noemen dat afstemming. Die leerstof moet leiden tot een positieve leerervaring, die het zelfvertrouwen versterkt en bijdraagt tot een verbetering van het totale functioneren van de leerling. Methodes worden daarom gebruikt als bronnenboek. Naast methodes maken wij ook gebruik van methodieken.

Methodeonafhankelijk activiteitenaanbod (spelend, ontdekkend, ontwerpend, onderzoekend leren):

Boekenbeurt, spreekbeurt, Kinderboekenweek, Schoolbibliotheek, Bibliotheekbezoek (elke 3 weken), Voorlezen, Klasgesprekken

Voor ieder vakgebied stellen wij een norm die wij willen behalen wanneer kinderen de school verlaten. Deze norm is afhankelijk van het IQ van de schoolverlaters. We hebben de ambitie dat al onze leerlingen de minimumnorm behalen en dat 75% van onze leerlingen onze ambitienorm haalt.

Voor leerlingen die bij ons binnen komen vanuit een taalklas of vanuit cluster 2 met een taalachterstand bieden wij structurele extra ondersteuning.

Voor een verdere uitwerking van dit vakgebied verwijzen we u naar de kwaliteitskaarten Taal.

Onze doelen

Binnen het vakgebied taal zijn onze doelen:

- Aan het eind van schooljaar 2027 – 2028 kunnen wij als team adequaat inspelen op kinderen met een licht arrangement TOS en kinderen met een taalachterstand.
- In alle groepen wordt aandacht besteed aan woordenschat.
- De taalmethode Taalactief wordt geborgd. Werkafspraken die afgelopen jaar gemaakt zijn, worden elk schooljaar geevalueerd.
- De resultaten op het gebied van technisch lezen blijven op de norm die wij als school gesteld hebben.
- Tijdens deze gehele schoolplanperiode heeft voorlezen in de groepen de focus, om hiermee de leesmotivatie te vergroten.
- Eind schooljaar 2026–2027 zijn leerkrachten in staat strategieën voor begrijpend lezen ook bij andere vakgebieden aan te bieden.
- Wij willen onze spellinglessen blijven verbeteren om zo onze resultaten met spelling te verbeteren. Nieuwe collega's moeten worden actief begeleid in het eigen maken van deze methodiek.

Rekenen en wiskunde – de basis

Het rekenen-wiskundeonderwijs richt zich op de vier doeldomeinen: getallen, meten en meetkunde, verhoudingen en verbanden.

Hoe doen we dat?

Wij realiseren een doorgaande ontwikkelingslijn in de rekenen-wiskundeontwikkeling van leerlingen door een beredeneerd methodeonafhankelijk activiteitenaanbod in de Blauw1 en Geel1 en een beredeneerd aanbod in de overige groepen.

Beredeneerde keuzes komen tot stand op basis van de cyclus voor Handelingsgericht Werken (HGW). Voor het vakgebied rekenen hebben we in de school een vakcoördinator.

Voor een verdere uitwerking van dit vakgebied verwijzen we u naar de kwaliteitskaarten Rekenen.

Engels – de basis

Het onderwijs in de Engelse taal richt zich vooral op mondelinge communicatie en het leren lezen van eenvoudige teksten. Het schrijven beperkt zich tot het kennismaken met de schrijfwijze van een beperkt aantal vaak voorkomende Engelse woorden. Voorts leren kinderen om woordbetekenissen en schrijfwijzen van woorden op te zoeken met behulp van het woordenboek.

Hoe doen we dat?

Het onderwijs in de Engelse taal start in groep 6 en wordt vorm gegeven aan de hand van door de leerkracht verzamelde teksten en activiteiten en het gebruik van een actuele methode.

Ons doel

De school gaat op zoek naar een methode voor het vakgebied Engels om zo een doorgaande lijn in de school te creëren. We richten ons hierbij op onderwijs in de bovenbouw.

Oriëntatie op jezelf en de wereld – de basis

In ons onderwijs oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan. Leerlingen oriënteren zich op de natuurlijke omgeving en op verschijnselen die zich daarin voordoen. Leerlingen oriënteren zich ook op de wereld, dichtbij, veraf, toen en nu en maken daarbij gebruik van cultureel erfgoed.

De leerstof is zo geordend dat te behandelen begrippen nauw aansluiten bij de belevingswereld en het ontwikkelingsniveau van de leerlingen. In grote lijnen komt dit neer op de volgende verdeling:

- **Onderbouw:** begrippen en aspecten gekoppeld aan de thuissituatie;
- **Middenbouw:** begrippen en aspecten gekoppeld aan de situatie in de buurt en in Nederland;
- **Bovenbouw:** begrippen en aspecten gekoppeld aan de situatie in Nederland Europa en de Wereld.

Kunstzinnige oriëntatie – de basis

In ons onderwijs leren leerlingen impressies van gebeurtenissen, belevingen, gedachten en gevoelens uit te drukken in beelden, taal, muziek, spel en beweging. Zo leren zij meer dan talig te communiceren.

Ook leren ze enkele kunstzinnige vaardigheden:

- de beeldende mogelijkheden van materialen verkennen (kleur, vorm, ruimte, textuur en compositie) en van technieken verkennen bij het maken van tekeningen en ruimtelijke werkstukken;
- toon en ritme herkennen en instrumenten leren gebruiken als ondersteuning bij het zingen;
- spelvaardigheid ontwikkelen en spelend leren dansen en bewegen.

Daarnaast leren leerlingen te reflecteren op eigen kunstzinnige uitingen en die van anderen (o.a. professionals).

Hoe doen we dat?

Wij realiseren een doorgaande ontwikkelingslijn in de kunstzinnige oriëntatie van leerlingen door een beredeneerd aanbod voor muziek in alle groepen en werken daarnaast met een vakleerkracht .....

Thema's/ projecten/ evenementen	Jaargroep	Communiceren in beelden, taal, muziek, spel en beweging	Kunstzinnige vaardigheden	Reflecteren op kunstzinnige uitingen
Kerstmusical Cultuureducatie (via kalender)	Alle jaargroepen	Dit schoolproject richt zich jaarlijks op een culturele discipline, zoals dans, muziek of drama. Voor dit schoolproject wordt jaarlijks subsidie aangevraagd en wordt in samenwerking met Scholen in de kunst gezocht naar een passende partner.		

Onze doelen

- Kunstzinnige vorming structureel inbedden in het curriculum.
- Leerkrachtvaardigheden bij het geven van creatieve lessen vergroten door middel van co teaching door scholen in de kunst.
- Creatieve vakken een ondersteunende rol laten spelen bijvoorbeeld bij taalontwikkeling.

Burgerschap – basisvaardigheid

Een goed burger zijn is essentieel voor onze leerlingen om mee te kunnen doen in de samenleving. Wat is 'goed' burgerschap? Hoe dragen we zorg voor 'het mee kunnen doen'? Veel van onze leerlingen hebben een faalervaring achter de rug in het reguliere basisonderwijs. Wij bieden deze leerlingen een veilige speel- en leeromgeving en leren ze weer vertrouwen (essentieel om mee te kunnen doen) in zichzelf en de omgeving te krijgen.

Waar veel van onze leerlingen mee worstelen als het gaat om 'meedoen', geldt dit ook voor veel van hun ouders. Om hierin sterker te staan is het team begonnen aan een leer- en ontwikkellijn voor Burgerschap vorm te geven.

In het hoofdstuk met de kwaliteitskaarten staat ook de (concept) kwaliteitskaart Burgerschap.

Bewegingsonderwijs en handschrift – de basis

Bewegen is van essentieel belang voor de totale ontwikkeling van leerlingen. Wij hebben als taak om leerlingen bekwaam te maken voor een zelfstandige, verantwoorde, kansrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Daarin nemen plezier in het bewegingsonderwijs als uitgangspunt, omdat plezier

De school is in 2023-2024 begonnen met SoVa in combinatie met judo. Leerlingen leren 'stevig te staan', maar ook voor zichzelf op te komen als ze in elkaars comfortzone komen, dit zonder fysiek te worden. Uit meerdere onderzoeken gebleken dat meer bewegen van invloed is op de hersencapaciteit. Jonge leerlingen kunnen door te bewegen met heel hun lijf spelend en ontdekkend leren in ons onderwijs. Vanuit beweging en met behulp van alle zintuigen worden hun hersenactiviteiten gestimuleerd. Op latere leeftijd zijn zij daardoor wendbaarder in hun denken en handelen. Ook voor de fijne motoriek is veel aandacht. Met de hand schrijven heeft een positieve invloed op het verwerven en verwerken van informatie. Het schrijven en het ontwikkelen van een eigen handschrift heeft, juist in deze tijd van digitalisering, een belangrijke plaats binnen ons onderwijs.

Wanneer wij werken aan het handschrift van leerlingen kijken wij samen met een fysiotherapeut naar de mogelijkheden van het kind. Wij maken hierbij een keuze tussen het aanleren van handschrift in blokschrift of in lopend schrift.

Thema's/ projecten/ evenementen	Jaargroep	Senso-motorische ontwikkeling via spel en doelgerichte oefening	Eigen bewegingsmogelijkheden leren inschatten	Deelname aan diverse spel- en bewegingsvormen	Respectvol omgaan met elkaar
Schoolproject	Alle		x	x	x
Sport en Survival dagen	Alle	x	x	x	x
Gezonde school	Alle		x	x	x

Ons doel

Het thema certificaat Bewegen en Sport (Gezonde School) zal in deze periode verlopen. De school wil deze opnieuw aan te vragen.

3.2 Leren door te doen

Vaardigheidsdoelen – de basis

Leerlingen leren in onze school vaardigheden die nodig zijn om in het dagelijks leven wendbaar met kennis om te gaan, anderen te begrijpen en door anderen begrepen te worden en het eigen handelen te kunnen reguleren. Zo besteden wij aandacht aan communiceren, creatief denken en handelen, digitale geletterdheid (incl. mediawijsheid), kritisch denken, probleemoplossend denken en handelen, samenwerken, sociale en culturele vaardigheden en het eigen handelen sturen op basis van zelfdiscipline en reflectie.

Hoe doen we dat?

Binnen onze school besteden wij expliciet aandacht aan vaardigheidsdoelen binnen als onze vakken. Het aanleren van vaardigheden wordt zo veel mogelijk in de context waarin ze toegepast worden aangeleerd. Het is daarbij onmisbaar dat leerlingen ook begrip leren hebben voor elkaar. Ze leren zich verplaatsen in de belevingswereld van hun klasgenootjes en in die van andere mensen, dichtbij en ver weg. Leren over normen en waarden – waarde(n)vol leren – is daarbij essentieel.

We vinden het belangrijk om een extra accent te leggen bij het jonge leerling. Door te spelen verkent de leerling de wereld om zich heen en leert het zichzelf en de ander kennen. Wij richten onze omgeving zo in dat de leerlingen worden uitgedaagd om met hun hele lijf te spelen en ontdekken. Wij gaan uit van de natuurlijke kwaliteiten van jonge leerlingen: onderzoekend en nieuwsgierig. Vanuit beweging en met behulp van alle zintuigen worden hun hersenactiviteiten gestimuleerd. Op latere leeftijd zijn zij daardoor wendbaarder in hun denken en handelen.

3.3 Leren door samen werken en samen leven

Pedagogische doelen – de basis

Binnen onze school besteden wij expliciet aandacht aan pedagogische doelen. Vanuit gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid met ouders, verzorgers en/of opvoedingspartners leren leerlingen samenspelen en samenwerken met medeleerlingen, open en respectvol om te gaan met anderen, verwonderd en nieuwsgierig te zijn naar ontwikkelingen in natuur, cultuur en samenleving en gezamenlijke waarden te vertalen in gedragsregels en hier het eigen gedrag op aan te passen en anderen aan te spreken op gedrag.

Hoe doen we dat?

In de school leggen wij een pedagogische basis met de Pyramide van Gedrag, waarbij positieve gedragsregels de basis zijn. Daarnaast werken wij met de methode “Kwink” aan de sociaal emotionele vaardigheden van onze leerlingen. Kwink biedt enerzijds materiaal voor alle leerlingen, maar ook voor leerlingen die thuis en/of op school “niet lekker in hun vel zitten”: ze pesten, worden gepest, of voelen zich als omstander ongemakkelijk.

Het belangrijkste doel van SEL is dat een leerling positief over zichzelf en de ander leert denken. Als gevolg hiervan heeft de leerling minder last van sociale stress. Ook op langere termijn is dit effect merkbaar.

Ons doel

Wij borgen de doorgaande lijn in ons pedagogisch klimaat.

3.4 Leren vanuit identiteit

Levensbeschouwelijke doelen – de basis

Binnen onze school leren leerlingen, mede geïnspireerd vanuit onze christelijke identiteit, dat zij mogen vertrouwen in zichzelf met alle talenten, mogen zijn wie zij zijn met al hun sterke en minder sterke kanten, mogen vertrouwen in nieuwe kansen ook na teleurstellingen of tekortkomingen, mogen vertrouwen in de ander, een steun mogen zijn voor anderen, het leven met anderen mogen vieren door met aandacht stil te staan bij mooie en verdrietige momenten (bijv. ondersteund door verhalen, muziek, foto's, films, symbolen en rituelen) en deel mogen uitmaken van en zich mogen verbinden aan een grotere (geloofs)gemeenschap waarmee zij zich verwant voelen en waarbinnen zij a. hun leven mogen delen met de eigen en oudere generaties en b. hun levenservaringen mogen doorgeven aan nieuwe generaties medemensen.

Hoe doen we dat?

Dit krijgt binnen de school vorm door een beredeneerd methodeonafhankelijk activiteiten aanbod in de groepen 1 t/m 8, hierbij gebruiken wij Trefwoord en Kwink. Daarnaast krijgt dit vorm in het bewust vieren van christelijke feesten en het speciaal vieren van mooie en verdrietige momenten. Voorbeelden hiervan zijn ons gezamenlijk kerstfeest en de paasviering.

Wij geven kinderen mee dat zij opgroeien in een pluriforme samenleving. Wij leren leerlingen de samenleving allereerst als samenleving te zien. Uitgangspunt hierbij is: “ik ben oké en jij bent oké”. Leerlingen leren op onze scholen respect te hebben voor ieders opvattingen, gewoonten en levenswijzen. Dit betekent dat wij nieuwsgierigheid naar elkaar stimuleren. Er is in ons onderwijs aantoonbaar aandacht voor diversiteit.

Zo zullen wij tijdens de schoolloopbaan van leerlingen verschillende gebedshuizen bezoeken en kinderen naast diversiteit ook bewust maken van de overeenkomsten tussen de verschillende geloofsovertuigingen.

Levensbeschouwelijke doelen – omgaan met natuur en duurzaamheid

Binnen de christelijke traditie wordt er vaak gesproken over rentmeesterschap. In de praktijk betekent dit dat wij als mensen verantwoordelijk zijn voor elkaar, de aarde en de natuur. Als onderwijsorganisatie dragen wij in grote mate bij aan kennis over en respect voor de natuur. Ook dragen wij zorg voor onze eigen en elkaars gezondheid.

De natuur als inspiratiebron

De aarde en de natuur zorgen voor ons en voorzien ons in onze basisbehoeften. Tegelijkertijd komt de natuur steeds meer onder druk te staan. Wij zijn ons bewust van de belangrijke rol die wij te vervullen hebben bij het opvoeden en onderwijzen van kinderen over duurzaamheid en algehele omgang met de aarde. Het is nu tijd om te zorgen voor de aarde en om de aarde leefbaar te houden. Dit doen wij niet alleen voor onszelf, maar zeker ook voor toekomstige generaties. Binnen onze school maken wij dit heel praktisch en concreet, bijvoorbeeld door middel van ons lesmateriaal, de schooltuin, bezoek aan kinderboerderij en de implementatie van maatregelen op het gebied van duurzaamheid.

Gezondheid en vitaliteit

Goed omgaan met de aarde betekent ook goed omgaan met onszelf en elkaar. Hierin ligt een belangrijke rol voor Het Mozaïek. Wij investeren in gezondheid, vitaliteit en geluk van medewerkers en leerlingen. Vitaliteit betekent dat er aandacht is voor de geestelijke en lichamelijke gesteldheid van mensen. We besteden veel aandacht aan een gezonde werk-privé-balans. Hierdoor krijg je

energie, voel je je lekker in je vel en kun je ook beter werken. Wij stimuleren ook onze kinderen om op een gezonde manier te leren en te leven. Dit komt niet alleen onszelf en onze school ten goede, maar de maatschappij als geheel.

Onze doelen

- Wij voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect voor andere opvattingen en overtuigingen (religies).
- Wij richten ons op de algemene ontwikkeling en we geven onze leerlingen culturele bagage mee voor het leven.
- Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen. Ze leren hun mening over maatschappelijke thema's te verwoorden.
- Wij hebben oog voor het lichamelijk en geestelijk welzijn van elkaar als medewerkers en voor de leerlingen.
- Wij nemen actief deel aan acties ter behoud van de natuur en laten onze leerlingen op diverse manieren kennis maken met en zorg dragen voor de natuur.

Ons onderwijs: schoolklimaat

H4

4.1 Schoolklimaat

4.1.1. De basis

De regie van het onderwijsproces op onze school vindt plaats door professioneel handelende leerkrachten. Zij stellen kinderen in staat tot ontwikkeling en leren. Wij vinden het van wezenlijk belang dat onze leerlingen zich veilig voelen. Pas dan komen ze toe aan het optimaal benutten van hun mogelijkheden. Een duidelijke en vooral voor leerlingen herkenbare structuur en een sfeer van vertrouwen zijn daarbij erg belangrijk.

Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van hun eigen mogelijkheden en onmogelijkheden, zonder dat daar een waardeoordeel aan wordt verbonden. In een dergelijk klimaat wordt iedereen geaccepteerd zoals hij is. Dit wil niet zeggen dat alles zomaar wordt goedgekeurd. Binnen de school zijn heel duidelijke afspraken over hoe we met elkaar omgaan en wat wel en niet kan en mag.

Leerkrachten in onze school hebben de taak het onderwijsproces zodanig te regisseren dat leerlingen zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Dit vraagt erom dat zij pedagogisch, didactisch en organisatorisch handelen, passend bij individuele en groepen leerlingen.

Sinds schooljaar 2018 –2019 werken wij met het programma Kwink voor SEL. Kwink SEL is gericht op het positief opvoeden en het vergroten van de sociale veiligheid, zodat er meer effectieve leertijd overblijft. Voor alle leerlingen in de school is het belangrijk dat de dag zo voorspelbaar mogelijk verloopt. Ook kijken wij naar ons eigen gedrag omdat voorspelbaarheid van ons gedrag belangrijk is voor onze leerlingen.

Naast Kwink gaat de school vanaf schooljaar 24 -25 werken met filosofie op de basisschool d.m.v. de materialen van KleineGroteDenkers en met de Geluuskoffer. Daarnaast hebben we twee medewerkers die gecertificeerd Rots en Water trainer zijn.

Om zicht te houden op de aandachtspunten binnen ons schoolklimaat maken wij twee maal per jaar een incidentenregistratie. Hierbij kijken wij naar school-, groep- en kindfactoren, die aandacht vragen in de verbetering van ons schoolklimaat. De analyse wordt halfjaarlijks afgesloten met een aantal actiepunten om het prettige schoolklimaat te waarborgen.

Daarnaast wordt er jaarlijks een leerlingtevredenheidsonderzoek afgenomen, waarin het schoolklimaat bevraagd wordt. Aandachtspunten hieruit worden meegenomen in onze aanpak.

Last but not least komt de leerlingenraad tweewekelijks bij elkaar waarin het schoolklimaat een terugkerend gespreksonderwerp is.

Onze doelen

Het behouden van een eenduidige lijn in ons pedagogisch klimaat. Dit betekent dat nieuwe collega's altijd meegenomen en geschoold moeten worden in de aanpak van SEL.

Daarnaast staat SEL jaarlijks op de agenda om aandachtspunten voor ogen te houden en de schoolaanpak te evalueren.

Ons onderwijs: zicht op ontwikkeling en begeleiding

H5

De basis

Het onderwijsproces in onze school speelt in op de ontwikkeling en het leren van leerlingen in al hun diversiteit met het oog op een ononderbroken ontwikkeling.

De ontwikkeling en het leren van leerlingen is geen logisch-lineair proces. Soms gaan leerlingen sprongen vooruit, soms een paar passen terug. Dit verschilt van kind tot kind. Leerkrachten proberen het onderwijsproces in onze school zo in te richten dat leerlingen optimaal profijt hebben zich te ontwikkelen en te leren.

Onder 'goed onderwijs' verstaan wij onderwijs waarbij uitgegaan wordt van de onderwijsbehoeften van leerlingen en er extra aandacht is voor leerlingen die bijzondere ondersteuning nodig hebben.

De ondersteuningsstructuur is zodanig ingericht, dat alle leerlingen de juiste ondersteuning kunnen krijgen, zodat er sprake is van een ononderbroken ontwikkelingsproces.

Deze ondersteuning wordt vormgegeven door een team van deskundige collega's: de intern begeleider, vakcoördinatoren en de orthopedagoog. Het ontwikkelteam (bestaande uit intern begeleider, orthopedagoog en directeur) geeft leerlingen en leerkrachten handvatten om het onderwijs goed te kunnen volgen en in te vullen. Vaak vindt dit binnen de groep plaats, maar leerlingen kunnen ook buiten de groep extra begeleiding en aandacht krijgen.

Doelen en ondersteuning in het onderwijs aan onze leerlingen staan beschreven in het persoonlijk ontwikkel- perspectief (OPP). Wanneer leerlingen doelen niet behalen zal de leerkracht en het ontwikkelteam samen zoeken naar manieren om leerlingen op hun eigen ontwikkellijn te houden.

Hoe doen we dat?

Zicht houden op de ontwikkeling van de leerlingen in de school is van ons van groot belang. We werken daarom volgens een vaste cyclus waarin we ons onderwijs plannen, uitvoeren, aan de hand van resultaten en observaties de opbrengsten van ons onderwijs checken en met deze gegevens onze richting aanscherpen.

In ons handelen staan de pijlers van het handelingsgericht werken centraal. Binnen onze school hebben wij daarover de volgende afspraken gemaakt:

1. Iedere leerling verdient een goede start: jaarlijks stromen er nieuwe leerlingen in bij ons op school. Het ontwikkelteam zorgt dat de nieuwe leerkracht aan de hand van informatie van de vorige school een goede overdracht krijgt aan de hand van het start OPP.

Daarnaast is er voor de leerlingen die al bij ons op school zitten jaarlijks zowel een warme als een schriftelijke overdracht.

2. Vakcoördinatoren en leerkrachten brengen periodiek in kaart wat de beginsituatie van de verschillende leerlingen bij de verschillende vak-/vormingsgebieden is, welke doelen haalbaar zijn voor welke leerlingen en welke instructiebehoefte zij hebben om deze doelen te bereiken.

Dit gebeurt in onze school doordat leerkrachten en vakcoördinatoren werken met een handelings-gerichte cyclus, waarbij er na elke toetsperiode afstemming gezocht wordt over het aanbod voor het komende half jaar. Hierin wordt 4 maal per jaar gekeken of een leerling naast het basisaanbod extra ondersteuning nodig heeft.

Iedere leerkracht signaleert op basis van observaties en toetsresultaten welke leerlingen welke doelen hebben gerealiseerd en welke leerlingen nog aanvullende instructie en oefening nodig hebben om de gestelde doelen te bereiken. Wanneer leerkrachten merken dat leerlingen onvoldoende baat hebben bij de basisinstructie of verlengde instructie in de groep, dan kan

3. de leerkracht via de ib'er aanvragen. De ib'er maakt samen met de vakcoördinator en onderwijsassistenten een planning voor de in te zetten ondersteuning.

4. Ondersteuning in de school vindt op een breed gebied plaats. Zo is er niet alleen ondersteuning op het gebied van de cognitieve ontwikkeling, maar ook op het gebied van spraakontwikkeling, motorische ontwikkeling en sociaal emotionele ontwikkeling is extra ondersteuning mogelijk. Leerkrachten kunnen bij het ontwikkelteam aangeven welke ondersteuning wenselijk is en deze wordt in overleg met ouders ingezet.

5. Ouders zijn een belangrijke partner in het zicht houden op de ontwikkeling van het eigen kind. Door in een regelmatige cyclus met ouders in gesprek te blijven werken wij gezamenlijk aan het vroegtijdig signaleren van hiaten in de ontwikkeling en richten we ons op de succes die kinderen behalen in de ontwikkeling. Drie maal per jaar wordt de ontwikkeling van het kind besproken aan de hand van het OPP.

Toetsing en afsluiting schoolloopbaan

Toetsing en afsluiting van de schoolloopbaan van leerlingen vinden op onze school zorgvuldig plaats. Voor het meten van de leeropbrengsten gebruiken wij gestandaardiseerde toetsen. Iedere leerling leert binnen onze school op zijn eigen niveau binnen de groep. Dit vraagt ook een gerichte visie op het toetsen.

Leerkrachten stemmen aan de start van een periode af, welke doelen een leerling aan het eind van een periode moet behalen. Kijkend naar deze doelen en het laatst behaalde onderwijs- niveau, wordt afgestemd welk niveau toets er aan het eind van een periode wordt afgenomen. Als een leerling het komende half jaar aan leerdoelen op het niveau van M4 werkt, zal er aan het eind van deze periode een toets M4 worden afgenomen.

Om een zo goed mogelijk beeld van de ontwikkeling van een kind te houden, kan het zijn dat er na het afnemen van een toets ook door getoetst wordt. Dit gebeurt wanneer een leerling een DLE score haalt die boven het niveau van de toets ligt. Het kan zijn dat de leerling, die in eerste instantie aan de M4 doelen voor rekenen heeft gewerkt, tijdens de volgende periode de doelen voor E4 overslaat en aan de doelen voor M5 start, omdat we in de toetsen zien dat de leerling de E4 doelen al beheerst. Een doorgaande leerlijn voor de leerling staat centraal.

Voor de vakgebieden, woordenschat, begrijpend lezen, rekenen en technisch lezen maken wij gebruik van de gestandaardiseerde toetsen van CITO (Leerling in Beeld – LVS). Voor spelling maken wij gebruik van het PI – dictee. De uitkomsten van deze toetsen worden twee maal per jaar met ouders besproken tijdens oudergesprekken. Ouders krijgen deze ook schriftelijk te zien in het rapport en op het OPP van hun kind.

Aan het eind van de schoolloopbaan van onze leerlingen starten wij de procedure richting het Voortgezet Onderwijs (VO). Deze procedure wordt uitgevoerd door de leerkracht van de schoolverlaters, in samenwerking met de orthopedagoog.

In deze procedure komt een tweetal toetsen naar voren: de ADIT (adaptieve digitale intelligentietest) en de doorstroomtoets. Om zicht te krijgen op wat een leerling zou moeten kunnen behalen wordt er bij de leerlingen een ADIT afgenomen. Wanneer er van een leerling een intelligentieonderzoek aanwezig is, dat minder dan twee jaar oud is bij het aanvragen van de verwijzing naar het VO, wordt deze toets niet afgenomen. De gegevens van het intelligentieonderzoek volstaan dan.

Bij iedere schoolverlater wordt de doorstroomtoets afgenomen. Deze toets geeft een onafhankelijk beeld van het kunnen van de leerling en zien wij als ondersteuning van het voorlopige advies van de leerkracht.

In het jaar dat de leerling schoolverlater is zal er in januari een voorlopig adviesgesprek plaats vinden met ouders en de leerling. Dit advies is gebaseerd op:

- De behaalde leerresultaten, weergegeven in het OPP.
- De uitslag van de ADIT
- Observaties van de leerkrachten van de afgelopen jaren.

De doorstroomtoets volgt pas na het voorlopige advies en speelt alleen bij grote afwijkingen een rol in de het eindadvies. Dit gebeurt echter nooit op enkel een afwijkende uitslag van dit onderzoek, maar bij een groei in het totaalbeeld van de leerling.

Wanneer een leerling uitstroomt richting het praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs zal er bij het samenwerkingsverband een beschikking aan worden gevraagd. Ouders worden van deze procedure op de hoogte gesteld.

Ons doel

Wij hebben goed zicht op het vervolgsucces van onze leerlingen. De komende jaren willen wij systematisch in beeld gaan brengen in hoeverre leerlingen successen behalen in de gekozen richting.

Ons onderwijs: samenwerking

H6

Samenwerking

De basis

Als school werken we samen met verschillende externe partners om het onderwijs voor onze leerlingen optimaal vorm te kunnen geven.

Het opvoeden en onderwijzen van leerlingen is geen enkelvoudige taak van individuele leerkrachten, maar een gezamenlijke opdracht met maatschappelijke partners. In het kader van passend onderwijs, onderwijsachterstanden, transitie jeugdzorg en veiligheid is er in toenemende mate behoefte aan professionele afstemming.

Hoe doen we dat?

Binnen onze school hebben wij de volgende afspraken gemaakt over de samenwerking met externe partners:

a. De rol van ouders is cruciaal in het onderwijs. Het team van SBO Michaëlschool ziet ouders als ervaringsdeskundigen bij het beantwoorden van vragen over de aanpak van hun kind.

Omdat SBO Het Mozaïek een 'wijk overstijgende school' is, zijn ouders vaak minder in de gelegenheid binnen te lopen en eventuele vragen te stellen. Wij vinden het dan ook van groot belang veel aandacht te schenken en alert te blijven op goede contacten tussen ouders en school. De school heeft daarom een flink aantal formele maar ook informele momenten per jaar, waarbij de ouders betrokken worden bij de school. Deze formele en informele momenten staan beschreven in onze schoolgids. Wij bespreken met ouders/voogd(en) de voortgang in de ontwikkeling en het leren van leerlingen voor zover het belang van het kind zich hiertegen niet verzet.

De leerkracht is daartoe de eerst verantwoordelijke, maar we verwachten hierin ook een actieve rol van ouders. Wat ouders van school mogen verwachten en welke verwachtingen school van ouders heeft in dit contact staat beschreven in de schoolgids.

b. Wij realiseren een onderwijskundige overdracht van de school/het kinderdagverblijf waar de leerling vandaan komt. Wanneer een leerling een overstap naar het Voortgezet Onderwijs (VO) maakt, zal er ook een warme onderwijskundige overdracht plaats vinden.

c. Wij hanteren in het kader van de wettelijke zorgplicht het SPPOH-protocol (mogelijke) leerlingen- mobiliteit. De schoolleider is daartoe de eerst verantwoordelijke.

d. Wij schalen de leerlingenzorg op naar het niveau van het samenwerkingsverband zodra de behoefte aan specifieke (extra) ondersteuning buiten de mogelijkheden van onze SBO setting liggen. Onze mogelijk- heden en onmogelijkheden zijn beschreven in het schoolondersteuningsprofiel (SOP). Het zorgteam is daartoe de eerst verantwoordelijke.

e. Wij schakelen het wijkteam in zodra de ontwikkeling en het leren van leerlingen wordt bedreigd door belemmeringen in de primaire opvoedingscontext. Het zorgteam is daartoe de eerst verantwoordelijke.

f. De schoolleider neemt met spoed contact op met het college van bestuur indien de veiligheid van leerlingen en/of teamleden gevaar loopt, over genomen en te nemen (vervolg)stappen in het kader van het SPPOH-veiligheidsprotocol en het protocol toelating en verwijdering.

g. SBO Het Mozaïek onderhoudt de contacten met partners in (belangen)organisaties. Onze school werkt structureel samen met de volgende partners:

- Logopediste (Spreekvaart)
- Fysiotherapeut
- Kracht
- RondonJou
- SGK Den Haag
- SPPOH
- Talentenklup (BSO)
- Brabander Sport
- Qrabbl
- Derect
- Cultuurschakel
- Jong en Samen Sterk (SMW+)
- Jeugdzorg
- Leerplicht ambtenaren
- GGD Midden Nederland
- Jeugdeducatiefonds
- Steunpunt EU - Schoolfruit
- CED
- Bazalt

h. Afstemming met gemeente en partners in het kader van de Haagse Educatieve Agenda vindt in gezamenlijkheid namens alle SCOH-scholen plaats onder regie van het college van bestuur.

Onze doelen

Op grond van de analyse van evaluaties met externe partners gaan wij de volgende aanvullende maatregelen treffen om de onderlinge samenwerking te verbeteren:

- We willen een meer intensieve samenwerking realiseren met VO-scholen (met expertise LWOO) waar onze leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte terecht kunnen. We richten ons in eerste instantie op het Maris College (Kijkduin) en College St. Paul.
- We willen meer investeren in samenwerking met het stadsdeel Scheveningen en de wijk Statenkwartier wijk en willen actief gaan deelnemen aan activiteiten in de wijk. Hiervoor willen we de brugfunctionaris inzetten.

Ons personeel

H7

Ons personeel

Ons onderwijs staat of valt bij kwalitatief goed en kwantitatief voldoende personeel. Op beide terreinen spannen wij ons in. Daarbij hebben wij ook oog voor de wijze van personeelsinzet en de personeelszorg.

Goed personeel – de basis

Op SBO Het Mozaïek werken leraren die een positief engagement tonen, die nieuwsgierig en betrokken zijn, niet alleen bij het wel en wee van hun eigen groep maar ook bij groep overstijgende en school overstijgende uitdagingen. Onze leerkrachten richten zich ook op de omgeving en onze ketenpartners.

Succesvolle vernieuwingen op de SBO Het Mozaïek kunnen alleen dan slagen als elke leerkracht er de schouders onder zet en bereid is tot zelfreflectie en continue professionalisering.

Het personeelsbeleid van de school is gericht op aansluiting bij de doelen van de stichting SCOH ter zake en op het zo goed mogelijk invullen van de nodige competenties om de schooldoelstellingen te kunnen realiseren. Dit betekent het volgende:

Binnen de ontwikkeling van het personeel staat centraal dat alle teamleden in de schoolontwikkeling van SBO Het Mozaïek participeren via zogenoemde actieteams, aangestuurd door vakcoördinatoren/ib'er/directie, die de verantwoordelijkheid krijgen om beleidsonderdelen uit te werken in concrete doelen.

Hoe doen we dat?

De directeur voert met alle teamleden een gesprekkencyclus (ambitiegesprek, functioneringsgesprek, beoordelingsgesprek). Tijdens deze cyclus worden afspraken gemaakt over professionalisering, taak- en functiedifferentiatie en mobiliteit. Daarbij wegen wij steeds wat de leerlingen nodig hebben en wat individuele teamleden aan (loopbaan)wensen hebben. Jaarlijks stellen we gezamenlijk onze doelen vast, waarnaar we in kijken welke leerteams er nodig zijn om deze ambities te verwezenlijken. Op basis van affiniteit nemen leerkrachten plaats in de verschillende leerteams.

Voldoende personeel – de basis

De onderwijsarbeidsmarkt staat momenteel onder druk. Het wordt steeds lastiger om personeel te vinden en te behouden. In het SBO lijkt deze druk nog groter te zijn dan in het regulier onderwijs.

Tegelijkertijd zal in de looptijd van dit schoolplan een significant deel van het personeel de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Omdat tot op heden (bij het schrijven van dit schoolplan) geen enkele respons is gekomen op de uitgezette vraag naar een bevoegde en zo mogelijk ervaren leerkracht, verhoogt dit de druk bij het personeel van de school.

Als school spelen wij een cruciale rol in het binden en boeien van onze (nieuwe) collega's.

Hoe doen we dat?

Binnen de stichting dragen wij mede de verantwoordelijkheid voor het opleiden van nieuwe collega's, het begeleiden van starters en de verdere professionalisering van onze teamleden. Hierin leven wij ons aandeel door als opleidingsschool pabostudenten intensief te begeleiden bij het aanleren van het vak. Daarnaast biedt de school MBO studenten via het werkplekleren de mogelijkheid om binnen de school opgeleid te worden tot onderwijsassistent.

Ook staat de school open voor de komst van een zijinstromer. Voor het begeleiden van al deze

nieuwe collega's van de toekomst hebben wij naast de werkbegeleiders een schoolopleider. Zij coacht naast deze toekomstige collega's ook startende collega's.

Er is een bewust programma voor collega's die bij ons op school komen werken, waarin er gedegen begeleiding plaats vindt door de vakcoördinatoren, het zorgteam, de schoolopleider en de directie.

Personeelsinzet – de basis

Bij de personeelsinzet zijn we gezamenlijk verantwoordelijk voor de totstandkoming van een goed werk- verdelingsplan.

Hoe doen we dat?

Op basis van de functioneringsgesprekken komt de directie met een voorstel voor het werkverdelingsplan. Vervolgens vindt afstemmingsoverleg en besluitvorming over alle punten uit het werkverdelingsplan plaats. Uitgangspunt is dat iedereen in staat moet zijn om in elke groep onderwijs te verzorgen. Bij de uiteindelijke keuzes speelt het belang van de leerlingen altijd een doorslaggevende rol.

Personeelszorg – de basis

Onze personeelszorg is erop gericht om het onderwijs aan de leerlingen zo goed mogelijk te continueren. Wij verwachten van elkaar als teamleden dat wij met elkaar de voorwaarden scheppen om gezond en met plezier naar het werk te gaan.

Wanneer we onverhoopt ziek worden, zorgen wij ervoor dat invallende collega's gemakkelijk in staat zijn de werkzaamheden tijdelijk over te nemen.

Daarnaast zetten wij er ons voor in om zo snel mogelijk weer in staat te zijn werkzaamheden op te pakken, zodat leerlingen daar zo min mogelijk hinder van ondervinden.

Hoe doen we dat?

Dit doen we door aandacht te hebben voor een positieve professionele cultuur. Waarin leerkrachten ruimte ervaren om onderwijs vorm te geven en eigen kwaliteiten in te zetten ten behoeve van goed onderwijs aan de leerlingen van de school.

Ons streven

Om samen een gezond werkklimaat in de school te bevorderen, het onderwijs aan de leerlingen bij ziekte van collega's zo goed mogelijk te continueren en het realiseren van een toekomstbestendig en duurzaam team, zullen wij ons de komende jaren specifiek richten op een gezonde teamcultuur, waarin er op een professionele manier prettig samengewerkt wordt met daarnaast een gerichte communicatie naar de arbeidsmarkt om de medewerkers die het einde van hun loopbaan hebben bereikt te vervangen.

Het leren kennen van elkaars werk- en communicatiestijlen, het geven van professionele feedback en het in verbinding met elkaar blijven zal hierin centraal staan.

Onze middelen: leermiddelen en leeromgeving

H8

Leermiddelen en leeromgeving

De basis

De ontwikkeling en het leren van kinderen krijgt binnen onze school concreet vorm aan de hand van leermiddelen in een rijk ingerichte leeromgeving.

Hoe doen we dat?

Om onze inhoudelijke ambities in de ontwikkeling van onze leerlingen waar te maken, volgen onze investeringen in leermiddelen en de leeromgeving – en daarmee onze afschrijvingslasten – de doelen, zoals beschreven in dit schoolplan.

Onze middelen: financiën

Zowel het verkrijgen als het besteden van onze financiële middelen zijn primair gericht op het (kunnen) realiseren van onderwijsdoelen

Baten – De basis

De inkomsten hangen grotendeels samen met het leerlingenaantal van onze school. Inkomsten kunnen we voor een beperkt deel verwerven door andere financiers te benaderen.

Hoe doen we dat?

De komende jaren zullen de baten op grond van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen op eenzelfde wijze voortzetten. Er worden hier geen grote wijzigingen verwacht.

De school kiest ervoor om in principe niet mee te werken aan sponsoring. Een uitzondering hierop is het incidenteel aannemen van goederen of diensten van bedrijven die eenmalig ons onderwijs een impuls willen geven. U kunt hierbij denken aan bedrijven die komen voorlezen tijdens de nationale voorleesdagen, of een rondleiding geven door het eigen bedrijf.

Om het huidige aanbod te kunnen continueren is de school afhankelijk van:

- Een onderwijskundig arrangement, waarbij de school leerlingen op het grensgebied met ZML en SO, in de school een passend aanbod geeft. Dit arrangement zal jaarlijks aangevraagd worden bij het samenwerkingsverband.
- Mogelijk af te sluiten zorgarrangementen, waarbij gezorgd wordt dat kinderen binnen de school op laagdrempelig niveau ondersteuning krijgen, waardoor zij tot onderwijs kunnen komen. Dit moet nog vorm gaan krijgen!

Het open staan om tot ontplooiing te komen, enkel door aanbod van ons onderwijs is niet voor elke leerling vanzelfsprekend. Het zorgarrangement wordt jaarlijks aangevraagd bij de gemeente en SPPOH.

Voor een deel kunnen wij het leerlingenaantal niet beïnvloeden. Als de basisgeneratie terugloopt daalt namelijk automatisch het aantal leerlingen in het voedingsgebied. Daarnaast is het de ambitie van het samenwerkingsverband om een kleine daling in de instroom voor het SBO te bewerkstelligen. Wat wij

wel kunnen beïnvloeden is de reputatie van de school. Bijvoorbeeld door het leveren van goede onderwijskwaliteit, met tevreden leerlingen, ouders en teamleden. Ook kunnen wij de naamsbekendheid beïnvloeden met zorgvuldige PR en communicatie.

Wat PR en communicatie betreft, gaan wij ons richten op een veilig leer- en leefklimaat binnen de school en een team dat goed pedagogisch en didactisch onderwijs verzorgt.

Onze doelen

Wij gaan ons richten op het verwerven van aanvullende baten ten behoeve van de zorg- en onderwijsarrangementen.

Hiertoe gaan wij in overleg met het samenwerkingsverband en de gemeente om te kijken of structureel arrangeren tot de mogelijkheden behoort. Daarnaast zouden we graag met deze partijen verkennen hoe we onderwijs en zorg dicht bij elkaar kunnen houden en financiële stromen efficiënter in kunnen zetten om deze gebieden elkaar te laten versterken.

Lasten – De basis

De uitgaven van de school hangen grotendeels samen met de personeelsomvang. Grofweg 80% van de lasten zijn personeelslasten. Als de leerlingenaantallen en daarmee de baten teruglopen zullen wij moeten ingrijpen de formatieomvang. Dit betekent direct dat wij ons ook moeten gaan beperken in onze ambities. Bij stijgende leerlingenaantallen ontstaat op termijn juist financiële ruimte, met de mogelijkheid om meer ambities te kunnen realiseren.

Hoe doen we dat?

De komende jaren zullen de lasten op grond van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen stabiel blijven. We verwachten bij deze prognose eenzelfde streefformatie te hanteren de komende jaren.

Cruciaal is de vraag of wij adequate vervanging vinden voor de medewerkers die gaan vertrekken vanwege het behalen van de pensioengerechtigde leeftijd. Hierin zullen we pragmatisch te werk gaan: als we via de officiële kanalen dan wel netwerkrelaties medewerkers kunnen aantrekken, zullen we dit moeten doen, ook al vertrekt dan nog niet direct een zittende medewerker. Dit betekent een tijdelijke verzwaring van de personeelslasten, maar is nodig om toekomstbestendigheid en duurzaamheid te kunnen garanderen. Mogelijk zal de school een beroep moeten doen bij het college van bestuur op knelpuntfinanciering.

Zie ook de uitgewerkte notitie hieromtrent.

Ons doel

De school streeft naar een gezonde financiële situatie en een sluitende begroting. De lasten zullen hierbij jaarlijks worden afgestemd met de baten. We monitoren deze ambitie in de voortgangsgesprekken die met de financieel controller van de stichting zijn en daarnaast in het begrotingsgesprek, waarbij de begroting van het komende boekjaar wordt besproken.

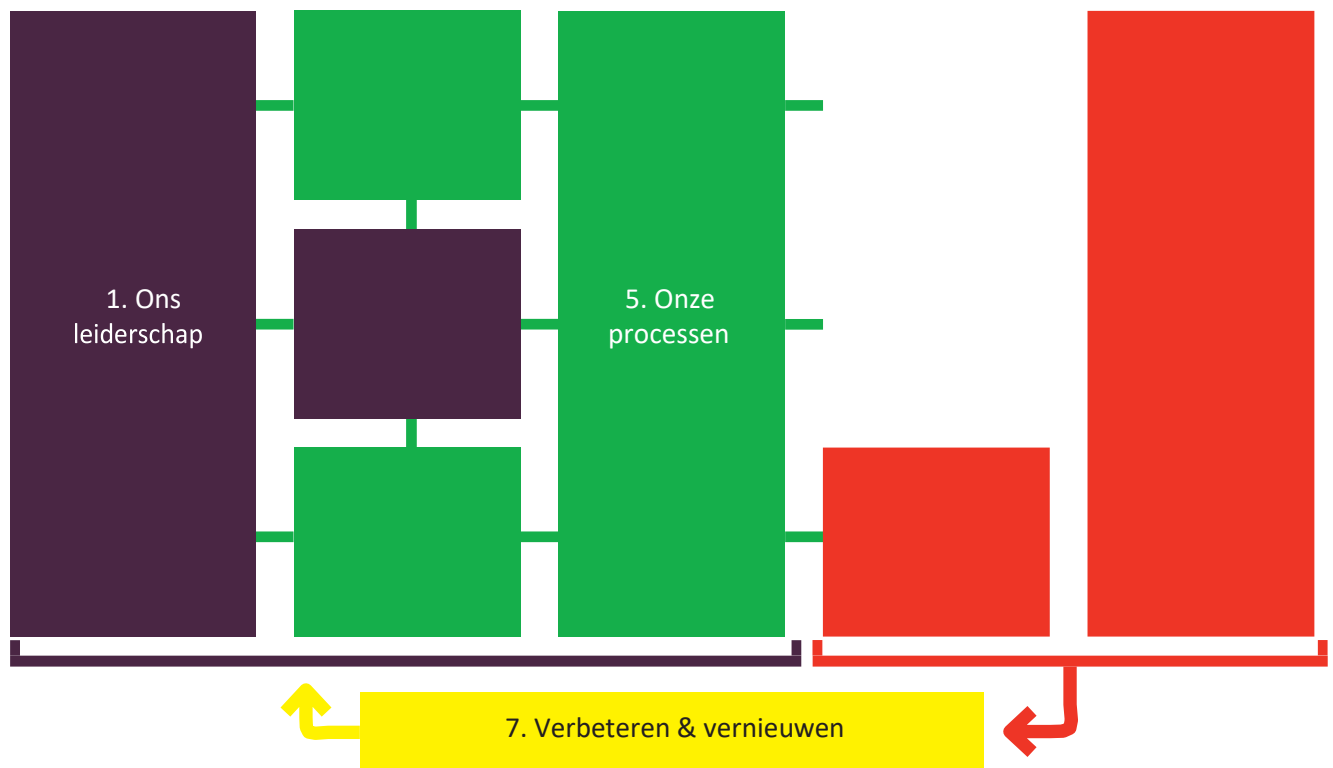
**Onze kwaliteitszorg: onderdeel van
kwaliteitszorg binnen SCOH,
kwaliteitscultuur, verantwoording en dialoog**

H9

Onderdeel van kwaliteitszorg binnen SCOH, kwaliteitscultuur, verantwoording en dialoog

SCOH kent een cyclisch stelsel voor kwaliteitszorg:

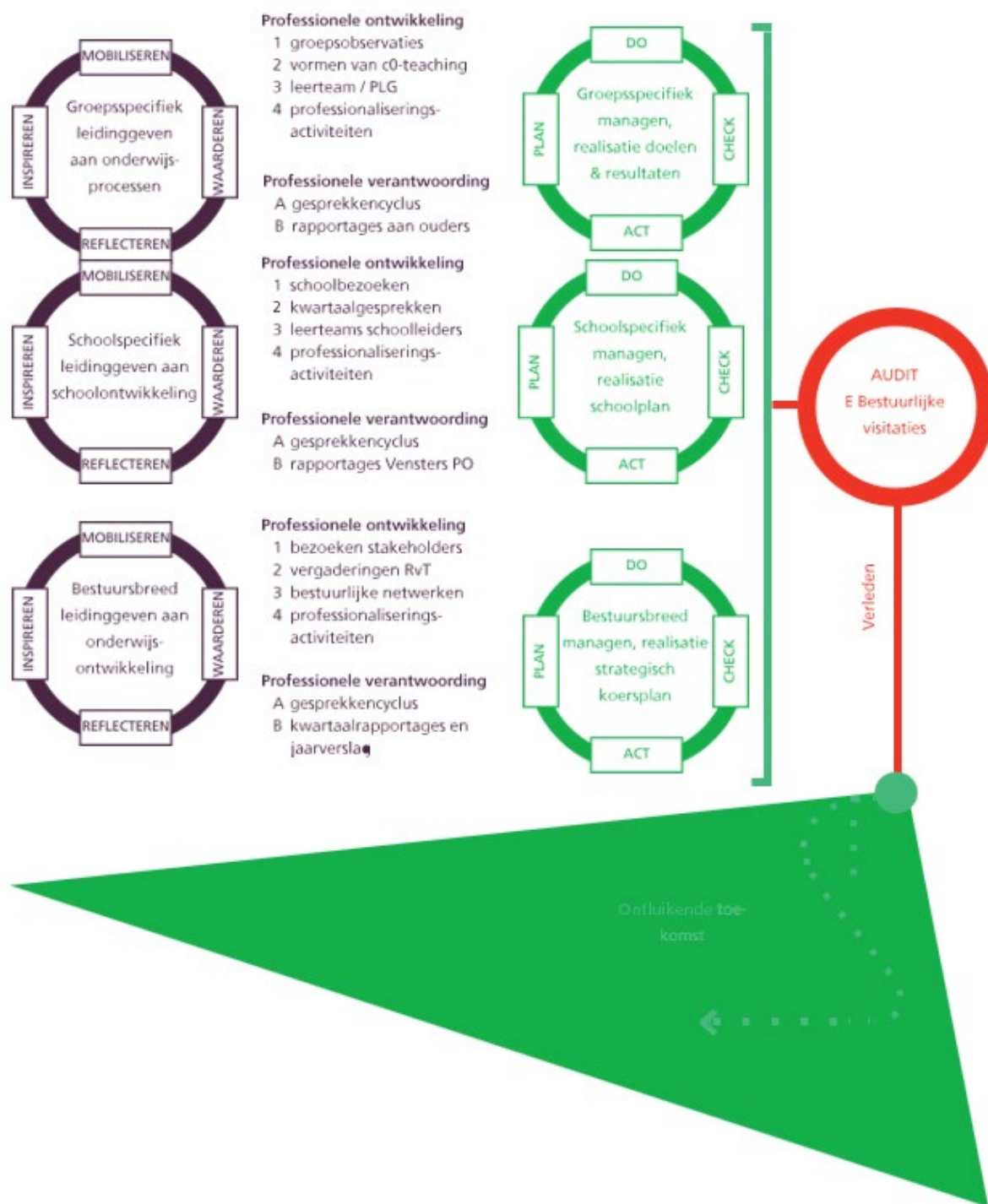
Onze kwaliteitszorg maakt deel uit van dit grotere geheel.

Ons schoolplan maakt deel uit van het dynamisch koersplan van alle SCOH-scholen. Ons schoolplan geeft vervolgens richting aan onze leerplannen op groepsniveau. Daar waar de directie erop toeziet dat de kwaliteit van het onderwijs in de groepen zich ontwikkelt, ziet het bestuur erop toe dat de directie haar werk goed doet. Dit, steeds gericht op het verbeteren van het dagelijks werken met leerlingen in de groep: het primaire proces.

Zo bouwen we binnen SCOH een kwaliteitscultuur waarin professionele ontwikkeling en professionele verantwoording van kwaliteit van onderwijs centraal staan.

Kwaliteitszorg op Het Mozaïek start bij het primaire proces: het leren van kinderen. Kwaliteit van onderwijs start bij het voortdurende zicht op de ontwikkeling van kinderen en het afstemmen op de leerbehoeften van kinderen. Hierbij staat de PDCA-cyclus centraal in de cyclus van handelingsgericht werken van leerkrachten en vakcoördinatoren.

Op deze manier ontstaat er op alle niveaus binnen de stichting leiderschap en eigenaarschap voor het voortdurend verbeteren van ons onderwijs:

Leiderschap van leerkrachten – De basis

Op het niveau van de groep ligt het leiderschap van onze kwaliteitszorg bij onze leerkrachten. De bredere ontwikkeling van leerlingen wordt twee keer per jaar besproken door de vakcoördinator, intern begeleider en de orthopedagoog met de leerkracht, zowel op groepsniveau als op individueel niveau. We hanteren een handelingsgerichte aanpak bij het cyclisch kijken naar onze onderwijsopbrengsten, vastgelegd in groepsplannen.

Ook stellen zij gezamenlijk het ontwikkelingsperspectief van individuele leerlingen op of bij. In dit ontwikkelingsperspectief staan onder meer een leerrendementsverwachting per vakgebied, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de verwachte uitstroombestemming.

Om het pedagogisch en didactisch handelen van leerkrachten te versterken leggen de vakcoördinatoren lesbezoeken af, maken wij gebruik van kijkwijzers en zelfevaluatie-instrumenten. Er is veel ruimte voor scholing op team- en individueel niveau.

Hoe doen we dat?

Onze leerkrachten stellen kinderen in staat zich te ontwikkelen en te leren. Zij ontwikkelen hun professionaliteit door groepsobservaties, vormen van co-teaching, het werken in leerteams of professionele leer- gemeenschappen en door het participeren in nascholing. Door te investeren in hun professionele ontwikkeling, blijven zij voldoen aan de wettelijke bekwaamheidseisen. Zij leggen daarover professionele verantwoording af aan directie.

Ons doel

Om leerkrachten nog meer ruimte te geven hun eigenaarschap te pakken, wil de school zich verder ontwikkelen in de professionele cultuur, waarin verschillende ondersteunende vormen van samen leren worden ingezet, zoals actieteams en scholingsmomenten. Via briefings houden we 'de vinger aan de pols'.

Leiderschap van de directeur – De basis

Op het niveau van de school ligt het leiderschap van onze kwaliteitszorg bij onze directeur. Op schoolniveau willen wij gaan werken met een kwaliteitszorg, vormgegeven door borgingsafspraken op gebied van onderwijs- proces, schoolklimaat, onderwijsresultaten, kwaliteitszorg en ambities, zorg en begeleiding, personeel en financieel beheer. Borgingsafspraken worden minimaal 1 maal per vier jaar in het team geëvalueerd en bijgesteld.

Het kwaliteitszorgmodel draagt ertoe bij dat het team en management van SBO Het Mozaïek systematisch en gestructureerd te werk gaan.

Hoe doen we dat?

Binnen het schoolplan wordt richting gegeven voor de doelstellingen van de komende vier jaar. In het jaarplan wordt een vertaling gemaakt naar de doelen voor het komend schooljaar. Na het opstellen van een schoolplan, worden doelen verwerkt in kwaliteitskaarten (zie bijlagen). Deze ambitiekaarten zijn leidend voor de activiteiten die de komende jaren in de school worden uitgezet.

Gedurende een jaar zal de eerste verantwoordelijke op de kwaliteitskaart aangeven welke activiteiten zijn uitgevoerd en welke doelen hiermee behaald zijn. Vier maal per jaar worden deze kwaliteitskaarten in een MT-overleg besproken om zicht te houden op de voortgang. Jaarlijks maakt het MT een evaluatie van ieder vakgebied en kijkt naar de richting voor het volgende schooljaar.

Leerkrachten werken handelingsgericht. De leeropbrengsten worden tweemaal per jaar besproken met de intern begeleider. De opbrengsten op sociaal emotioneel gebied worden besproken met de intern begeleider en orthopedagoog. Het MT bespreekt twee maal per jaar deze resultaten. Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar de opbrengsten en aandachtspunten van de school als geheel.

Onze directeur stelt teamleden in staat de juiste dingen te doen en zich te ontwikkelen. Hij stelt zich daarbij lerend op tijdens schoolbezoeken van het college van bestuur, tijdens kwartaalgesprekken op het bestuursbureau ('Het Huis') en in het GO-team en in de wijkgroep. Door te investeren in professionele ontwikkeling, blijft voldaan worden aan de wettelijke bekwaamheidseisen. Hij legt daarover professionele verantwoording af aan de leidinggevende en publiekelijk via vensters PO en het schoolleidersregister.

Ons doel

Om het leiderschap van de directeur en MT te bevorderen willen wij in de komende schoolplanperiode zorgen dat het MT zich verder bekwaamt in sturing geven aan de school. Daarnaast is het streven dat in deze periode de directeur de scholing 'kwaliteitszorg management' zal doen en de intern begeleider de schoolleidersopleiding gaat volgen.

Leiderschap van het college van bestuur – De basis

Op het niveau van de stichting ligt het leiderschap van onze kwaliteitszorg bij het college van bestuur. Het college van bestuur richt zich erop dat schoolleiders de juiste dingen doen en zich ontwikkelen.

Hoe dragen wij hieraan bij?

Onze teamleden en de directeur leveren een bijdrage aan de uitvoering van wettelijk bestuurlijke taken door ondersteunende administratieve werkzaamheden, medezeggenschap, het vervullen van wettelijke functies (bijv. interne contactpersoon) en deelname aan commissies (bijv. klachtenadviescommissie, benoemingsadviescommissie). Dit krijgt op onze school vorm door een afvaardiging in de GMR, het hebben van een interne contactpersoon en een preventiemedewerker.

Onze teamleden en de directeur leveren een bijdrage aan de ontwikkeling en uitvoering van collectief beleid door deelname aan verschillende werkgroepen op directeureniveau en deelname in verschillende leerteams binnen SCOH.

Verantwoording – Sponsorbeleid

Bedrijven kunnen bijdragen aan goed onderwijs. Een bedrijf kan onze school sponsoren. Dit betekent dat onze schoolgeld of goederen krijgt van een sponsor. In ruil daarvoor leveren we een tegenprestatie. We houden ons aan de afspraken zoals die zijn vastgelegd in het convenant Scholen voor primair en voortgezet onderwijs en sponsoring.

Op onze school hanteren we het volgende stappenplan:

1. Inhoudelijke afweging:

- Is de sponsoring in overeenstemming met de taak en doelstellingen van de school?
- Hoe groot is de sponsorbijdrage? Welke bedoelingen heeft de sponsor met zijn bijdrage?
- Hoe verhoudt de tegenprestatie zich tot de bijdrage van de sponsor?
- Draagt de sponsoring bij aan een speerpunt van de school, b.v. een gezonde leefstijl
- Is de sponsoring in overeenstemming met goede smaak en fatsoen?

2. Afweging over de effecten van sponsoring:

- Wat zijn de consequenties voor de school, de leerlingen, het personeel en de ouders? Gebeurt de samenwerking vanuit maatschappelijke betrokkenheid?
- Wordt er geen schade berokkend aan de ontwikkeling van leerlingen?
- Komt de objectiviteit van de school niet in het geding?
- Wordt de onderwijsinhoud niet beïnvloed?
- Komt de continuïteit van het onderwijs niet in gevaar?

3. Zorgen voor draagvlak en verantwoording afleggen:

- De MR moet instemmen met het sponsorbeleid en de afspraken met sponsors, ook voor afzonderlijke sponsorovereenkomsten.
- De school informeert alle betrokkenen (personeel, leerlingen, ouders) over de sponsoraanpak van de school
- De school legt verantwoording af over het gevoerde sponsorbeleid in het jaarverslag.

Onze professionele leer- en veranderopgave

H10

Onze professionele leer- en veranderopgave

Om de basis op orde te houden en de geformuleerde ambities te kunnen realiseren, hebben we samen met MR en externe partners de volgende prioritering aangebracht:

	Basis op orde houden en ambities realiseren	Urgent	Noodzakelijk	Wenselijk
1	Op een effectieve manier omgaan met TOS en taalachterstanden		X	
2	Bewegend leren heeft een vaste plek binnen ons onderwijs en we kunnen gericht koppelingen maken tussen spelend leren en breinontwikkeling		X	
3	Er is gerichte ruimte en aandacht voor het borgen van de kwaliteit van ons onderwijs	X		
4	Er is een eenduidige lijn in de aanpak van Burgerschap		X	
5	Er komt een doorgaande lijn voor Engels in de bovenbouw, ondersteund door een methode		X	
6	Bij iedere leerkracht zijn de stappen van DPL terug te zien bij de kernvakken		X	
7	Leerkrachten zijn in staat het aanbieden strategieën voor begrijpend lezen te integreren in andere vakgebieden.		X	
8	Kennis krijgen over holding en competent worden in het voorkomen en waar noodzakelijk uitvoeren van holding.	X		
9	Er komt een eenduidige en doorgaande lijn in de aanpak van digitale geletterdheid.	X		
10	Groepsplannen en OPP's worden bekeken op effectiviteit en gebruiksvriendelijkheid. Zij worden opgenomen in het LVS Parnassys.	X		
11	We gaan werken met taalrondes			X
12	Er is dagelijks aandacht voor voorlezen in alle groepen		X	
13	In het team vergroten wij onze professioneel handelen; feedback geven en zelfreflectie staan hierbij centraal	X		
14	De school gaat op zoek naar mogelijkheden om onderwijs en zorg samen te integreren en hierin langdurige verbindingen te creëren, waarbij een stabiele financiering ten grondslag ligt.		X	

Het eerste jaar zullen wij ons focussen op:

- 1 Op een effectieve manier omgaan met TOS en taalachterstanden.
- 2 Bewegend leren heeft een vaste plek binnen ons onderwijs en we kunnen gericht koppelingen maken tussen spelend leren en breinontwikkeling.

- 3 Groepsplannen en OPP's worden bekeken op effectiviteit en gebruiksvriendelijkheid en staan in Parnassys.
- 4 In het team vergroten wij onze professioneel handelen; feedback geven en zelfreflectie staan hierbij centraal. Dit gebeurt via teambuilding.
- 5 Er is gerichte ruimte en aandacht voor het borgen van de kwaliteit van ons onderwijs.
- 6 Er komt een doorgaande lijn voor Engels in de bovenbouw, ondersteund door een methode.

Vervolgens stellen wij in juni 2025 – en daarna jaarlijks in juni - vast of de basis nog op orde is en welke ambities gerealiseerd zijn, wat nog aandacht behoeft en welke nieuwe ambities wij zullen oppakken.

Daarbij zullen eerst de urgente, dan de noodzakelijke en tenslotte de wenselijke ambities opgepakt worden.

Hoe realiseren wij onze professionele leer- en veranderopgave?

We houden de basis op orde en realiseren onze ambities door:

1 Bekwaamheid ontwikkelen

In onze school krijgen leerkrachten ruimte om te groeien via scholing en (in)formele netwerken.

2 Goede praktijken behouden

In onze school houden we vast aan goede onderwijspraktijken: wat werkt hoeft niet anders! Soms is de basis op orde, maar moeten we deze praktijken wel toegankelijk maken voor nieuwe collega's (bijv. beschrijving werkwijze, opfriscursus, begeleiding starters). Binnen dit kader richten we ons komend jaar op het borgen van processen die de afgelopen jaren gestart zijn.

3 Onderwijspraktijken verbeteren

In onze school zijn er ook onderwijspraktijken die beter uitgevoerd kunnen worden op basis van wetenschappelijke kennis en ervaringskennis. De onderwijskundige werkgroepen en vakcoördinatoren spelen hierin een essentiële rol.

4 Onderwijspraktijken vernieuwen

In onze school zijn er daarnaast onderwijspraktijken die op een andere manier aangepakt moeten worden om betere resultaten te boeken. Hierbij richten we ons het komend jaar voornamelijk op ons Burgerschapsonderwijs en de aanpak richting leerlingen met taalproblemen.

Bekwaamheid ontwikkelen

Onze teamleden zijn intern gemotiveerd om hun bekwaamheid op peil te houden. De komende jaren gaan zij daartoe gezamenlijk de volgende scholing volgen. De gezamenlijke nascholing zal in het schooljaar richt zich op:

- Basisvaardigheden met extra focus op Burgerschap
- Digitale Geletterdheid
- Teamontwikkeling
- Creatieve en praktische vaardigheden

Naast de teamscholing zal er ruimte blijven voor individuele nascholing.

Goede praktijken behouden

In onze school hanteren wij goede praktijken op het gebied van alle kernvakken. Daarnaast gaan we inzetten op Burgerschap en Digitale geletterdheid.

Deze praktijken willen wij de komende jaren borgen door oog te hebben voor:

- Het inwerken van nieuwe collega's.
- Het begeleiden van met name mbo-stagiaires.
- Borging terug te laten komen op briefings en vergaderingen om deze onder de aandacht te houden.
- Op vergaderingen borging regelmatig onder de aandacht brengen: Doen we de goede dingen, en doen we de dingen goed?

Onderwijspraktijken verbeteren

Onderwijsverbetering begint in de groepen waar onze leerkrachten dagelijks de cyclus van handelingsgericht werken toepassen. Doordat je als leerkracht de leerlijnen kent, de leerlingen ziet leren en weet welke instructie en begeleiding welk kind nodig heeft, kun je de juiste dingen doen.

De juiste dingen ook goed uitvoeren is dan de volgende stap. Dit bevorderen wij in onze school door:

- Klassenbezoeken van de vakcoördinatoren, het zorgteam en de directie.
- Het werken met onderwijskundige werkgroepen.
- Ruimte creëren voor intervisie
- Teamontwikkeling gericht op bewust ontwikkelingsgerichte organisaties.

Om te weten of we hierin ook succesvol zijn, stelt iedere groepsleerkracht samen met collega's ambitieuze doelen op passend bij de leerlingenpopulatie. In ieder geval twee keer per jaar meten we de resultaten door middel van methodeonafhankelijke toetsen, 6 keer per jaar door middel van methode gebonden toetsen.

Op basis van een analyse van de toetsresultaten stelt de leerkracht het leerplan voor zijn groep (groepsplan) bij.

Deze analyse vindt in onze school plaats door de vakcoördinatoren en ib'er. Hier worden leerkrachten in meegenomen.

In de gesprekkencyclus staan we stil bij wat ons goed en minder afgaat en maken we afspraken over hoe de onderwijsuitvoering beter zou kunnen plaatsvinden en welke ondersteuning en professionalisering daaraan kan bijdragen.

Onderwijspraktijken vernieuwen

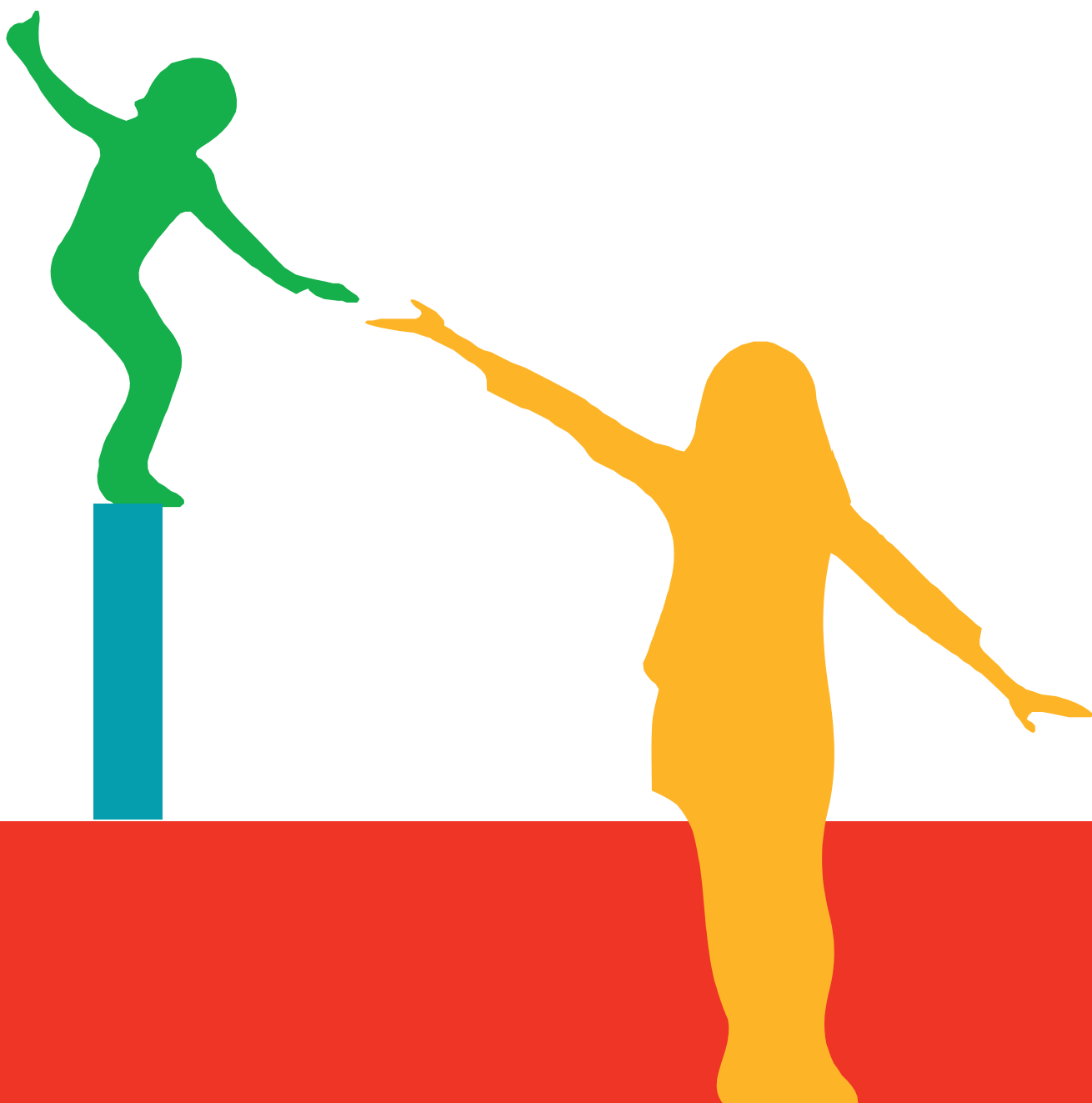
Onderwijsvernieuwing richt zich op het realiseren van een nieuw onderwijsaanbod en/of realiseren van bestaande onderwijsdoelen met een nieuwe onderwijsaanpak.

Door een veranderende populatie zullen wij in onze onderwijsaanpak een gerichte visie moeten gaan ontwikkelen op ons onderwijs aan leerlingen met TOS en andere taalproblematiek.

Daarnaast zullen wij het proces voor het vernieuwen van ons crea- en 'praktijk' onderwijs verder doorzetten.

Kwaliteitskaarten

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Taal

Kaartnummer	022
Eigenaar/ verantwoordelijke	Taalcoördinator en leerkrachten
Toepassingsgebied	Didactiek
Onderdeel	Lesmodel taal
Doel	Met deze kwaliteitskaart is onze visie, werkwijze en afspraken over taal vast gelegd. Alle leerkrachten zijn hierdoor op de hoogte van de aanpak en werken op dezelfde manier aan ons taalonderwijs.
Link met visie (speciaal)	Instructie Op onze school zitten veel leerlingen met leer- en/of ontwikkelingsachterstanden. Zij zijn gebaat bij een duidelijke instructie die aansluit bij hun niveau. Daarnaast hebben onze leerlingen meer tijd nodig voor herhaling en inoefening. Aandacht De leerlingen hebben voldoende aandacht nodig om ze te begeleiden bij het leerproces. Er is aandacht nodig voor verschillende leerstrategieën. De uitleg moet zowel verbaal als visueel worden aangeboden in kleine stapjes. Aanbod Het aanbod aan onze leerlingen verschilt niet in het aanbod op een reguliere school. De tijd die ze krijgen om de doelen eigen te maken verschilt wel. Wij werken aan de hand van de ambitieroute 1F, waarbij wij ernaar streven dat alle leerlingen aan het eind van groep de 1F doelen hebben behaald.
Bestemd voor	Leerkrachten
Hoe is deze visie zichtbaar in de school: Onze leerlingen zitten bij elkaar in de stamgroep, waar zij de hele dag les krijgen. Bij de instructie van de vakken wordt uitgegaan van 70-80% van de groep, gericht op de doelen passend bij de ambitieroute 1F. Onze leerlingen zijn gebaat bij veel herhaling en langere tijd om leerstof eigen te	

maken. Om deze reden houden wij langer de tijd aan om een thema af te ronden. In plaats van 4 weken (volgens de methode), gaan wij uit van 6 weken per thema. Hierin is voldoende tijd om stof te herhalen of lessen over meerdere dagen te verdelen.

Tijdsinvestering taalonderwijs:

In Geel 1 wordt gebruik gemaakt van de methode Lijn 3 om te leren lezen en spellen. Hier zit ook het woordenschatonderwijs en taalonderwijs in. Deze methode wordt afgerond halverwege Oranje 1. Daarna wordt gewerkt met de methode Taal Actief 5. Dit staat 4x per week op het rooster. Eén les duurt ongeveer 30-45 minuten. De opbouw van 1 thema ziet er als volgt uit:

Week	Aanbod	Tijdsinvestering
1	Les 1 t/m 4 volgens methode	4 x 45 minuten = 180 minuten
2	Les 6 t/m 9 volgens methode	4 x 45 minuten = 180 minuten
3	Les 11 t/m 14 volgens methode	4 x 45 minuten = 180 minuten
4	Les 16 t/m 19 volgens methode	4 x 30 minuten = 120 minuten
5	Herhalen doelen + toets	4 x 30 minuten = 120 minuten
6	Herhalen / verrijking / schrijftaak	4 x 30 minuten = 120 minuten

Didactiek:

Onze school is in ontwikkeling om alle lessen volgens het “Didactisch planmatig lesmodel” (DPL) aan te bieden. Bij de leeslessen wordt het lesdoel expliciet met de kinderen gedeeld door voor te lezen en op het bord te schrijven (zie kwaliteitskaart lesmodel).

	Methode	Extra
Blauw 1	Fonemisch bewustzijn Auditief bewustzijn Fonologisch bewustzijn	Logo3000
Geel 1	Lijn 3	Logo3000
Oranje 1	Lijn 3 t/m december Vanaf januari Taal Actief 5	Logo3000

Bij de kleuters en in Geel 1 wordt aandacht besteed aan belangrijke taalvoorwaarden, zoals het auditief geheugen en het fonologisch bewustzijn. Waar auditief geheugen zorgt voor het herkennen van klanken, zorgt het fonologisch bewustzijn voor het analyseren van de klanken in een woord of woordgroep. Beide dragen bij aan de opbouw van de woordenschat, het begrip van zins- en verhaalstructuren en aan kennis van de wereld. Het fonologisch bewustzijn maakt kinderen duidelijk dat taal naast betekenis een vorm heeft. Aan het spelen met klanken en klankstructuur van woorden – taalspelletjes, versjes en liedjes wordt dus veel aandacht besteed in de onderbouw.

De methode Lijn 3 is niet alleen gericht op het leren lezen. Er wordt ook aandacht besteed aan woordenschat onderwijs en elk thema is zo ingericht dat het bijdraagt aan de wereldoriëntatie

van de leerlingen.

Vanaf januari in Oranje 1 is de methode Lijn 3 afgerond en wordt overgestapt op de methode Taal Actief 5.

Methode bovengang:

De methode Taal Actief 5 bestaat ieder jaar uit 8 thema's. Wij volgen als school de ambitieroute 1F, wat onze leerlingen wat langer de tijd geeft om bepaalde doelen te behalen. Omgerekend komt het erop neer dat wij ieder schooljaar minimaal 6 thema's moeten aanbieden. Een planning voor het schooljaar wordt ieder jaar uitgedeeld op de startvergadering, zodat elk leerjaar weet wanneer aan het volgende thema begonnen moet worden.

Binnen een thema van Taal Actief 5 zijn de lessen als volgt opgebouwd:

Dag	Aanbod
1 (les 1 – 6 – 11)	Vooruitkijken op de lesstof die week
2 (les 2 – 7 – 12)	Les woordenschat met 15 nieuwe woorden
3 (les 3 – 8 – 13)	Les taal verkennen
4 (les 4 – 9 – 14)	Les taal verkennen

Les 16 t/m 18 zijn herhalingslessen over de themawoorden en taal verkennen. Tijdens de herhalingslessen kan gebruik worden gemaakt van:

- Oefengedeelte (blauwe gedeelte) achterin het boek.
- De oefensoftware op Basispoort.
- Lessen TaalVitaal op Snappet. Deze onderwerpen van taal verkennen komen overeen met de methode Taal Actief 5.
- Taaloefenen.nl voor het oefenen van woordsoorten / zinsdelen

Al deze onderdelen kunnen ook ingezet worden tijdens het werken in de hoeken om de lesstof te herhalen gedurende de week.

N.B. Voorlopig is de schoolafpraak dat we de 'communicatie-lessen' niet geven. De lessen 5, 10, 15 en 20 worden dus overgeslagen. Als na de toets blijkt dat de doelen behaald zijn, kunnen deze lessen alsnog aangeboden worden als verrijkingsstof.

Leerlingvolgsysteem:

Om de vorderingen van de leerlingen te volgen wordt gebruikt gemaakt van de toetsen van Taal Actief 5 en niet methode gebonden toetsen Leerling In Beeld.

Methode gebonden toetsen:

Aan het eind van elk thema wordt de toets afgenomen *behorend bij de doelen van dat thema*. Dit houdt in dat de toets van het volgende thema afgenomen wordt, omdat deze toets aansluit bij de doelen van het thema ervoor. (Bijvoorbeeld na het aanbieden van thema 1 wordt de toets van thema 2 afgenomen, zodat toets en doelen op elkaar aansluiten.)

Niet-methode gebonden toetsen:

Functioneringsniveau volgens ambitieroute 1F	Wat	Wanneer
M6 (DL 45-55)	Taalverzorging – Leestekens digitaal	Januari / juni
E6 (50-60)	Taalverzorging – Leestekens digitaal	Januari / juni
	Taalverzorging – Werkwoorden digitaal	Januari / juni
M7 (55)	Taalverzorging – Leestekens digitaal	Januari / juni
	Taalverzorging – werkwoorden digitaal	Januari / juni
Extra ondersteuning Binnen de methode wordt onderscheid gemaakt tussen 1, 2 en 3 ster opdrachten. Nadat 'Eerst proberen' is gemaakt, kan een keuze gemaakt worden in welke opdrachten er worden gemaakt en welke leerlingen verlengde instructie nodig hebben. Achterin het werkboek zit een onderdeel '10x taal', met vrijere taalopdrachten voor extra uitdaging. Mocht dit nodig blijken, kunnen er werkboeken aangeschaft worden voor leerlingen die wat meer aankunnen. In dit werkboek zitten opdrachten die aansluiten bij de les, maar wat meer taalinzicht vereisen.		
Toetsings- of evaluatiedatum:	Taalcoördinator houdt ontwikkelingen en afspraken bij in de kwaliteitskaart taal. Einde schooljaar wordt met het team de afspraken doorgenomen en eventueel aangepast.	

Kwaliteitskaart Technisch lezen

Schoolplan SBO Het Mozaïek 2024 – 2028/2030

Groep 3, 4	Protocol SBO: 7,5 à 10 uur per week tot halverwege groep 4 Realisatie: 5 x 60 minuten = 5 uur (ochtend). 4 x 60 minuten = 4 uur (middag). Totaal: 9 uur.
Groep 5, 6, 7, 8	Protocol SBO: 2,5 uur per week Realisatie: 5x20min stillezen 4x45min leesles 1x30 min BL leesles 5x15 min voorlezen Totaal = 6,5 uur

Functionele geletterdheid

Het uitstroomniveau voor alle leerlingen bij technisch lezen is minimaal het niveau van functionele geletterdheid. Dat betekent dat zelfstandig gevarieerde teksten gelezen kunnen worden, met of zonder hulpmiddelen, op een volgend niveau: Hardop lezen: AVI E6 (Stillezen: minimaal 90-100 woorden per minuut)

De ambitieroute 1F wordt gevolgd om bij de schoolverlaters minimaal E6 niveau te halen. Bij wie een hoger niveau haalbaar is, wordt dit uiteraard gestimuleerd en gevolgd.

Didactiek:

Onze school biedt alle lessen volgens het “Didactisch planmatig lesmodel” (DPL) aan. Bij de leeslessen wordt het lesdoel expliciet met de kinderen gedeeld door voor te lezen en op het bord te schrijven (zie kwaliteitskaart lesmodel).

	Methode	Extra
Blauw 1 (kleuters)	Werkmap Fonemisch bewustzijn. Aandacht voor leesmotivatie en luisterhouding.	Vanaf midden groep 2 wordt gestart met programma Bouw! tutor lezen. Auditief bewustzijn.
geel 1 (groep 3)	Methode Lijn 3. Aandacht voor leesmotivatie en luisterhouding.	Bouw! tutor lezen, elke leerling krijgt 2 x per week 15 minuten begeleiding. Alfabetcode vanaf begin: letters schrijven en mkm woorden
oranje 1 (groep 4)	September t/m januari Lijn 3 thema 10, 11 en 12. Vanaf februari Estafette 3.0 E3/M4. Aandacht voor leesmotivatie en	Bouw! tutor lezen voor leerlingen die het programma nog niet hebben afgerond. Letterstad (zelfstandig computerprogramma)

	luisterhouding. Vanaf februari gestart met Weerwoord, ter voorbereiding op lessen begrijpend lezen Nieuwsbegrip.	
Rood 2 t/m blauw 2 (groep 5 t/m groep 8)	Estafette 3.0 M4 t/m PLUS De methode kent drie aanpakken. Wij gebruiken aanpak 2 en 1, respectievelijk voor methodevolgers en risicolezers Aandacht leesmotivatie en leesplezier. Weerwoord, ter voorbereiding op lessen van Nieuwsbegrip.	Letterstad (Rood 2) Vrij lezen, Kidsweek, Begrijpend lezen: ABC-kaarten, Cito oefenboek begrijpend lezen (E6) en werkboeken van junior Einstein.

In de onderbouw wordt in het leesproces, gebruik gemaakt van de multisensoriele basis. Dit houdt in dat er tijdens de lees oefeningen, gelijktijdig gebruik wordt gemaakt van visuele, motorische en auditieve oefeningen. Kleuters maken kennis met klanken en woorden door te luisteren, te kijken en te voelen. De leerkrachten ondersteunen de woorden, liedjes en routines met gebaren en voorwerpen. Bij het leesproces maken we gebruik van 'zingend lezen', om de auditieve synthese te ondersteunen en het spellend lezen te voorkomen.

Het onderhouden van het technisch lezen is belangrijk. Dit gebeurt in de stamgroep. De leesstof van de zaakvakken en begrijpend lezen is daarvoor goed te gebruiken. De tekst van de les wordt bijvoorbeeld in koor gelezen. Moeilijke woorden uit de tekst worden op het bord apart behandeld en geoefend. Ter voorbereiding op de begrijpend leeslessen van Nieuwsbegrip wordt gewerkt met de methode Weerwoord. Moeilijke woorden uit de tekst worden besproken en opgehangen aan de woorden muur. Deze blijven gedurende een week zichtbaar in de klas en worden herhaald.

Voorlezen of vertellen van verhalen blijft in alle schooljaren noodzakelijk. In alle groepen wordt elke dag voorgelezen. Door het luisteren naar een verhaal leert de leerling hoe een verhaal is opgebouwd, met welke intonatie zinnen gelezen kunnen worden en welke emoties achter de woorden verstopt zitten. De leerkracht fungeert op deze momenten als model.

Werkplan:

Voor elke groep wordt een werkplan opgesteld door de leescoördinator (zie kwaliteitskaart werkplannen). De leerkracht is verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering van het werkplan.

In augustus start het nieuwe plan. In februari wordt de planning gemaakt voor de 2^e periode. In juni wordt het werkplan afgesloten en wordt op basis van de evaluatie een niveau indeling voor het nieuwe schooljaar gemaakt. Het opstellen en evalueren gebeurt onder begeleiding van de leescoördinator.

In het plan staat beschreven:

- De onderwijsbehoeften die van toepassing zijn op technisch lezen
- Het instructieniveau
- De doelen die gesteld zijn in het ontwikkelingsperspectief van de leerlingen.

- De geplande lesstof en aanvulling
- De Resultaten en analyses van niet methode gebonden toetsen
- Organisatie en evaluaties
- De indeling van methodevolgers en risicolezers
- Indeling zorgniveaus

Toelichting Zorgniveaus:

Verkorte instructie	Als Basis instructie, maar dan verkort (bijv. alleen meedoen met bepaald deel van de les waarin doel besproken wordt)	Leerlingen die vooruit lopen op het basisniveau van de groep
Basis instructie	Ontwikkelen van technische leesvaardigheid op basis van instructie en begeleide inoefening, met het accent op accuratesse en vlotheid. (combinatie van aanpak 1 en 2)	Aan hele groep
Verlengde instructie	extra ondersteuning en oefening wanneer een bepaalde moeilijkheid/ het lesdoel niet is gehaald. Wanneer verlengde instructie nodig is wordt dit in het werkplan bijgehouden. Verlengde instructie gebeurt als de overige leerlingen zelfstandig lezen/werken.	Voor kinderen die achterlopen op het basisniveau van de groep
Extra les Zorgniveau 3	Voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie wordt met een 0-meting gewerkt. (leescoördinator) Leerlingen die extra leestijd nodig hebben krijgen dit onder begeleiding van onderwijsassistenten en stagiaires. Bij de planning wordt de extra hulp per groep op bepaalde tijden ingedeeld. De leerkracht + onderwijsassistenten zijn zelf verantwoordelijk om deze extra leestijd te bieden. De leescoördinator, kan hierbij om hulp gevraagd worden.	Wanneer substantieel verlenging van leertijd noodzakelijk is

Klassenmap (tabblad) lezen:

In de klassenmap lezen zijn belangrijke organisatorische opmerkingen genoteerd. Er wordt bijgehouden welke lessen worden gegeven. De les voor de volgende dag wordt alvast genoteerd (inclusief eventuele individuele aandachtspunten). In de klassenmap zit het werkplan deze wordt digitaal bijgehouden en regelmatig ververs in de map.

Leerlingvolgsysteem:

Om de leesvorderingen van onze leerlingen te volgen wordt gewerkt met methode en niet methode gebonden toetsen.

Methode gebonden toetsen

	Wat	Wanneer	Wie

DL 0 - 10	Methode toetsen Lijn 3 Bouw! tutorlezen toetsen	Afname: november, maart, (juni) Invoeren werkplan.	Leerkracht/ leescoördinator
dl 10 (sept)	Grafemetoets Fonemendictee	Afname begin groep 4	Leescoördinator

Niet methode gebonden toetsen

	Wat	Wanneer	Wie
DL 10-60	Meetmoment 1 DMT A versie en de AVI (A toetsen)	januari	leescoördinator / groepsleerkracht
DL 10-60	Meetmoment 2 DMT A versie en de AVI (A toetsen) bij hertoetsing wordt de B-versie gebruikt.	juni	Leescoördinator / groepsleerkracht
0 meting	-Toetsgegevens Bouw! -Klepel -Brus -PI-dictee	Periode van 20 weken met: 0 meting tussenmeting Eindmeting	Leescoördinator

De resultaten worden door de leescoördinator, per stamgroep ingevoerd in Parnassys. De DMT wordt gescoord op didactische leeftijd (DL) en alleen afgenomen bij kinderen die het AVI-niveau niet halen, in de 0-meting zitten of waarbij een vermoeden is van dyslexie.

Bij een laag spreektempo, spraakproblemen of fysieke belemmeringen, is een overschrijding van de leestijd met hoogstens 10 seconden acceptabel en geldt de toets als behaald. In Parnassys en in het werkplan worden afwijkingen van de normering genoteerd.

De ib'er, leescoördinator en leerkrachten controleren of de gestelde doelen uit het OPP gehaald zijn en bespreken dit in een leerlingbespreking.

Leesproblemen en dyslexie

Wanneer de streefdoelen niet gehaald worden en ondanks extra hulp te weinig vorderingen zijn, komt de leerling mogelijk in aanmerking voor een dyslexieonderzoek bij het HCO. Ondergrens TIQ: 70. In ons dyslexieprotocol staan onze stappen beschreven.

Het Mozaïek heeft een protocol 'Ernstige leesproblemen en dyslexie'.

Er is een schooloverzicht 'Dyslexie en vermoeden van dyslexie'. Dit wordt door de lees coördinator/ orthopedagoog up to date gehouden.

Toetsings- of evaluatiedatum:	Leescoördinator houdt ontwikkelingen en afspraken bij in de kwaliteitskaart

	technisch lezen. Einde schooljaar wordt met het team de afspraken doorgenomen en eventueel aangepast.

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, *speciaal* voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Bouw tutor lezen

Kaartnummer	018
Eigenaar/ verantwoordelijke	IB-onderbouw, leerkrachten en onderwijsassistenten
Toepassingsgebied	Didactiek
Onderdeel	Preventief interventieprogramma leesproblemen
Doel	Door de preventieve benadering met Bouw! maakt het voor onze school mogelijk om vroegtijdig te handelen in plaats van wachten op het ontwikkelen van leesproblemen en achteraf remediëren.
Link met visie (<i>speciaal</i>)	Aanbod Onze school kiest ervoor om alle leerlingen halverwege groep 2 te laten starten met Bouw! Uit onderzoek blijkt Bouw! het meest effectief wanneer halverwege groep 2 gestart wordt (Zijlstra, 2015). Omdat wij een speciale basisschool zijn, vinden wij het belangrijk om al onze groep 2 leerlingen te laten starten met Bouw! Doordat wij kleine groepen hebben kunnen we dit ook organiseren. We zien dat door het werken met Bouw! de leerlingen meer zelfvertrouwen krijgen en daardoor meer motivatie hebben om te leren lezen. Als een kind eenmaal een leesprobleem heeft is het veel moeilijker om gemotiveerd te blijven en loopt het kind risico om in een negatieve spiraal terecht te komen. Door vroeg te starten kunnen wij als school dit dus voor zijn.
Bestemd voor	Leerkrachten en onderwijsassistenten
Beschrijving: Wij kiezen als school voor een preventieve aanpak om leesproblemen te voorkomen in plaats van 'genezen'. Bouw! Is het unieke interventieprogramma waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in groep 2 t/m 4 effectief kunnen worden voorkomen. Het kind leert, de tutor stuurt en de computer wijst de weg. Leerkrachten, onderwijsassistenten, ouders, grootouders, leerling uit hogere groepen, of stagiaires fungeren als tutor. Bouw! Bestaat uit meer dan vijfhonderd online computerlessen voor het aanleren, oefenen, herhalen en toepassen van de leerstof. Ze zijn voorzien van heldere instructies voor de tutor, zodat er zowel op school als thuis mee gewerkt kan worden.	

De IB onderbouw heeft in het schooljaar 2018-2019 de training Bouw! coördinator afgerond. Zij houdt het team op de hoogte van de ontwikkelingen en praktische zaken over het programma. Tevens zit zij in de stuurgroep van het SCOH en heeft vier keer per jaar overleg met de stuurgroep en Lexima over de voortgang van het werken met bouw! binnen het SCOH.

Afspraken inzet Bouw:

Aan het begin van het schooljaar krijgen de ouders van groep 2 en 3 uitleg over het programma Bouw! De oefeningen worden bekeken zodat ouders thuis aan de slag kunnen gaan. Doordat de leerlingen ook thuis oefenen werken zij 60 minuten per week met het programma Bouw! De toetsen worden onder begeleiding van de IB of onder begeleiding van de leerkracht afgenomen. Op basis van de digitaal opgeslagen gegevens is het voor onze school aantoonbaar dat wij voldoen aan de zorgplicht op niveau 3. Naast al deze voordelen zien wij ook het plezier dat de leerlingen hebben om aan het programma te werken. De aandacht van de tutor en de variatie tussen de oefeningen, maakt dat ze met plezier werken aan het programma Bouw!

Vanaf februari starten de groep 2 leerlingen met Bouw. De IB (bouwcoördinator) maakt voor deze leerlingen een account aan en koppelt een tutor. De leerlingen gaan in groep 3 verder met het volgen van het programma. In groep 3 en 4 krijgen de leerlingen minimaal drie keer in de week 15 minuten tutorbegeleiding. Elke leerling is gekoppeld aan een vaste tutor, dit is een leerkracht, een onderwijsassistent of een leerling uit de bovenbouw. De Bouw! coördinator maakt een rooster waarin de tutorbegeleiding wordt vastgelegd. De leerlingen van groep 8 (groen 2 en blauw 2) krijgen van de Bouw! coördinator een training over tutorbegeleiding. De groep 8 leerlingen ontvangen aan het eind van schooljaar een certificaat Tutor Bouw!

De bouw! coördinator zorgt dat de leerkrachten 4 x per schooljaar een update krijgen over de voortgang van de leerlingen. Dit wordt ook genoteerd in het werkplan en het OPP. In het ondersteuningsteam wordt de inzet van Bouw geëvalueerd. De leerkrachten houden ouders op de hoogte via Parro en stimuleren om thuis met het programma te werken. Wanneer de leerling het programma afrondt krijgt het een geplastificeerd diploma. De resultaten worden in PDF bewaard in het mapje van de leerling. Is er sprake van een vermoeden van Dyslexie dan kunnen deze gegevens gebruikt worden voor de 0-meting.

Doelen lange termijn

- De Bouw! coördinator houdt zichzelf op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen over het programma Bouw! en houdt het team hiervan op de hoogte.
- De Bouw! coördinator ziet erop toe dat de visie en het beleid over Bouw! wordt uitgedragen en evalueert dit regelmatig met het team via bouw verg/ teamsessie.
- Naast de Bouw! coördinator is het wenselijk dat nog twee leerkrachten de cursus Bouw volgen.

ICT en accounts

De bouw! coördinator beheert de klantportal en maakt de leerling-accounts aan.

In SharePoint staat een mapje Bouw, waarin de instructies aanmaken leerling-licenties Bouw! is terug te vinden. De bouwcoördinator verwijdert inactieve accounts.

Wanneer een leerling het programma heeft afgerond worden alle gegevens in het mapje van de leerling opgeslagen. Hierna wordt het account verwijderd.

Om met het programma te werken wordt gebruik gemaakt van een iPad. Problemen met Internet worden met de ICT-coördinator besproken.

**Toetsings- of
evaluatiedatum:**

Een aantal keer per schooljaar komt het ondersteuningsteam bij elkaar (zie jaarplanning). Hierin wordt besproken of de roosters voor tutorbegeleiding nog lopen.

De leerkrachten bespreken in Bouwvergaderingen de voortgang en inzet van Bouw!. De leerkrachten zijn op de hoogte van de kwaliteitskaart Bouw tutor lezen, aan het begin en eind van het schooljaar nemen we de afspraken door en passen we waar nodig dit aan.

Visie en Beleidsplan Bouw!

Vanaf schooljaar 2022-2023

SBO Het Mozaïek

1 Wat is Bouw?

Bouw! Is het unieke interventieprogramma waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in groep 2 t/m 4 effectief kunnen worden voorkomen. Het kind leert, de tutor stuurt en de computer wijst de weg. Onderwijsassistenten, Ouders, grootouders, leerling uit hogere groepen, of stagiaires fungeren als tutor. Bouw! Bestaat uit meer dan vijfhonderd online computerlessen voor het aanleren, oefenen, herhalen en toepassen van de leerstof. Ze zijn voorzien van heldere instructies voor de tutor, zodat er zowel op school als thuis mee gewerkt kan worden. Wetenschappers van de Universiteit van Amsterdam (hierna UvA) hebben aangetoond dat de combinatie van gestructureerde computeroefeningen met gerichte ondersteuning van de tutor zeer effectief is.

1.1 Visie en beleid

Wij kiezen als school voor een preventieve aanpak om leesproblemen te voorkomen in plaats van 'genezen'. De preventieve benadering met Bouw! maakt het voor onze school mogelijk om vroegtijdig te handelen in plaats van wachten op het ontwikkelen van leesproblemen en achteraf remediëren.

Onze school kiest ervoor om alle leerlingen halverwege groep 2 te laten starten met Bouw! Uit onderzoek blijkt Bouw! het meest effectief wanneer halverwege groep 2 gestart wordt (Zijlstra, 2015).

Omdat wij een speciale basisschool zijn, vinden wij het belangrijk om al onze groep 2 leerlingen te laten starten met Bouw! Doordat wij kleine groepen hebben kunnen we dit ook organiseren. We zien dat door het werken met Bouw! de leerlingen meer zelfvertrouwen krijgen en daardoor meer motivatie hebben om te leren lezen. Als een kind eenmaal een leesprobleem heeft is het veel moeilijker om gemotiveerd te blijven en loopt het kind risico om in een negatieve spiraal terecht te komen. Door vroeg te starten kunnen wij als school dit dus voor zijn. De leerlingen gaan in groep 3 verder met het volgen van het programma. In groep 3 zitten maximaal 15 leerlingen en zij krijgen minimaal twee keer in de week tutorbegeleiding. Elke leerling is gekoppeld aan een vaste tutor, dit is een leerkracht, een onderwijsassistent of een leerling uit de bovenbouw.

Aan het begin van het schooljaar krijgen de ouders van groep 2 en 3 uitleg over het programma Bouw! De oefeningen worden bekeken zodat ouders thuis aan de slag kunnen gaan. Doordat de leerlingen ook thuis oefenen werken zij 60 minuten per week met het programma Bouw! *De toetsen worden onder begeleiding van de leescoördinator of onder begeleiding van de leerkracht afgenomen. Op basis van de digitaal opgeslagen gegevens is het voor onze school aantoonbaar dat wij voldoen aan de zorgplicht op niveau 3. Naast al deze voordelen zien wij ook het plezier dat de leerlingen hebben om aan het programma te werken. De aandacht van de tutor en de variatie tussen de oefeningen, maakt dat ze met plezier werken aan het programma Bouw!*

1.2 Doelen gesteld (schooljaar 2020-2021) die afgerond zijn.

- De visie en het beleid over het werken met Bouw! is in het schooljaar 2021 door de Bouw! coördinator geschreven.
- De visie over het programma Bouw! is opgenomen in het beleid van technisch lezen.
- In februari starten alle groep 2 leerlingen met het programma Bouw! De Bouw! coördinator zorgt voor de juiste tutorbegeleiding en noteert dit in het rooster. Dit doel is behaald en staat standaard in de jaarplanning.
- Er zijn meer Ipad 's aangeschaft zodat we meer leerlingen tegelijk tutorbegeleiding kunnen geven door een bovenbouw leerling onder begeleiding van een leerkracht of de Bouw! coördinator.
- De tutorbegeleiding die de leerlingen krijgen wordt genoteerd in het ontwikkelingsperspectief. De voortgang van elke leerling wordt individueel in ParnasSys bijgehouden. Leerlingen die het programma hebben afgerond en waarbij een vermoeden van dyslexie is worden de gegevens vanuit Bouw! gebruikt voor de 0-meting. Dit doel is behaald en blijft jaarlijks een doel.

1.3 Doelen korte termijn (schooljaar 2022-2023)

- Het beleid wordt up to date gemaakt door Bouwcoördinator en gedeeld met MT en wordt geëvalueerd met de leerkrachten en onderwijsassistenten die werken met het programma Bouw!
- De Bouw! coördinator maakt een rooster waarin de tutorbegeleiding wordt vastgelegd.
- De leerlingen van groep 8 (groen 2 en blauw 2) krijgen van de Bouw! coördinator een training over tutorbegeleiding.
1 keer in de vier weken is er een onderbouwvergadering, het programma Bouw! staat vast op de agenda. Besproken wordt of elke leerling 2 x per week de begeleiding krijgt en of er vragen of opmerkingen zijn. De Bouw! coördinator brengt het team op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen over het programma.
- De bouw! coördinator zorgt dat de leerkrachten en internbegeleider (extra hulp) 4 x per schooljaar een update krijgen over de voortgang van de leerlingen die werken met het programma Bouw! Ook houdt zij ouders op de hoogte via Parro, over de nieuwste ontwikkelingen en het stimuleren om thuis met het programma te werken.
- Naast de Bouw! coördinator starten 3 collega's in het schooljaar 2022-2023 met cursus Bouw! Na deze training zijn in het team Het Mozaïek 4 teamleden die bouwcoördinator zijn. Zo wordt kennis en verantwoording gedeeld.

1.4 Doelen lange termijn

- De Bouw! coördinatoren houden zichzelf op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen over het programma Bouw! en houden het team hiervan op de hoogte.

- De Bouw! coördinator ziet erop toe dat de visie en het beleid over Bouw! wordt uitgedragen en evalueert dit regelmatig met het team via bouw verg/ teamsessie.
- Tutoren (leerkrachten en onderwijsassistenten) houden resultaten bij in ParnasSys/ OPP.

1.5 Verantwoordelijk

De intern begeleider heeft in het schooljaar 2018-2019 de training Bouw! coördinator afgerond. Zij houdt het team op de hoogte van de ontwikkelingen en praktische zaken over het programma. Tevens zit zij in de stuurgroep van het SCOH en heeft vier keer per jaar overleg met de stuurgroep en Lexima over de voortgang van het werken met bouw! binnen het SCOH. Zij houdt zich op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen en deelt kennis met andere SCOH scholen.

Teamleden en tutoren zijn bekend dat de ib'er de Bouw! coördinator is en kunnen met vragen naar haar toe gaan.

De bedoeling is dat in de komende vijf jaar nog twee leerkrachten de training Bouw! coördinator gaan volgen, zodat de verantwoordelijkheid gedeeld kan worden. In oktober 2022 starten Monique Benschop (leerkracht), Sanne Busscher (leerkracht in opleiding) en Linda Merx (onderwijsassistent) met de training.

1.5 ICT en accounts

De bouw! coördinator beheert de klantportal en maakt de leerling-accounts aan.

In SharePoint staat een mapje Bouw, waarin de instructies aanmaken leerling-licenties Bouw! is terug te vinden. De bouwcoördinator verwijdert inactieve accounts. Wanneer een leerling het programma heeft afgerond worden alle gegevens in het mapje van de leerling in Parnassys opgeslagen. Hierna wordt het account verwijderd. Om met het programma te werken wordt gebruik gemaakt van een iPad. Problemen met Internet worden met de ICT-coördinator besproken.

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart spelling

Kaartnummer	019
Eigenaar/ verantwoordelijke	Spellingcoördinator + leerkrachten
Toepassingsgebied	Didactiek
Onderdeel	Lesmodel spelling
Doel	Met deze kwaliteitskaart is onze visie, werkwijze en afspraken over spelling vast gelegd. Alle leerkrachten zijn hierdoor op de hoogte van de aanpak en werken op dezelfde manier aan ons spellingonderwijs.
Link met visie (speciaal)	In onze visie op goed spellingsonderwijs is de beschrijving van Erik Moonen in zijn boek 'Dwaalspoor' leidend. Wij geloven in zijn visie en aanbevolen werkwijze en richten ons spellingsonderwijs hierop zoveel mogelijk in. Het uitgangspunt is dat elke leerling kan leren lezen en schrijven door de methode te volgen; Door klanken te herkennen, leren leerlingen lezen en schrijven.
Bestemd voor	leerkrachten
Hoe is deze visie zichtbaar in de school: Een groot deel van onze leerlingen heeft problemen met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. Er is vaak (wel of niet vastgesteld) sprake van tekorten in de fonologische verwerking. Naast de vaardigheden die direct met lezen en spelling te maken hebben, gaat het vaak samen met aandachtsproblemen, een verminderd functionerend werkgeheugen, problemen met organiseren, automatiseren, het vermogen tot probleemoplossing, toegang verkrijgen tot informatie uit het lange termijngeheugen en cognitieve flexibiliteit. Beperkingen in deze executieve functies spelen mede een rol in het leren lezen en spellen. Reguliere methoden brachten niet de opbrengsten en spellingsvaardigheden die we nastreefden. Bovendien zagen we bij leerlingen een geringe motivatie voor dit vak, omdat reguliere methoden uitgaan van gemiddeld aanwezige vaardigheden van bovenstaande executieve functies. Gestelde doelen uit OPP's werden regelmatig niet behaald. De leesbaarheid van het handschrift van een groot deel van de leerlingen was onvoldoende. Alles wat leerlingen gedurende de basisschool periode aan spelling moeten leren zit in de alfabetcode in 57 codeerpatronen die 152 kleine leerstappen worden aangeboden. achtergrond	

informatie over onze alfabetcode is terug te lezen in de bijlage.

Sinds januari 2017 hebben we de volgorde van de codeerpatronen aangepast aan de spelling categorieën van Cito. Opbrengsten van Cito blijven een middel om te monitoren en het functioneringsniveau van individuele leerlingen in kaart te brengen.

Opbrengsten:

- Sinds (2015) we werken volgens de Alfabetcode van Erik Moonen is het handschrift van veel kinderen aanzienlijk verbeterd.
- De motivatie voor dit vak is bij leerlingen toegenomen. We verklaren dit door de duidelijke, dagelijks terugkerende structuur en opbouw van de spelling- schrijflessen.
- De opbrengsten van de eindgroep(en) is/zijn verhoogd; alle leerlingen gaan naar het VO met minimaal het niveau van gefunctioneerde geletterdheid. De grote meerderheid zijn vlotte lezers en voldoende spellers.
- Binnen de school wordt op een eenduidige manier spellingsonderwijs aangeboden.
- Leerlingen hebben minder spellingsregels te onthouden

Tijdsinvestering spelling:

Niveaugroep 2, 3, 4	Realisatie: 5 x 40 minuten = 3 uur en 20 minuten spelling basis 4 x 20 minuten = 1 uur en 20 minuten schrijfles
Niveaugroep medio 4, 5	Realisatie: 5 x 40 minuten = 3 uur en 20 minuten 3 x 20 minuten = 1 uur schrijfles

Bij de lees- en spellingoefeningen zo veel mogelijk gelijktijdig gebruik maken van het visuele, auditieve en motorische kanaal van de leerling. Een goed voorbeeld is een auditieve analyse oefening. Tijdens het zogenaamde 'hakken van woorden in klanken', het opdelen ervan in de fonemen, wordt naast het auditieve kanaal, het visuele en het motorische kanaal aangesproken. Visuele ondersteuning kan worden geboden door het gebruik van hakkaarten (groep 3). Elke hakkaart heeft een verschillend aantal hokjes (en een daarmee corresponderende kleur) dat aangeeft in hoeveel stukjes (klanken) het woord opgedeeld moet worden. Tegelijkertijd wordt het motorische kanaal aangesproken door gebruik te maken van hakgebaren. Het voordeel van het gebruik van alle drie de zintuigen is dat alle kinderen met ieder hun voorkeurskanaal altijd de juiste ondersteuning krijgen en bovendien niet van de informatie of het geheugen van één zintuig afhankelijk zijn. Dit geldt ook voor het leren van de klanken.

Didactiek:

Onze school is in ontwikkeling om alle lessen volgens het "Didactisch planmatig lesmodel" (DPL) aan te bieden. Bij het vak spelling gebruiken we onze eigen lesmodel "spelling".

We werken allemaal volgens de Alfabetcode, zoals die beschreven wordt in het boek Dwaalspoor Dyslexie van Eric Moonen. Daarin is ook de volledige leerlijn te vinden. De leerlijn wordt vergeleken met de leerlijn van het CED, vanaf blz. 305. We hebben deze leerlijn uitgewerkt en beschreven (zie bijlage).

De handleidingen die we zelf op basis van dit boek gemaakt hebben bevatten: volledig uitgewerkte lessen, toetsen, afspraken genoteerd over materialen en huiswerk.

	Methode	Extra

Blaauw 1 (kleuters)	Werkmap Fonemisch bewustzijn. Schrijfmethode Penstreken	Vanaf midden groep 2 wordt gestart met programma Bouw! tutor lezen. Auditief bewustzijn.
geel 1 (groep 3)	Methode Lijn 3. (hakkaarten en letterdoos) Alfabetcode vanaf begin: letters schrijven en mkm woorden Schrijfmethode Klinkers (wordt Penstreken)	Bouw! tutor lezen, elke leerling krijgt 2 x per week 15 minuten begeleiding.
Groep 4 t/m 8	Alfabetcode basis t/m CP 42 Werkwoordspelling	Letterstad (Lexipoort) Letterster (Lexipoort) www.spellingoefenen.nl

Lesmodel spelling:

- **Lesdoel:** Bij de start van de les wordt benoemd met welk patroon er geoefend wordt en waarom dit geleerd wordt.
- **Activeren van voorkennis:** Elke les start met een 5 woorden dictee. Dit zijn woorden van de vorige les.
- **Onderwijzen van het concept:** Uitleg van het patroon dat deze les wordt geleerd. De klanken worden uitgesproken, nagezegd en woorden met het patroon worden bedacht.
- **Onderwijzen van de vaardigheid:** De nieuwe woorden/ patronen worden in schrijfschrift op het bord voor geschreven. De leerlingen moeten de woorden zelf in hun schrift op 3 x opschrijven.
- **Belang van de les:** Nogmaals bespreken/benoemen welk patroon er wordt geoefend.
- **Begeleide inoefening:** De leerlingen schrijven de woorden 3 x op in hun schrift. De leerkracht loopt rond om te controleren of de woorden goed worden opgeschreven en of het handschrift netjes is. Tussendoor controleert de leerkracht de dicteeschriften en evalueert dit direct met de leerlingen.
- **Lesafsluiting:** De leerlingen schrijven de woorden verder zelf op en maken met 6 woorden een zin. De leerkracht loopt rond en controleert of de leerlingen zinnen met de woorden kunnen maken en of de woorden goed zijn opgeschreven.
- **Zelfstandige verwerking:** De leerlingen gaan zelfstandig verder met hun werk. Als werk klaar is, wordt er in een zelfstandig werkboekje gewerkt of op www.spellingoefenen.nl.
- **Verlengde instructie:** Leerlingen die veel fouten in een patroon maken of moeite hebben met zinnen maken, krijgen extra aanbod van de leerkracht.

Werkplan:

Voor elke niveaugroep wordt een werkplan opgesteld door de spellingcoördinator (zie kwaliteitskaart werkplannen). De leerkracht is verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering

van het werkplan. In augustus start het nieuwe plan. In februari wordt de planning gemaakt voor de 2^e periode. In juni wordt het werkplan afgesloten en wordt op basis van de evaluatie een niveau indeling voor het nieuwe schooljaar gemaakt. Het opstellen en evalueren gebeurt onder begeleiding van de spellingcoördinator. In het werkplan is zichtbaar welke kinderen moeite hebben om het programma te volgen en welke maatregelen genomen worden.

Wanneer het noodzakelijk is krijgen leerlingen een eigen programma of extra ondersteuning/oefening. Dit gebeurt in overleg met de spellingcoördinator

Toelichting Zorgniveaus:

Basisinstructie	Instructie en begeleide inoefening volgens handleiding	Aan hele groep
Verlengde instructie	Incidenteel wanneer blijkt dat de leerling het lesdoel niet haalt. Dit gebeurt tijdens de les als andere leerlingen zelfstandig werken	Voor leerlingen die dit nodig hebben
Zorgniveau 3 (stapelen) (extra les)	Op individuele basis wordt extra oefentijd buiten de lestijd georganiseerd. Extra spelling met spellingcoördinator/orthopedagoog Programma Bouw! of Letterster (met tutor	Wanneer substantieel verlenging van leertijd noodzakelijk is

Klassenmap (tabblad) spelling:

In de klassenmap spelling zijn belangrijke organisatorische opmerkingen genoteerd. Er wordt bijgehouden welke lessen worden gegeven. De les voor de volgende dag wordt alvast genoteerd (inclusief eventuele individuele aandachtspunten). In de klassenmap zit het werkplan deze wordt digitaal bijgehouden en regelmatig ververs in de map.

Leerlingvolgsysteem:

Om de spellingvorderingen van onze leerlingen te volgen wordt gewerkt met methode en niet methode gebonden toetsen. Resultaten worden genoteerd in het werkplan en OPP.

Methode gebonden toetsen

	Wat	Wanneer	Wie
DL 0 - 60	5 woorden dictee	Dagelijks	Leerkracht
DL 0 - 60	Einddictee (16 goed (80%) = voldoende 17-20 goed = goed Minder dan 16 goed = onvoldoende)	Na elk blok of codeerpatroon	leerkracht

Niet methode gebonden toetsen

	Wat	Wanneer	Wie
DL 10-60	Meetmoment 1 Cito Spelling	januari	Leerkracht
DL 10-60	Meetmoment 2 Cito spelling	juni	leerkracht
0 meting	-Toetsgegevens Bouw! -Klepel -Brus -PI-dictee - toetsgegevens Letterster	Periode van 20 weken met: 0 meting tussenmeting Eindmeting	spellingcoördinator

Niet-methode-gebonden meetmomenten zijn in januari en juni. Op beide momenten wordt Cito spelling in niveaugroep afgenomen. De toetsen worden aangeleverd door de spellingcoördinator. De gestelde doelen in het OPP zijn leidend.

De resultaten worden per stamgroep ingevoerd in Parnassys, om overzichten van schoolopbrengsten te kunnen zien. De leerkracht maakt een analyse van de toetsen, deze worden genoteerd in het werkplan en besproken met de ib'er/ spellingcoördinator.

Spellingproblemen en dyslexie

Wanneer de streefdoelen niet gehaald worden en er ondanks extra hulp te weinig vorderingen zijn, komt de leerling mogelijk in aanmerking voor een dyslexieonderzoek bij het HCO. Ondergrens TIQ: 70. In het 'Protocol Ernstige Leesproblemen en Dyslexie' staan de stappen beschreven.

Als een dyslexieverklaring is afgegeven, krijgen de leerlingen compenserende en dispenserende maatregelen (zie dyslexieprotocol).

Toetsings- of evaluatiedatum:	Spellingcoördinator houdt ontwikkelingen en afspraken bij in de kwaliteitskaart spelling. Einde schooljaar wordt met het team de afspraken doorgenomen en eventueel aangepast.

Bijlage

Achtergrond informatie: Dwaalspoor Dyslexie, door Eric Moonen

Het basisprincipe van de Alfabetcode uit het boek van Eric Moonen is dat je leert lezen door te leren schrijven. Dit lukt alleen met een goede voorbereiding. Kinderen moeten afzonderlijke klanken in woorden leren herkennen en isoleren, daarnaast moeten ze schrijfmateriaal leren hanteren (met fijn schrijfmateriaal).

Uitgangspunt is dat kleuters woorden kennen en herkennen.

Ze moeten fonemisch bewustzijn ontwikkelen.

Het eerste opstapje naar de *Alfabetcode* is dat leerlingen woorden in afzonderlijke klanken leren segmenteren. Ze leren ze ‘in Slakkentaal’ zeggen. Vervolgens wordt geleerd wat schrijven is: voor elke stukje ‘Slakkentaal’ een teken (code) op papier zetten.

Dat kan een letter zijn of een combinatie van letters. Aanvankelijk schrijven leerlingen elk van die stukjes ‘Slakkentaal’ altijd met hetzelfde teken.

Dit is een belangrijk verschil in visie met gebruikelijke methodes die kinderen eerst letters leren verklanken en ze dan in ‘eenvoudige’ lettertype laten zien (bijv. Arial). Deze eenvoudige letters reduceren de verschillen tot een minimum. De nadruk bij de alfabetcode ligt op het auditieve, gekoppeld aan de schrijffletters.

In een latere fase, wanneer klanken schrijvend en lezend beheerst worden, worden gedrukte letters aangeboden.

Na het voorbereidende werk worden in de eerste fase 42 koppelingen tussen klank en teken aangeboden.

De basiskoppelingen leren kinderen dus schrijvend; het fonemisch bewustzijn slijpt zich het best in wanneer het wordt gekoppeld aan tekens die goed worden geschreven.

Later wordt geleerd dat er soms andere tekens nodig zijn; de afwijkingen van de basiscode. (soms schrijf je niet ‘k’ maar ‘kk’ en we leggen precies uit wat ‘soms’ betekent). Dáárna leren ze dat wat ze over ‘k’ en ‘kk’ weten, ook geldt voor ‘t’ en ‘tt’, etc.

Door het werken met de *Alfabetcode*, voeden we onze leerlingen. Lezen en schrijven zijn namelijk technieken; wie die technieken beter beheerst, heeft meer mogelijkheden. Dat geldt voor pianisten die een partituur instuderen, voor voetballers die het doel achter de verdediging van de tegenstander zoeken, én voor kinderen die vrije teksten gaan schrijven.

Met de juiste aanpak leren alle kinderen vlot lezen en goed schrijven. Differentiatie en interventies zullen nodig blijven door bijv. absentie of verminderde ontwikkelde executieve functies. Leerlingen moeten binnen boord gehouden worden.

Differentiatie is dus geen doel op zich, laat staan een maat van kwaliteit in de klas. Het doel van differentiatie is convergentie. Niveaugroepen in de klas en remedial teaching buiten de klas hebben veeleer de neiging problemen te bestendigen i.p.v. op te lossen.

Volgens Erik Moonen heeft remediëren niet de voorkeur, maar is opnieuw beginnen de beste remedie. Bij veel kinderen is het inzicht niet aanwezig dat woorden uit klanken bestaan en dat ze voor elk van die klanken iets moeten opschrijven. Het heeft dus geen zin om fouten te herstellen in een slecht lopend mentaal programma voor lezen en spellen, zonder dat eerst een solide basis van foneembewustzijn is gelegd.

Met elk van deze leerlingen zal op alle fronten gewerkt moeten worden aan het foneembewustzijn (handschrift, hardop lezen, spellen). Een mooi vergelijk is het her installeren van een computer; je doet het ofwel helemaal, ofwel niet. Het proces halfweg afbreken of onderdelen overslaan is desastreus.

Leerlingen met problemen op het gebied van lezen en schrijven moeten niet alleen goede gewoontes aanleren, ze moeten ook veel slechte gewoontes afleren. Dat laatste blijkt soms veel lastiger dan het eerste.

Het uitgangspunt is dat elke leerling kan leren lezen en schrijven door de methode te volgen.

We gebruiken de lettervormen van de schrijfmethode Pennenstreken voor zowel kleine letters als hoofdletters. We gebruiken bij de lessen van spelling een pen. Letters zijn een afgesproken manier om klanken te tekenen (coderen). Noodzakelijk is een heldere instructie over de vormeigenschappen van letters, kinderen moeten weten hoe de letter is opgebouwd.

Dat leerlingen alle basiskoppelingen en dus bijna alle letters hebben leren schrijven, betekent niet dat ze klaar zijn met het handschrift.

Dit betekent niet dat leerlingen telkens opnieuw en eindeloos onderwezen moeten worden over de vormgeving van de letters die ze al hebben geleerd, maar onderhoud is wel nodig. Kinderen die goede instructie hebben gekregen, zullen geen systematische herhaling van die instructie nodig hebben, maar permanente aandacht voor de kwaliteit van hun werk is een instrument om de kwaliteit te bewaken.

We gebruiken de lettervormen van de methode Pennenstreken.

Liniatuur/hulplijnen:

De grondlijn: leerlingen moeten weten dat ze alle letters met een ophaal vanaf de grondlijn kunnen laten beginnen. In de beginfase is dat nodig, later mag de ophaal weg. Ook de lage lusknopen liggen op de grondlijn. De letter staat op de grondlijn.

De romplijn: de letter komt tegen deze lijn aan. Kinderen moeten weten dat de hoge lusknopen op de romplijn liggen.

De luslijn: duidelijk moet zijn dat de lussen tot (bijna) tegen de luslijn gaan. De stokken komen tot halfweg de lus zone.

De kantlijn: leer de kinderen vlak naast de kantlijn te schrijven (zet zo nodig eerst een stipje).

5 aandachtspunten voor het beoordelen van geschreven letters

1. De *rompzone* is mooi *uitgevuld*: de romp van de letter komt op de grondlijn en tegen de romplijn. Er zijn geen dansende letters.
2. Alle *neerhalen* zijn *even schuin*, evenwijdig dus.
3. De *rechte letterdelen* zijn ook werkelijk *recht*. Letters zijn geen gestrikte schoen-veters.
4. De *rompen staan*, ze liggen niet. Anders gezegd: de hoogte van de rompen is ongeveer twee keer de breedte.
5. De *letterafstand* is *regelmatig*: de oppervlakte van de ruimte tussen de letters is ongeveer gelijk aan de oppervlakte binnen de letterromp. Anders gezegd: tussenwit is binnenwit.

Leerlijn

42 basiskoppelingen (na elke 7 koppelingen is er een tussentoets):

- Basiskoppelingen medeklinkerclusters begin- geen eindclusters
- Basiskoppelingen medeklinkerclusters eind- geen beginclusters
- Basiskoppelingen medeklinkerclusters begin- en eindclusters
- Basiskoppelingen meerlettergrepige woorden eind –n twee lettergrepen
- Basiskoppelingen meerlettergrepige woorden eind –n meer dan twee lettergrepen
- Afleidingen in de basiscode
- Samenstellingen
- Codeerpatroon 1 t/m 57 (CP)
- uitzonderingen

Onderdeel codeerpatronen + cito doelen (CED)

M3

Blok 1 a Schrijffletters (alle klanken)

Klankzuivere woorden van 2 en 3 klanken van medeklinkers en klinkers die door 1 letter woorden weergegeven (pen, bol)

klankzuivere woorden van 2 en 3 klanken van medeklinkers en klinkers die door 2 dezelfde letters worden weergegeven (boom, aap)

E3

Blok 1 klankzuivere woorden met combinatie van 2 medeklinkers vooraan of achteraan (bloem, sport)

Blok 2 spellen van woorden met 2 medeklinkers achteraan, die met een tussenklank worden uitgesproken (melk, warm, park)

spellen van woorden met meer dan 2 medeklinkers achter elkaar (markt, straat)

CP 21: spellen van woorden met (nk) of (ng) (bank, kring)

M4

Blok 2 spellen van woorden met 2 medeklinkers achteraan, die met een tussenklank worden uitgesproken (melk, warm, park)

spellen van woorden met meer dan 2 medeklinkers achter elkaar (markt, straat)

Blok 3 spellen van woorden met aai, ooi, oei, eer, oor, eur

Blok 4 spellen van woorden die zijn samengesteld uit 2 eerder geleerde woorden (fietsbel, tuinslang).

CP 4: spellen van woorden met d of t achteraan (hond, kleinkind)

CP 6: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met -ig of -lijk worden geschreven (aardig, moeilijk).

CP 7: spellen van woorden met d of t achteraan (d(ig)

CP 18: spellen van woorden met ij/ ei

Leren schrijven van hoofdletters.

E4

Blok 4 (herhalen wat nodig is) spellen van woorden die zijn samengesteld uit 2 eerder geleerde woorden (fietsbel, tuinslang)

CP 1: spellen van woorden van 2 klankgroepen met de klanken a, e, i, o, u aan het eind van de eerste klankgroep (appel, letter).

CP 2: spellen van woorden van 2 klankgroepen met de klanken aa, ee, oo, uu aan het eind van de eerste klankgroep (water, beker, molen).

CP 3: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met een -e- worden geschreven (goede, buiten).

CP 4: spellen van woorden met d of t achteraan (hond, kleinkind)

CP 5: werkwoordspelling: ik vind, vind je

CP 11: spellen van woorden met de klanken aa, ee, oo, uu achteraan (ja, nee, zo, nu).

CP 13: spellen van woorden met uw, eeuw, ieuw (nieuw, sneeuw)

CP 17: spellen van woorden met ou /au

CP 24: spellen van woorden met ij/ ei (aardbei)

CP 25: spellen van woorden met auw/ auwe

M5

Blok 4 spellen van woorden met (f)v of (s)z inclusief samenstellingen (vliegtuig, zwart)

Blok 4 spellen van woorden met aai, ooi, oei inclusief samenstellingen (gloeilamp)

CP 4: spellen van woorden met d of t achteraan (hond, kleinkind)

CP 11: spellen van woorden met de klanken aa, ee, oo, uu achteraan (ja, nee, zo, nu).

CP 17: spellen van woorden met ou /au

Hoofdletters schrijven van namen. Leerlingen zetten een punt, een vraagteken of een uitroepeten aan het eind van de zin.

CP 24: spellen van woorden met ij/ ei (aardbei) E4

CP 25: spellen van woorden met auw/ auwe

Werkwoordspelling (onderwerp, werkwoord, persoonsvorm)

E5

CP 1: spellen van woorden van 2 klankgroepen met de klanken a, e, i, o, u aan het eind van de eerste klankgroep (appel, letter).

CP 3: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met een -e- worden geschreven (goede, buiten).

Cp 6: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met -ig of -lijk worden geschreven (aardig, moeilijk).

CP 15: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond (..lijk)

Werkwoordspelling (onderwerp, werkwoord, persoonsvorm)

M6

Cp 5: werkwoordspelling: ik vind, vind je

CP 10: spellen van woorden waarin de /ie/ geschreven wordt als /i/ (piloot, visite)

CP 27: werkwoordspelling: vervoegen en spellen bijzondere werkwoorden in onvoltooid tegenwoordige tijd (hij heeft, jij bent, jij onthoudt) stam + t

CP 29: spellen van woorden met de uitgang -tie (actie, politie)

CP 35: spellen van woorden waarin de /k/ geschreven wordt als /c/ (camera, risico)

CP 36: spellen van woorden waarin de /s/ geschreven wordt als /c/ (citroenen, centrum)

CP 37: spellen van woorden waarin de /ie/ geschreven wordt al /i/ (benzine)

CP 38: spellen van woorden met de uitgang -teit (kwaliteit, universiteit).

E6

CP 19: spellen van woorden met de uitgang -heid (gezondheid, verkoudheid).

CP 20: spellen van woorden met dubbele medeklinker. (bestanddeel, blinddoek)

CP 28: spellen van woorden die beginnen of eindigen met 's ('s morgens, 's avonds, auto's, diploma's).

CP 29: spellen van woorden met de uitgang -tie (actie, politie)

CP 42, 43 en 44: spellen van woorden met -ge, gi, age, ege, oge, eige (gel, energie, collage)

CP 55: spellen van woorden met (..ctie, ..ntie, ..ptie, tia, tio)

M7

CP 4: spellen van woorden met d of t achteraan (hond, kleinkind) M4/ E4

voor groep 7 spellen van woorden met een b aan het eind of in het midden (krab, ambtenaar, voetbalveld)

Cp 5: werkwoordspelling: ik vind, vind je

Voor groep 7 vervoegen en spellen voltooid deelwoorden (gegeten, gepakt).

CP 16: spellen van woorden met -isch (kritisch, logische)

CP 26: vervoegen en spellen van werkwoorden op ven, fen of zen, sen in de onvoltooid tegenwoordige en verleden tijd (hij geeft, de juf verbaasde zich, ik bonsde).

CP 39 + 40: Werkwoordspelling vervoegen en spellen van werkwoorden zonder klankverandering in de onvoltooid verleden tijd met een verdubbeling van -d of -t (ik raadde, jij stootte, wij landden)

CP 46: spellen van woorden waarin /t/ geschreven wordt als /th/ (theater, apotheek).

CP 47: spellen van woorden waarin de /sj/ geschreven wordt als /ch/ (chocola, chef).

E7

CP 35: spellen van woorden waarin de /k/ geschreven wordt als /c/ (camera, risico)

CP 36: spellen van woorden waarin de /s/ geschreven wordt als /c/ (citroenen, centrum)

CP 37: spellen van woorden waarin de /ie/ geschreven wordt als /i/ (benzine)

CP 45: spellen van woorden met moeilijke letter y (hobby, gymnastiek)

CP 48: spellen van Franse leenwoorden (café, bureau, militair)

CP 49: spellen van woorden met moeilijke letter x (taxi, examen)

CP 50: spellen van Franse leenwoorden, aparte gevallen (journaal, ja, jo, jou, ju)

CP 52, 53, 54: spellen van woorden met /y/ (yoghurt) (diesel, mayonaise, hyena, embryo)

M8 + E8

CP 20: spellen van woorden met dubbele medeklinker. (bestanddeel, blinddoek)

CP 21: spellen van woorden met (nk) of (ng) (bank, kring)

CP 22: spellen van woorden met een tussenletter -n- (boekenkast, pannenkoek)

Cp 23: spellen van woorden met een tussenletter -s- (dorpsweg, stadspark)

CP 14: spellen van woorden met een koppelteken.

CP 15: spellen van woorden van 2 klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond (...lijk)

Cp 34: spellen van woorden met twee of meer open of gesloten lettergrepen (alleen).

CP 41: spellen van meervoud van woorden op onbeklemtoonde -es, -ik en – et (perziken, dreumesen, haviken)

CP 42, 43 en 44: spellen van woorden met -ge, gi, age, ege, oge, eige (gel, energie, collage)

Cp 56 en 57: spellen van woorden eindigen op /d/ (aard, dronkaard, buizerd) en spellen van woorden met -abs-, -obs, -subs (absoluut, observeren, subsidie)

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, *speciaal* voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Rekenen

Kaartnummer	021				
Eigenaar/ verantwoordelijke	Rekencoördinator en leerkrachten				
Toepassingsgebied	Didactiek				
Onderdeel	Lesmodel Rekenen				
Doel	Met deze kwaliteitskaart zijn onze visie, werkwijze en afspraken over rekenen vastgelegd. Alle leerkrachten zijn hierdoor op de hoogte van de aanpak en werken op dezelfde manier aan rekenen.				
Link met visie (<i>speciaal</i>)	Op onze school zitten veel leerlingen met leer en/of ontwikkelingsachterstanden. Goed leren rekenen is voor kinderen belangrijk omdat een goede rekenvaardigheid een voorwaarde is om te kunnen leren en te kunnen werken aan een goede toekomst. Kinderen die niet goed leren rekenen worden belemmerd in hun mogelijkheden en hebben een lager zelfvertrouwen en daardoor minder leermotivatie (Vernooy, 2017). Bij veel leerlingen in het SBO vraagt leren rekenen om meer inspanning. Voor leerlingen in het SBO geldt eenzelfde ontwikkelingslijn als in het regulier onderwijs. Uitgangspunt is <u>gewoon</u> waar kan, <u>speciaal</u> waar nodig.				
Bestemd voor	Leerkrachten				
Hoe is deze visie zichtbaar in de school: De kinderen krijgen rekenen in de stamgroep Op onze school besteden wij elke dag 40 tot 50 minuten aan rekenen. In de middag wordt extra tijd (evt. middels hoeken/ circuit) ingezet om te werken aan de rekendoelen die niet zijn gehaald en/of extra instructie waar nodig. Hierbij is hulp van klassenassistentie cruciaal. Tijdsinvestering rekenen <table border="1" data-bbox="204 1877 1193 2094"><tr><td>Groep 3, 4</td><td>4x 40 minuten 1x 30 minuten</td></tr><tr><td>Niveaugroep medio 4, 5</td><td>5x 50 minuten</td></tr></table>		Groep 3, 4	4x 40 minuten 1x 30 minuten	Niveaugroep medio 4, 5	5x 50 minuten
Groep 3, 4	4x 40 minuten 1x 30 minuten				
Niveaugroep medio 4, 5	5x 50 minuten				

Niveaugroep 6, 7, 8	5x 50 minuten

In groep 3 (geel 1) wordt gewerkt met de Methode van Zwijssen: SEMSOM. Midden groep 4 moet het aanvankelijk rekenen worden afgesloten. In augustus 2023 heeft SEMSOM de methode verder ontwikkeld voor groep 4. Wij werken in groep 5 door tot en met blok 4 van deze methode in combinatie met Snappet. Daarbij is wel de leerlijn van SEMSOM leidend. Aan het eind van leerjaar groep 5 starten we ook met de leerdoelen van groep 5 via Snappet. SEMSOM integreert veel spel-en beweging binnen de lessen. Verder vullen we deze werkvormen aan met spelvormen van Met sprongen vooruit en andere rekenspellen. SEMSOM werkt met werkboeken, Snappet is digitaal.

Functionele gecijferdheid

Het uitstroomniveau voor alle leerlingen bij rekenen is minimaal het niveau van functionele gecijferdheid. Dit betekent dat veel aandacht en herhaling gaat naar het automatiseren van de hoofdbewerkingen, maar ook gaat aandacht uit naar de praktische kant van rekenen. We maken veel inzichtelijk met materiaal, beweging en spel.

Didactiek:

Onze school is in ontwikkeling om alle lessen volgens het “Didactisch planmatig lesmodel” (DPL) aan te bieden. Bij de rekenlessen wordt het lesdoel expliciet met de kinderen gedeeld door voor te lezen en op het bord te schrijven (zie kwaliteitskaart lesmodel). We werken aan de cruciale doelen.

	Methode	Extra
Blauw 1 (kleuters)	Werkmap gecijferd bewustzijn. Met sprongen Vooruit groep 1 en 2 Eigen materiaal Activiteitenbox SEMSOM groep 1-2	Auditief bewustzijn. Handelend aan de slag met concreet materiaal
geel 1 (groep 3)	Methode SEMSOM	
oranje 1 (groep 4)	Methode SEMSOM	Spellen met sprongen vooruit

In de onderbouw wordt in het rekenproces, gebruik gemaakt van de multi-sensoriele basis. Dit houdt in dat tijdens de rekenoefeningen, gelijktijdig gebruik wordt gemaakt van visuele, motorische en auditieve oefeningen. Kleuters maken kennis met rekenbegrippen door te luisteren, te kijken en te voelen. De leerkrachten ondersteunen de begrippen met liedjes en routines met gebaren en voorwerpen.

In geel 1 (niveau groep 3) wordt gewerkt aan het getalbegrip tot 50 en meten door middel van werkboekjes, gebaseerd op de rekenmuur van Bareka, veel bewegingsactiviteiten en spelvormen ingebed in de nieuwe methode SEMSOM (Zwijssen). Bij deze methode is ook voor de leerlingen een computerprogramma waar de kinderen adaptief automatiseren krijgen aangeboden. Deze methode sluit ook goed aan bij DPL.

Oranje 1 (niveau midden groep 3 tot begin groep 4) werkt dit jaar verder in de methode SEMSOM vanaf blok 6/7. De lessen worden aangevuld met spelvormen van SEMSOM en Met Sprongen Vooruit (MSV) en extra lessen over rijgen via het eerste tiental. De verwachting is dat het hele jaar met de methode SEMSOM wordt gewerkt. In Rood 2 maken wij de overgang naar de leerdoelen van het SLO voor groep via het middel SNAPPET soepel door dit te combineren met boekjes groep 4 van SEMSOM. De leerlijn van SEMSOM is de leidraad.

Methode bovengang

	Methode	extra
Rood 2	Kinderen die achter blijven in het rekenproces. Leerdoelen 4 Snappet SEMSOM groep 4 blok 3 en 4, daarna verder met geheel Snappet, Start leerdoelen groep 5	Veel aandacht voor automatiseren en praktisch rekenen
Geel 2	Leerdoelen groep 5 Snappet	Extra aandacht voor de tafels Starten met cijferend rekenen
Blauw 2	Leerdoelen groep 6 Snappet	Veel aandacht voor cijferend rekenen
Groen 2	Leerdoelen groep 7/8 Snappet	Veel aandacht voor breuken, procenten en kommagetallen

Werkplan:

Voor elke stamgroep wordt een werkplan opgesteld door de rekencoördinator (zie kwaliteitskaart werkplannen). De leerkracht is verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering van het werkplan.

In augustus start het nieuwe plan. In februari wordt de planning gemaakt voor de 2^e periode. In juni wordt het werkplan afgesloten. Het opstellen en evalueren gebeurt onder begeleiding van de rekencoördinator. Zij brengt in kaart waar extra hulp nodig is, geeft ook zelf RT (houdt logboek bij in het werkplan) en zet klassenassistentie in voor extra hulp en controleert of de doelen zijn gehaald.

In het plan staat beschreven:

- De onderwijsbehoeften die van toepassing zijn op rekenen
- Het instructieniveau
- De doelen die gesteld zijn in het ontwikkelingsperspectief van de leerlingen.
- De geplande lesstof en aanvulling
- De resultaten en analyses van niet methode gebonden toetsen
- Organisatie en evaluaties
- Logboek RT (zorgniveau 3)

Toelichting Zorgniveaus:

Basis instructie	Ontwikkelen van rekenvaardigheid op basis van instructie en begeleide inoefening (combinatie van aanpak 1 en 2)	Aan hele groep
Verlengde instructie	extra ondersteuning en oefening wanneer een bepaalde moeilijkheid/ het lesdoel niet is gehaald. Wanneer verlengde instructie nodig is wordt dit in het werkplan bijgehouden. Verlengde instructie gebeurt als de overige leerlingen zelfstandig rekenen/werken.	Voor kinderen die dit nodig hebben.
Extra les Zorgniveau 3	In de eerste drie maanden van het schooljaar richt de reken coördinator zich op kinderen of groepjes kinderen die, gezien hun toetsresultaten, met extra ondersteuning, de uitstroom VMBO kunnen halen. Na november gaat de tijd naar andere kinderen.	Wanneer substantieel verlenging van leertijd noodzakelijk is

Klassenmap (tabblad 7) rekenen:

In de klassenmap rekenen zijn belangrijke organisatorische opmerkingen genoteerd. Er wordt bijgehouden welke lessen worden gegeven. De les voor de volgende dag wordt alvast genoteerd (inclusief eventuele individuele aandachtspunten). In de klassenmap zit het werkplan. Deze wordt digitaal bijgehouden en regelmatig ververs in de map. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de leerkracht.

Leerlingvolgsysteem:

Om de rekenvorderingen van onze leerlingen te volgen wordt gewerkt met de analyse via Snappet, de toetsen van SEMSOM en niet methode gebonden toetsen (CITO). Sinds juni 2023 worden de CITO rekentoetsen digitaal afgenomen.

Methode gebonden toetsen

	Wat	Wanneer	Wie
DL 0 - 10	Methode toetsen SEMSOM CITO M3	Aan het einde van een blok juni	Leerkracht
DL 10-20	Methode toetsen SEMSOM	Einde blok	leerkracht

Niet methode gebonden toetsen (digitaal)

	Wat	Wanneer	Wie
DL 10-60	Meetmoment 1	januari	Leerkrachten en rekenco

DL 10-60	Meetmoment 2	juni	Leerkrachten en rekenco	
De resultaten van de digitale toetsen worden direct gekoppeld aan Parnassys. Vanuit dit systeem wordt duidelijk wat het functioneringsniveau per kind is en of de doelen op CITO niveau gehaald zijn. De ib'er, rekencoördinator en leerkrachten controleren of de gestelde doelen uit het OPP gehaald zijn en bespreken dit in een leerlingbespreking (2 keer per jaar). Rekenproblemen en dyscalculie Wanneer de streefdoelen niet gehaald worden en ondanks extra hulp te weinig vorderingen zijn, komt de leerling mogelijk in aanmerking voor een dyscalculieonderzoek bij het HCO. Ondergrens TIQ: 70 en extreme belemmering alleen op rekengebied voor het vervolgonderwijs.				
Toetsings- of evaluatiedatum:		Rekencoördinator houdt ontwikkelingen en afspraken bij in de kwaliteitskaart rekenen. Einde schooljaar wordt met het team de afspraken doorgenomen en eventueel aangepast.		

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Doordacht Passend Lesmodel

Kaartnummer	011
Eigenaar/ verantwoordelijke	Directie + actieteam DPL
Toepassingsgebied	Didactisch en pedagogisch handelen
Onderdeel	Lesmodel (inclusief lesvoorbereiding)
Doel	We hebben met elkaar bepaald hoe een 'goede les' eruitziet en hebben dit uitgewerkt in een didactisch model. Het doel is dat alle leerkrachten werken volgens dit model en er eenheid is in de manier van lesgeven binnen de school.
Link met visie (speciaal)	Instructie: Ons onderwijs is leerkracht-gestuurd, waarbij het streven is de leerlingen verantwoordelijk en zelfstandig te maken. Wij bieden onze lessen aan volgens het Doordacht Passen Lesmodel (DPL).
Bestemd voor	Leerkrachten + IB

Beschrijving:

Met het Doordacht Passend Lesmodel (DPL) bieden wij onze leerlingen eenheid in de manier van lesgeven. Dit lesmodel schrijft een viertal fasen voor die per les worden doorlopen.

De basiselementen van DPL zijn gebaseerd op het bekende directe instructie model met de instructiefase als kern van het model. In DPL zijn drie elementen toegevoegd om die betrokkenheid en controle van begrip goed te verankeren, te weten:

- Breinsleutels (Hoe werkt ons brein, waarom werkt het zo en wat zegt dit over hoe we in de klas het best handelen.;
- Teach Like A Champion (welke didactische, pedagogische en organisatorische leerkrachtvaardigheden zijn essentieel om een goede les te kunnen geven?)
- Coöperatief werken (Hoe zetten we werkvormen in die betrokkenheid vergroten en samenwerking, dus samen leren, stimuleren)

Leerkrachten zijn bekend geraakt met het uitvoeren van 'DPL-lessen' door literatuurstudie (alle teamleden zijn in het bezit van het bijbehorende boek uitgegeven door de CED-groep), klassenbezoeken door en bijbehorende nagesprekken met de directie. Ook is de deskundigheid ingeroepen van de CED-groep voor een teamscholing die plaatsvindt vanaf maart 2022.

Hoe verduurzamen we lesgeven volgens DPL in onze organisatie?

- We hebben een lesvoorbereidingsformulier (zie bijlage) samengesteld aan de hand van de kijkwijzer.
- Na de maandagbriefing gaan 2 collega's samen lessen voorbereiden die later in die week gegeven worden. We passen DPL toe bij de instructielessen van lezen en rekenen
- Bij iedere bouwvergadering is 'DPL' een vast agendapunt. We bespreken wat goed gaat en wat (nog) niet; door deze collegiale gesprekken leren we elkaar.
- Directie en coördinatoren leggen klassenbezoeken af bij alle leerkrachten en plannen deze in tussen iedere vakantie. Op deze manier vindt er gedurende het hele schooljaar monitoring plaats van de doorgaande lijn en de kwaliteit van lesgeven.
- In de kwaliteitskaarten werkplannen en groepsplannen staan de afspraken over DPL vastgelegd.

Het actieteam komt 1 x in de 3 weken bij elkaar en zal het proces beschrijven en monitoren. Het actieteam verzorgt op studiedagen/ teamsessies werkvormen om DPL met elkaar te bespreken en te versterken. In februari 2022 is besloten dat we externe hulp van het CED gaan inzetten.

DPL wordt in 2024 geïmplementeerd in de staande organisatie.

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Sociaal-Emotioneel Leren

Kaartnummer	0023
Eigenaar/ verantwoordelijke	SEL actieteam (Susan Hardeman, Jelle Den Dekker, Marijke Louisse)
Toepassingsgebied	SEL
Onderdeel	Implementeren Piramide van gedrag & kindbegrip
Doel	Afspraken met het team op welke wijze sociaal-emotioneel leren in de dagelijkse gang van zaken geïmplementeerd wordt. Concreet maken op welke wijze het team Kindbegrip en PO vensters in kan zetten, welke doelen en interventies hieraan gekoppeld kunnen worden. Vastleggen welke methodes in de school aanwezig zijn rondom het thema, hoe hieraan gewerkt wordt en op welke wijze wij evalueren. In het begin van jaar is de piramide van gedrag opgesteld, duidelijkheid creëren hoe deze geïmplementeerd kan worden in de dagelijkse gang van zaken en op welke wijze en regelmatig deze geëvalueerd wordt.
Link met visie (speciaal)	Sociaal emotionele ontwikkeling Er is veel aandacht voor de sociaal emotionele ontwikkeling. Leerlingen worden op hun gedrag niet afgewezen maar krijgen een nieuwe kans. Gewenst gedrag moet op een positieve manier beloond worden en ongewenst gedrag op eenduidige manier corrigeren. Pedagogisch handelen Door ons pedagogisch handelen geven wij ieder kind de aandacht en ondersteuning die hij nodig heeft. Door op een positieve manier om te gaan met onze leerlingen gaan zij met plezier naar school en groeien zij op zowel didactisch als sociaal emotioneel gebied
Bestemd voor	Leerkrachten, ondersteunend personeel, leerlingen en ouders
Beschrijving: Het SEL actieteam is gezamenlijk verantwoordelijk voor het sociaal-emotioneel leren binnen de school. In het begin van elk schooljaar wordt het SEL actieplan opgesteld/aangepast, dit gebeurt gedurende de startvergadering aan de start van het schooljaar. Hierin worden de gedragsregels in de school opnieuw geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Er vindt een inventarisatie plaats van de methodes passend bij het sociaal-emotioneel leren, er wordt gekeken of deze methodes nog wenselijk zijn en hoe ze dit jaar ingezet worden. Gedurende het schooljaar komt het SEL actieteam op elke eerste dinsdag van de maand bij elkaar om de voortgang van het actieplan,	

kwaliteitskaart en het sociaal-emotioneel leren te bespreken. Gedurende de startvergadering stellen zij hier een jaaragenda voor op en wordt er een voorzitter gekozen. De voorzitter is verantwoordelijk voor het opstellen van de agenda voor elke SEL teamsessie, alle teamleden zijn verantwoordelijk voor het aandragen van agendapunten. Onderling spreken de SEL actieteamleden elkaar aan op hun verantwoordelijkheden en houden zicht op het nakomen van gemaakte afspraken.

Kindbegrip

Sinds schooljaar 2022-2023 wordt er gewerkt met Kindbegrip. Kindbegrip wordt tweemaal per jaar afgenomen, in de week voor de herfstvakantie en in de week na de meivakantie. De orthopedagoog houdt er zicht op dat leerkrachten deze lijst invullen en ondersteunt hen hierin waar nodig. Als een leerkracht de vragenlijst heeft ingevoerd, print de orthopedagoog de klassikale analyse uit en voegt daar een document bij waarin de leerkrachten de volgende vragen moeten beantwoorden:

- Zijn de resultaten overeenkomend met wat ik had verwacht van een leerling of de groep in het geheel?
- Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet? Welke verwachting had ik voor deze leerling of voor de volledige groep? Welke verklaring kan ik vinden voor dit verschil?
- Welke scores geven mij reden tot nadere analyse?
- Op welke manier ga ik deze nader analyseren?

Naar aanleiding van de Kindbegrip afname in november, kiezen leerkrachten minstens één klassikale interventie uit de bibliotheek van Kindbegrip. Deze interventie communiceren ze met de orthopedagoog en intern begeleider. Eén keer in de vier weken moet de gekozen interventie geëvalueerd worden. De gestelde doelen vanuit Kindbegrip worden meegenomen in de werkplannen. Hierbij wordt concreet neergezet aan welke doelen er gewerkt wordt, op welke manier aan deze doelen gewerkt wordt en wanneer/hoe vaak de evaluatie plaats zal vinden. Na de meivakantie start deze cyclus opnieuw.

PO vensters

Als toevoeging voor de Kindbegrip afname wordt in de maand april bij de leerlingen uit groep 6 tot en met groep 8 de vragenlijst PO vensters afgenomen. Dit is een vragenlijst waarin de tevredenheid en het sociale veiligheidsgevoel van de leerlingen in kaart wordt gebracht. De vragenlijst zal geïntroduceerd en afgenomen worden door de leerkrachten. De orthopedagoog zorgt ervoor dat hier een moment voor ingepland wordt en de inlogcodes verspreid worden onder de desbetreffende leerkrachten. Na de afname van deze vragenlijst worden de resultaten door de orthopedagoog gedeeld met de schoolinspectie.

Gedragsregels in de klas

Het SEL actieteam is verantwoordelijk voor het kenbaar maken van een vernieuwing in de gedragsregels. De leerkrachten zijn zelf verantwoordelijk voor het uitdragen van de gedragsregels tegenover de leerlingen. Deze regels worden bij de start van het schooljaar met de leerlingen besproken en visueel gemaakt door de regels centraal in de klas op te hangen. Elke vier weken staat er in de klas een regel centraal waar de leerlingen mee gaan oefenen. Gedurende deze vier weken kunnen de leerlingen punten verdienen, waar na afloop van de vier weken een groepsbeloning mee valt te verdienen. Bij het introduceren van de volgende regel, wordt eerst de vorige regel kort herhaald. De orthopedagoog plant één keer in de zes weken een kort evaluatie moment met elke leerkracht om te bespreken hoe het gaat met de implementatie van de gedragsregels in de klas. In de eerste week van het nieuwe schooljaar stelt de orthopedagoog hier een schema voorop, zodat iedereen hier goed van op de hoogte is.

Kwink/Breinhelden

Voor de herfstvakantie wordt in de bovenbouw groepen gestart met de eerste vijf lessen uit Kwink. Het gehele schooljaar wordt één keer per twee weken een Kwink les toegepast, na deze twee weken staat er weer een nieuwe Kwinkles klaar voor de groepen. Het SEL actieteam zorgt ervoor dat na elke schoolvakantie een rooster met de bovenbouwleerkrachten gedeeld wordt met daarop welke Kwinkles er op de planning staat en wanneer deze uitgevoerd zal worden. Het SEL team draagt de verantwoordelijkheid om uit te vragen bij de leerkrachten of de Kwink lessen uitgevoerd zijn en hoe deze zijn verlopen. In de onderbouw wordt gebruik gemaakt van de Breinhelden methode, deze lessen worden wekelijks in de klas gegeven en dagelijks door de leerkrachten herhaald. De onderbouwleerkrachten gebruiken in hun dagelijkse klasroutine dezelfde taal als er in Breinhelden gebruikt wordt. Het SEL actieteam draagt de verantwoordelijkheid om één keer in de vier weken bij de onderbouwleerkrachten uit te vragen of de Breinheldenlessen worden uitgevoerd en hoe deze verlopen. In beide gevallen houdt het SEL actieteam zicht op welk onderwerp in de les centraal staat en bespreekt in het SEL actieteam overleg of er nog andere interventies/methode ingezet kunnen/moeten worden ter ondersteuning van de Kwink en Breinhelden lessen.

Kindgesprekken

Dit jaar hebben er weinig tot geen kindgesprekken plaatsgevonden, omdat het niet mogelijk was om leerkrachten weg te halen voor de groep. Op de vorige teamsessie is duidelijk geworden dat dit een gemis geweest is dit schooljaar. Aangezien we volgend jaar starten in een nieuw pand, is het volgend schooljaar van belang om de kindgesprekken in te plannen in de jaarvergadering. Op de startvergadering wilt het SEL actieteam bespreken hoe we dit praktisch gezien kunnen organiseren en in welke gedeelte van het jaar dit wenselijk is. Ook wil het actieteam leerlingen gedurende het jaar de kans geven om kindgesprekken aan te vragen bij de leerkracht, hiervoor is er een 'aanvraagformulier' bij de kwaliteitskaart gevoegd.

Piramide van gedrag

In het begin van schooljaar 2022-2023 is door de interim-directeur en intern begeleider de piramide van gedrag opgesteld. Hierin staat duidelijk beschreven welke stappen er gezet moeten worden bij ongewenst gedrag en hoe hier binnen de school mee om gegaan wordt. Het SEL actieteam draagt de verantwoordelijkheid om bij de start van het schooljaar de piramide van gedrag onder de aandacht te brengen bij alle leerkrachten en onderwijsassistenten. Gedurende de startvergadering zullen alle stappen weer even op een rij gezet worden en gepresenteerd worden aan de leerkrachten. Het SEL actieteam draagt verantwoordelijkheid en houdt toezicht op de toepassing van de piramide van gedrag. Dit houdt concreet in dat zij leerkrachten en onderwijsassistenten bij ongewenst gedrag terugverwijzen naar de piramide van gedrag en ondersteunen bij het zetten van de juiste stappen. Elk kwartaal zal in een teamsessie opnieuw aandacht besteed worden aan de piramide van gedrag, zodat dit een levende gedragsrichtlijn binnen de school blijft.

**Toetsings- of
evaluatiedatum:**

Startvergadering schooljaar 2023-2024

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Piramide van gedrag

Het basisniveau

Niveau 1; Preventief werken aan gedrag

Doel: Niveau 1 concretiseren zodat we dit kunnen gaan borgen. We willen een (aangenaam) positief klimaat voor iedereen.

Kijken we naar het eerste niveau, dan hebben we het over de fundamentele preventie.

	Afspraken
Goed gedrag belonen	• We maken gebruik van de methode Kwink en Breinhelden. • We geven complimenten/ opstekers individueel, aan de groep, ouders en elkaar als collega's. • De groep stelt klasregels op die passend zijn bij de 5 schoolregels en die groepsspecifiek zijn. De regels worden positief geformuleerd. Bedenk hierbij dat ons brein het woordje NIET... niet kent.

	• Iedere groep gebruikt een beloningssysteem voor de groep en daar waar nodig werken we met een beloningssysteem voor het individuele kind. • Dagelijks werken we binnen de groepen aan het doel. Samen sparen we voor een groepsbeloning. We staan stil bij de intrinsieke motivatie en realiseren ons dat een 'warme douche' prettig is, maar dat deze ook niet te heet moet zijn! De afspraken wanneer we belonen, wat we belonen, waar we belonen en wat we met de beloning kunnen verdienen bepaalt iedere groep/kind zelf. Hierbij is het goed om er voor te zorgen dat kinderen intrinsiek gemotiveerd raken en niet het gewenste gedrag vertonen, omdat zij beloond worden. Het beloningssysteem wordt voor een nader te bepalen periode gebruikt.
Doelen v/d: - indiv; - groep en - school	• Het actieteam SEL (sterrenteam en IB-ers + orthopedagoog) bepaalt iedere 2 weken welke regel in de school centraal staat. Aan dit doel werkt iedere groep. De groep kan een groepsbeloning verdienen bij het behalen van 1 – 3 sterren. • Nav de signaleringslijst uit Kindbegrip formuleert iedere leerkracht zijn doelen voor de groep en eventueel voor een individueel kind. De signaleringslijst wordt rondom de herfstvakantie afgenomen in groep 1 t/m groep 8 (na De Gouden Weken) en rondom de meivakantie. • De opbrengsten en plannen zijn terug te vinden in Parnassys en worden met kinderen en ouders besproken. Ook wanneer niet het individuele kind een plan nodig heeft maar de groep. • Bij individuele beloningssystemen is er eerst overleg met IB-er. Met een individueel systeem willen we dat kinderen tot ontwikkeling komen. De doelen maken we klein en we slaan het beloningssysteem op in ParnasSys bij de onderwijsbehoeften van het individuele kind. Bij het opstellen van de doelen wordt expliciet genoemd dat we 'oefenen' en dat fouten maken mag en hoort bij het leerproces: We verwijzen naar de indicatoren/ competenties uit Kindbegrip. Het plan van aanpak en evaluatie wordt ook in het OPP genoteerd. • Als school werken we met deze Piramide van Gedrag (pilot vanaf 2022), daarin hebben we in kaart gebracht wat in orde moet zijn om preventief te werken aan gedrag en wat te doen m.b.t de consequenties (voor de school, de desbetreffende groep en/of het individuele kind). We borgen zo de afspraken om ongewenst gedrag te voorkomen. We evalueren en hechten af. (PCDA cyclus)
Hoe spelen we in op groepsvorming & dynamica	• De eerste weken van een schooljaar tot de herfstvakantie ligt de focus op de groepsvorming. • We maken gebruik van werkvormen die passen bij de fase waarin de groep zich bevind.

- Voor de herfstvakantie geven we de eerste 5 lessen uit Kwink en starten de onderbouwgroepen met Breinhelden. Kwink wordt het hele schooljaar gegeven om de 2 weken staat een nieuwe les klaar. Breinhelden wordt ook wekelijks gegeven, het aangeleerde wordt dagelijks herhaald.
- De eerste weken van een schooljaar, en na iedere vakantie die langer dan 1 week duurt, staan in het teken van de fasen van De Gouden Weken.
- We zetten dagelijks 1 coöperatieve werkvorm in.
- Ook zorgen we jaarlijks voor verschillende groepsdoorbrekende activiteiten. Denk aan de Kinderboekenweek, voorstellingen, kerstmusical, talentenshow, sportdag en schoolreisje.
- In iedere klas hangen de 5 schoolregels met daarbij de klasregels die de groep heeft opgesteld.
- Iedere groep heeft sancties bedacht mbt het overtreden van de grenzen.
- In De Gouden Weken plannen we allemaal een groepsactiviteit in buiten door, stranduitje, uitje naar ..., enz.
- We openen de dag met een ronde hoe het gaat en sluiten de dag ook weer even af met een terugblik op de dag
- Kinderen vangen we op het plein op en we lopen mee naar buiten aan het einde van de dag.
- Het team heeft een startvergadering waarin deze piramide onder de aandacht gebracht wordt.
- Als team werken we ook aan een fijne sfeer. Eens per week houden we een briefing op maandag of donderdagmiddag en een teamvergadering op maandag of donderdag.
- In de derde week na de zomervakantie wordt er een Informatie avond gehouden en vinden de startgesprekken plaats met ouder en kind.
- Verder houden we in november en maart de oudergesprekken
- Drie keer per schooljaar houden de leerkrachten met hun leerling een individueel kindgesprek. Aan de hand van een praatformulier bespreekt de leerkracht het welbevinden/ interesses van de leerling en welke persoonlijke leerdoelen de leerling zelf kiest en hoe daaraan gewerkt kan worden. De leerkrachten worden uitgeroosterd om de gesprekken te kunnen houden en het formulier op te slaan in Parnassys.
- De oudermomenten en belronde houdt de directeur iedere week na een vakantie. De ouderbetrokkenheid is dan punt van aandacht.

	● Ouderbetrokkenheid verhogen wij ook door ouders uit te nodigen bij afsluitingen en activiteiten. Ook maken we gebruik van Parro en plaatsen de leerkrachten wekelijks een bericht aan de ouders met info wat die week op school is gedaan aan sociale vaardigheden/ groepsvorming. ● Middels de MR vergadering staan we tevens in verbinding met elkaar
Gedrags- verwachtingen	● Schoolregels zijn vastgesteld en hangen in alle groepen. ● De klasregels worden per groep opgesteld, passend bij methode Kwink en Brenhelden en hangen zichtbaar in iedere groep. Zo weten leerlingen wat we van elkaar kunnen en mogen verwachten. ● Het BORG document voor het team geeft aan wat we als collega's van elkaar kunnen en mogen verwachten. ● Het actieteam Professionele cultuur stelt in schooljaar 22-23 samen met het team en op advies vanuit de audit gedragsindicatoren op. ● De kwaliteitskaarten maken zichtbaar hoe we jaarlijks een activiteit vormgeven, binnen welke kaders en wat er van wie verwacht wordt. ● In de schoolgids, SOP en jaarplan geven we jaarlijks aan wat men van ons kan verwachten. ● De kalender informeert over activiteiten die we als school in een schooljaar oppakken, passend bij de kernwaarden van de school. ● Iedere groep heeft een hand out die bij de informatiemiddag uitgedeeld wordt. Hierin is terug te vinden wat we dat jaar kunnen verwachten in de groep.
Vaste routines	● Om 8.15 uur staat er bij iedere buitendeur 1 collega om de kinderen en ouders welkom te heten. De kinderen mogen om 8.20 uur naar binnen en staan de leerkrachten de kinderen bij de deur van het lokaal op te wachten. ● Om 14.45 uur loopt de leerkracht met de groep mee naar buiten. ● We zijn benaderbaar en aanspreekbaar voor elkaar en ouders. ● In het borgdocument voor teamleden zijn de regels/ afspraken/ routines vastgelegd. ● Voor ouders zijn de routines van de school terug te lezen in onze schoolgids, schoolkalender en hand out van de betreffende groep.

Specifieke aandacht SEL = sociaal emotioneel leren	• We werken vanuit de methode Kwink en Breinhelden. • Ieder schooljaar nemen we de signaleringslijst af om het welbevinden van de kinderen in kaart te brengen. Dit doen we rondom de herfstvakantie en de meivakantie. De groepsoverzichten worden in Parnassys opgeslagen. • Vanuit de opbrengsten stelt iedere leerkracht een plan van aanpak op (voor de groep of een individueel kind) wanneer dit nodig is. Deze is terug te vinden in Parnassys. In het OPP wordt een notitie gemaakt wanneer een plan van aanpak wordt ingezet. • Verder zetten we jaarlijks een tevredenheidspeiling uit bij de kinderen van de groepen 6 t/m 8 om te inventariseren hoe zij school ervaren.
Pedagogisch handelen	• Het pedagogisch handelen worden geobserveerd tijdens de klasbezoeken van de directeur en de intern begeleider. Dit onderwerp wordt meegenomen in de jaargesprekken en eventueel in het persoonlijk ontwikkelplan van de leerkracht.<u>Literatuurtips:</u> Marcel van Herpen, Astrid Bakker en Boaz Bijleveld. • Wij spreken elkaar aan en staan open voor feedback. We praten dus met elkaar en niet over elkaar! (professionele cultuur) • Het actieteam PC stelt gedragsindicatoren op met team en zorgt voor borging/ de kwaliteitskaart. • In vergaderingen wordt iedereen, die aanwezig is, gezien en gehoord doordat we rondes houden en we zoeken gezamenlijk naar passende oplossingen die voor ons allemaal werkbaar zijn. • De gesprekscyclus staat in het teken van ontwikkeling van ik en de ander. De verslagen zijn positief geformuleerd vanuit de growth mindset.
Structuur en klasmanagement	• Wij bereiden de lessen goed voor en verzorgen doordacht, passend onderwijs waarbij we gebruik maken van het DPL Model. • We werken doelgericht en maken bewust keuzes in de opdrachten die de kinderen maken. Deze vaardigheden worden geborgd doordat de directeur en IB-er jaarlijks tweemaal de observaties doen.(Directie in oktober en februari, IB-er november en april/ mei). Deze lesobservaties worden met de collega besproken en opgeslagen in het bekwaamheidsdossier. • In iedere klas hebben de kinderen taken, dagtaken en weektaken • In iedere groep hangt een whiteboard waarop de planning van de dag zichtbaar is en de doelen die aangeboden worden (dagplanning en doel). • Kinderen lopen bij ons in rijen naar de gymles met een collega achteraan de rij die overzicht houdt.

	• We vinden het van belang dat ieder kind werkt vanuit de intrinsieke motivatie. Dit stimuleren wij door een beloningssysteem in iedere groep te gebruiken.

Kinderen worden tactvol aangesproken op ongewenst gedrag volgens ons stappenplan;

Fase 0 Waarschuwen

Wij waarschuwen door een officieel streepje op het bord te noteren.

Bij 3 streepjes gaat de leerling naar de Time-in plek.

De leerling is hiervan op de hoogte (vervolg stappen)

Er wordt een notitie gemaakt in Parnassys. Zo houden we bij of dit dagelijks is en hoe vaak dit in een week/ maand nodig is. Dan is er namelijk ook opschaling nodig van zorg.

Fase 1 Time in

De leerling krijgt hier 10 minuten nadenktijd.

Hiervoor gebruiken we de zandloper

Na deze tijd gaat de leerkracht met de leerling in gesprek.

Er wordt een notitie gemaakt in Parnassys.

Geef een ik- boodschap af

Benoem het ongewenste gedrag en verduidelijk het gewenste gedrag

Geef duidelijk aan wat je van het kind/ de groep verwacht en dat hij/zij anders niet bij de groep aanwezig kan zijn

Inventariseer met de groep/ het kind de oplossingen en de consequenties

Er wordt een notitie gemaakt in Parnassys. Zo houden we bij of dit dagelijks is en hoe vaak dit in een week/ maand nodig is. Dan is er namelijk ook opschaling nodig van zorg.

Indien het gedrag niet verbetert, volgt fase 2.

Fase 2 Time out

De leerkracht begeleidt de leerling naar de time out plek (buiten de klas/ groep) in de klas ernaast, bij de intern begeleider of directeur.

Benoem dat dit de keuze van het kind dan is omdat hij/ zij een mogelijkheid had te verbeteren en weet wat hij/ zij had kunnen doen.

Ook hier krijgt de leerling een zandloper en wordt de nadenktijd zichtbaar. Elke groep heeft een vaste Time in plek met zandloper en bak met zelfstandig werk.

De ib'er/ directeur gaat met kind in gesprek.

Indien nodig wordt de zandloper omgezet en volgt na afloop van die tijd een gesprek.

De tijd die het kind in de groep mist moet worden ingehaald.

Dit wordt ook steeds teruggegeven aan het kind.

Zo spreekt iedereen duidelijk uit wat we van kinderen verwachten; nadenken en praten en komen tot een oplossing om te verbeteren.

Het formulier met de 4W's wordt ingevuld met leerkracht en gaat mee naar huis.

Ook belt de leerkracht naar de ouders om aan te geven wat er gebeurd is en wat er gedaan moet worden.

Er wordt een notitie gemaakt in Parnassys. Zo houden we bij of dit dagelijks is en hoe vaak dit in een week/ maand nodig is. Dan is er namelijk ook opschaling nodig van zorg.

Fase 3 Terugkeer in de groep

Voorafgaand aan de terugkeer vindt er altijd een gesprek plaats met de leerkracht en/of IB-er/ directeur.

De onderwijstijd die een leerling heeft gemist wordt altijd ingehaald.

Wanneer dit stappenplan niet werkt hebben wij de afspraak dat we als team kiezen om de volgende stappen in te zetten mbt Grensoverschrijdend Gedrag

1. Stappenplan Grensoverschrijdend gedrag

Storend gedrag	Het basisniveau is op orde 1e waarschuwing (1^e streepje) 2e waarschuwing (2e streepje) = Keuze maken uit 2 opties. Rustig binnen de eigen groep verder werken of werken in een andere groep. Tel van 1-2-3, daarna moet een kind zich herpakken of keus hebben uitgesproken. 3e waarschuwing (3^e streepje) = Naar Time in plek met zandloper. Ouders na schooltijd op de hoogte brengen en informeren over dit stappenplan. Dit is een gesprek tussen leerkracht en ouder. Samen kijken zij naar mogelijkheden om gedrag te verbeteren. 4^e waarschuwing naar Time out plek en inzet van 4W formulier. Ouders na schooltijd op de hoogte brengen en informeren over dit stappenplan. Dit is een gesprek tussen leerkracht en ouder. Samen kijken zij naar mogelijkheden om gedrag te verbeteren. Een kindplan wordt door leerkracht en IB opgesteld, interventies inzetten om dit gedrag te gaan voorkomen. Wanneer we ouders voor de tweede keer moeten benaderen binnen 1week/ 1 maand dan gaat de IB de leerkracht, niveau 1 observeren in de groep. Hebben we als school genoeg gedaan? Leerkracht brengt de ouder op de hoogte van de dilemma's, interventies die al gepleegd zijn en de observatie van de IB. Notitie in P. Bij de 3e benadering, omdat kind op Time out plek heeft gezeten, vragen we toestemming van de directie om ouders uit te nodigen voor een MDO omdat we als school handelingsverlegen zijn. De directeur bekijkt samen met CvB of de school handelingsverlegen is.

	In MDO's moeten stappen gemaakt worden. Ook ouders hebben hierbij een actieve rol. Er is zichtbaar een opschaling waarneembaar in korte periode. Ook wanneer ouders afspraken niet nakomen en actie vooruit schuiven. MDO verslagen worden gedeeld met directie. Dagdeel uit de klas plaatsen, schorsen en verwijderen is altijd in overleg met directeur en eventueel SCOH en leerplichtambtenaar.

Agressief gedrag	Het basisniveau is op orde Geen waarschuwing maar direct buiten de groep plaatsen (Time out; fase 2 wordt ingezet) Leerling moet zichzelf herpakken en daarna weer mee kunnen doen in de groep. Bij herhaling binnen een dag/ week werkt de leerling 1 dagdeel op Time out plek. MDO wordt opgestart om erger te kunnen voorkomen.

Emotionele ontlasting	Het basisniveau is op orde Geen waarschuwing maar direct 10 minuten Time out plek. Op Time out plek ligt genoeg waarmee de leerling tot rust kan komen.

Ook mbt te laat komen en ongeoorloofd verzuim lopen we het basisniveau langs. Preventief kijken we wat in onze cirkel van invloed ligt om dit te voorkomen en kunnen we aangeven wat we gedaan hebben. Ouders geven we een signaal af nadat we overleg hebben gehad met de IB-er en de leerling is besproken in het CvB.

We komen in actie wanneer;

Formele definities	
Wettelijk verzuim	Ongeoorloofd verzuim van 16 uur in vier weken (ook de minuten te laat komen in vier weken mogen niet meer dan 16 uur zijn!)
Langdurig relatief verzuim	Ongeoorloofd aaneengesloten verzuim gedurende 4 of meer weken
Overig verzuim	Ongeoorloofd verzuim van minder dan 16 uur in 4 weken
Luxe verzuim	Ongeoorloofd verzuim vanwege vakantie buiten de schoolvakanties om
Absoluut verzuim	Leer- of kwalificatie plichtige jongeren die niet is ingeschreven op een school
Thuiszitter	Ongeoorloofd verzuim vanwege langdurig relatief verzuim óf absoluut verzuim

Wanneer het gedrag van ouder/ kind op dit vlak niet verbeterd zal er een MDO ingepland worden en volgen we het stappenplan vanuit het SPPOH (zie site SPPOH).

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Zelfreflectieformulier

Datum:

1. Wat deed ik?	2. Welke regel heb ik overtreden?
3. Waarom gebeurde dit?	4. Wat ga ik veranderen?
5. Hoe kan de leerkracht mij hierbij helpen?	

Ouders hebben dit gelezen en ondertekend

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Kindgesprekken

Kaartnummer	006
Eigenaar/ verantwoordelijke	SEL-actieteam
Toepassingsgebied	Communicatie
Onderdeel	Gesprekken met leerlingen
Doel	Het kindgesprek is bedoeld om de betrokkenheid op het eigen leerproces van de leerling te vergroten. Ook wordt het welbevinden, inzicht en de motivatie van de leerling in kaart gebracht. De relatie tussen leerkracht-leerling wordt versterkt.
Link met visie (speciaal)	Communicatie – samen met ouders en kinderen werken wij aan de ontwikkeling van onze leerlingen
Bestemd voor	Leerkrachten
Beschrijving: Planning afspraken kindgesprekken 2021-2022: Alle groepen houden vanaf de tweede schoolweek startgesprekken met ouder en kind. Het invulblad is besproken en wordt bewaard in het 'kindgesprek mapje'. Elke leerkracht wordt een aantal keer in het schooljaar vrij geroosterd om de kindgesprekken te kunnen houden. Dit wordt in de weekplanningen opgenomen. We streven ernaar om 4 keer per schooljaar een kindgesprek te houden. 1. September: startgesprekken met ouders (doel is kennismaking en relatie versterken) 2. oktober doel: welbevinden + 1^e leerdoelen afspreken. 3. januari-februari doel: reflecteren 1^e leerdoelen en nieuwe doelen stellen. 4. Juni-juli doel: eind gesprek van het schooljaar. Tussendoor maakt de leerkracht ruimte om regelmatig op de leerdoelen te reflecteren. Wat wordt besproken bij het kindgesprek? Naar aanleiding van het startgesprek heeft de leerkracht de eerste informatie over de leerlingen gekregen. Hier kan kort op worden teruggeblikt. Bij het eerste kindgesprek staat het welbevinden en het afspreken van leerdoelen centraal. Bij het gesprek wordt een praatplaat gebruikt waarop de leerkracht notities maakt en afspraken	

noteert. (zie bijlage 1)

Van het gesprek wordt een notitie in ParnasSys gemaakt

Het ingevulde praatblad wordt in het kind-mapje bewaard. Op een A4 noteert de leerkracht de leerdoelen van elke leerling. Zo heeft de leerkracht een overzicht aan welke doelen de leerlingen werken. Dit overzicht staat ook in SharePoint in het mapje groepen. In de onderbouw hangen de leerdoelen zichtbaar in de klas.

In de onderbouw hangen de persoonlijke leerdoelen zichtbaar in de klas.

Planning evaluatie van de stargesprekken

Afspraken die gemaakt zijn worden in het eerstvolgende kind gesprek verder besproken. Van de kindgesprekken wordt ook een kort verslag gemaakt in ParnasSys. Tijdens de oudergesprekken wordt ook besproken aan welke persoonlijke leerdoelen de leerlingen hebben gewerkt.

**Toetsings- of
evaluatiedatum:**

26 oktober 2021 tijdens de teamsessie evalueren we de kindgesprekken. Eventuele aanpassingen in onze afspraken worden in de kwaliteitskaart 'kindgesprekken' aangepast voor het schooljaar 2022-2023

Bijlage 1

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kindgesprek praatformulier

Naam:	Datum:
Ronde 1	
Onderwerp: De eerste schoolweken en mijn leerdoel voor periode 1	
Ik vind dit leuk aan de school/klas: 	Hier ben ik goed in:
Dit vind ik nog moeilijk: 	Dit vind ik belangrijk aan een goede juf of meester:

Groep: ...

Periode: ...

Naam	Leerdoel	Persoonlijk doel (gedrag)
	Ik wil...	Ik wil.. ..
	De LK helpt door..	De LK helpt door....

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart Samenwerking met ouders

Kaartnummer	010
Eigenaar/ verantwoordelijke	Directie
Toepassingsgebied	Relatie met de omgeving
Onderdeel	Oudercontacten en samenwerking met ouders
Doel	We onderhouden een goede relatie met de ouders van onze leerlingen en zoeken actief naar samenwerking met deze ouders.
Link met visie (speciaal)	Communicatie: De relatie tussen leerkrachten, leerlingen en ouders vinden wij belangrijk. Gedurende het schooljaar maken wij regelmatig ruimte voor kind- en oudergesprekken. Samen met ouders en de kinderen werken wij aan de ontwikkeling van onze leerlingen.
Bestemd voor	Team en MR
Beschrijving: Zoals in de schoolgids staat beschreven, vinden wij regelmatig contact tussen ouders en leerkrachten van grot belang. Wij dragen samen de verantwoording voor de opvoeding en ontwikkeling van de kinderen bij ons op school. Wij informeren ouders over alle belangrijke gebeurtenissen op school en over algemene zaken, maar ook over het welbevinden van onze leerlingen. Andersom stellen wij als team het op prijs als ouders ons weer op de hoogte houden van belangrijke gebeurtenissen thuis. Een goede samenwerking tussen school en thuis is onmisbaar voor de leerlingen. Deze kwaliteitskaart biedt hieronder een overzicht en planning van de oudercontactmomenten: gesprekken die wij met de ouders voeren gedurende het schooljaar. - In de 2e week van het schooljaar is er een informatieavond voor alle ouders van alle groepen. - In de 3e week van het schooljaar houden we de eerste van een serie van 4 kindgesprekken. Bij dit eerste gesprek zijn ook de ouders van het betreffende kind aanwezig. - Vlak na de herfstvakantie organiseren we oudergesprekken en worden de ontwikkelingen van de kinderen gedurende de eerste schoolweken besproken.	

- In de laatste schoolweek voor de voorjaarsvakantie ontvangen alle leerlingen hun eerste schoolrapport. Daarnaast geven wij aan de ouders een bijgewerkt OPP. Dit rapport en ook het OPP zijn onderwerp van gesprek bij de oudergesprekken in de eerste schoolweek na de voorjaarsvakantie.
- In de een na laatste schoolweek voor de zomervakantie ontvangen alle leerlingen wederom hun rapport. Daarnaast geven wij aan de ouders een bijgewerkt OPP. Dit rapport en ook het OPP zijn onderwerp van gesprek bij de oudergesprekken in de laatste schoolweek voor de de zomervakantie.

Bovenstaande is een opsomming van alle geplande officiële oudercontactmomenten. Wij verwachten dat ouders op deze momenten aanwezig zijn.

Een MDO is een ander belangrijk instrument dat wij hanteren in de samenwerking met ouders. Iedere maand staat een MDO gepland. Een MDO wordt gepland wanneer wij zorgen omtrent de ontwikkeling van leerlingen willen bespreken, om kennis te maken met nieuwe ouders en het OPP te bespreken of voor een beslis MDO om een nieuwe leerling te plaatsen of over te plaatsen.

Om het doel van het MDO-gesprek voor ieder duidelijk te hebben, wordt vooraf een MDO-formulier opgesteld door de ib'er. Hierin staat het doel van het overleg beschreven.

In het CVB (commissie van begeleiding) wordt 1 x in de 3 weken het aankomende MDO besproken. De Ib'er en/of de orthopedagoog benoemen welke leerlingen besproken moeten worden en met welk doel. Vervolgens krijgt de administratie een lijst van de leerlingen waarvan ouders uitgenodigd moeten worden.

Daarnaast treden wij vanzelfsprekend ook met ouders in contact als bijzondere situaties hierom vragen.

Van alle gesprekken met ouders maken wij notities in Parnassys.

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Kwaliteitskaart professioneel gedrag

Kaartnummer	009
Eigenaar/ verantwoordelijke	Directie + actieteam
Toepassingsgebied	Schoolklimaat
Onderdeel	Professioneel gedrag
Doel	We maken met elkaar afspraken die helpend zijn voor en leiden tot professioneel gedrag van alle teamleden. Door regelmatig gedurende het schooljaar het gesprek met elkaar aan te gaan over professionele gedragsindicatoren, houden we grip op het professionele gedrag en borgen we dit voor de toekomst.
Link met visie (speciaal)	Leerkrachten: de kracht van ons onderwijs is een team dat graag samenwerkt en bestaat uit gepassioneerde leerkrachten die hun leerlingen willen begeleiden voor de wereld van morgen.
Bestemd voor	Team Het Mozaïek
Beschrijving: Met elkaar helder geformuleerde gedragsindicatoren en –afspraken met betrekking tot professioneel gedrag, en de naleving ervan zal leiden tot een (goede) professionele cultuur in onze organisatie. Hiermee bieden wij veiligheid voor ieder individu binnen de organisatie, een gezond werkklimaat voor alle medewerkers en een fijne leeromgeving voor onze leerlingen. Om dit professionele werkklimaat te behouden voor de toekomst zorgen we ervoor dat gedragsindicatoren en stellingen rondom wenselijk professioneel gedrag op teamvergaderingen en studiedagen geagendeerd en besproken worden. Door met elkaar het gesprek hierover aan te gaan maken we aan elkaar duidelijk wat wenselijk en helpend gedrag is in relatie tot professionaliteit en wat er niet gewenst is. Maar professioneel gedrag is meer dan alleen afspraken maken en nakomen. Professioneel gedrag is ook zelf initiatieven ontplooiën die bijdragen aan de (missie en visie van de) schoolorganisatie. Professioneel gedrag leidt verder tot toename van het welbevinden van jezelf en leidt tot toename van het welbevinden van anderen. In een professionele cultuur wordt alles wat strijdig is met één van bovengenoemde criteria effectief begrensd.	

Professioneel gedrag zit 'm ook in de manier waarop we communiceren. In taal, intonatie en lichaamstaal zijn we congruent, zenden we dezelfde boodschap uit.

Wij zijn in staat feedback op een goede manier te geven en te ontvangen. Dat betekent dat we vanuit een waarneming en niet vanuit een oordeel onze feedback geven. We leggen hierbij de nadruk op positieve persoonsgerichte feedback, positieve taak of gedragsgerichte feedback. Negatieve persoons en/of taakgerichte feedback geven we niet.

Feedback geven staat ook opgenomen in het het jaarplan 22-23, gekoppeld aan de plannen die we hebben ten aanzien van collegiale consultatie bij DPL-klassenbezoeken en Kwink-lessen.

Het Mozaïek

Christelijke school voor speciaal basisonderwijs

SBO Het Mozaïek, speciaal voor ieder kind!

Burgerschap

2024-2028

(Concept april 2024)

Inhoudsopgave

Populatiebehoefte

SBO Het Mozaïek is een speciale Christelijke basisschool voor leerlingen die vastlopen in het reguliere basisonderwijs. SBO Het Mozaïek is een kleine, veilige en wijkgerichte school voor het sociaal-emotioneel kwetsbare kind. Onze leerlingen komen uit verschillende culturen en ongeveer de helft komt uit een gezin met een laag inkomen. Ondanks dat wij een wijkgerichte school in Scheveningen willen zijn, komt een derde deel van onze leerlingen uit een andere wijk. Deze leerlingen komen met het taxivervoer naar onze school. Hierdoor zijn de ouders van deze leerlingen weinig op onze school zichtbaar en/of betrokken.

De leerlingen van SBO Het Mozaïek hebben speciale ondersteuningsbehoeften waar het regulier onderwijs niet aan kan voldoen. De gemeten intelligentie ligt minimaal op moeilijk lerend niveau en maximaal op gemiddeld niveau.

Het accent van de onderwijsbehoeften van onze leerlingen ligt op het ondersteunen van (ernstig) vertraagde didactische ontwikkeling gecombineerd met werkhoudingsproblemen en/ of sociaal-emotionele factoren zoals een negatief zelfbeeld, verminderd zelfvertrouwen en beperkte sociale vaardigheden. Onze leerlingen hebben baat bij een kleinere groepsgrootte waarbij de leerkracht voldoende tijd heeft om ieder kind te begeleiden in zijn of haar onderwijsbehoeften.

Onze leerlingen hebben er baat bij dat de lesstof in kleine delen met visuele ondersteuning en veel herhaling wordt aangeboden. Daarnaast hebben zij behoeften aan de nabijheid van een volwassene in het aangaan van sociale contacten, een vaste structuur, consequente aanpak en positieve feedback.

Ongeveer 80% van onze leerlingen is gestart op een reguliere basisschool en hebben ervaren (gezien de hierboven beschreven onderwijsbehoeften) dat zij anders zijn dan andere, hebben het gevoel gehad er niet bij te horen en zijn zij het vertrouwen in volwassenen of zichzelf kwijt geraakt. Daarbij zijn ook een aantal ouders teleurgesteld dat hun kind niet voldoet aan de eisen om op een reguliere school onderwijs te kunnen volgen. Zij zijn hun vertrouwen kwijt in school en of hulpverlening.

Het' burgerschapsprobleem dat hieruit voortkomt is dat kinderen in zekere mate een verbinding missen met hun omgeving en leeftijdsgenoten. De leerlingen zijn geïsoleerder en missen soms de verbinding met leeftijdsgenoten uit de wijk. Ouders zijn hierdoor ook minder betrokken.

Onze leerlingen hebben moeite om aansluiting te vinden en zich onderdeel te voelen van de gemeenschap.

De uitdaging voor SBO Het Mozaïek is om die oefenplek wél te kunnen bieden waar kinderen succeservaringen opdoen in het meedraaien in een (mini)samenleving.

Visie op burgerschapsonderwijs bij SBO Het Mozaïek

Gezien de instroom van leerlingen met taal en leer achterstanden, besteden wij veel aandacht aan de basisvaardigheden taal en rekenen. Taal zien wij als voorwaarde voor goed burgerschap: zonder voldoende Nederlandse taalvaardigheid is het lastig om aansluiting te vinden in de Nederlandse samenleving.

Als school zien wij een grote verantwoordelijkheid als we kijken naar de instroom van leerlingen die een (nare) geschiedenis op een reguliere basisschool hebben gehad. Zij hebben ervaren anders te zijn, hadden het gevoel er niet bij te horen en zijn het vertrouwen in hun omgeving en zichzelf kwijtgeraakt. Ook een groot gedeelte van de ouders voelen zich niet gezien en hebben een weerstand naar externe hulpverlening.

Met onze kernwaarden, onze context en onze leerling populatie als uitgangspunt, willen wij in ons burgerschapsonderwijs de nadruk leggen op deze drie basiswaarden:

- **Uniekheid en Gelijkwaardigheid:**

Elke leerling is uniek en heeft zijn eigen talenten en mogelijkheden. Onze school is een plek waar leerlingen zichzelf kunnen zijn in een veilige en vertrouwelijke omgeving. We erkennen en waarderen deze diversiteit en creëren een omgeving waarin alle leerlingen zich gelijkwaardig voelen. We leren leerlingen om respectvol met elkaar om te gaan, ongeacht hun verschillen. We leren leerlingen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen acties en om te gaan met de grenzen van anderen. We bevorderen een open dialoog en leren leerlingen om hun mening op een respectvolle manier te uiten, evenals te luisteren naar de meningen van anderen.

- **Autonomie en Verantwoordelijkheid**

Onze leerlingen worden aangemoedigd om autonoom te denken en hun zelfvertrouwen te ontwikkelen. We creëren een positieve en stimulerende leeromgeving waarin leerlingen zich veilig en geborgen voelen. We bevorderen autonomie en leren leerlingen om oplossingsgericht te denken en hun eigen problemen op te lossen. We versterken het zelfvertrouwen van leerlingen door hun talenten te ontwikkelen en hen te helpen om hun doelen te bereiken. We bieden hun de hierbij de tools om kritisch en zelfstandig na te denken, hun meningen te onderbouwen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun acties en beslissingen. Dit alles in een omgeving waar fouten maken wordt gezien als een essentieel onderdeel van het leerproces.

- **Verbinding en Solidariteit**

Wij bouwen een vertrouwensrelatie op met leerlingen en hun ouders/verzorgers. We leren leerlingen om samen te werken, elkaar te helpen en conflicten op een constructieve manier op te lossen. We streven naar een open en transparante samenwerking met ouders/verzorgers. Wij streven ernaar onze leerlingen niet alleen met elkaar maar ook met de gemeenschap te verbinden. We leren hun de waarde van samenwerking en wederzijdse ondersteuning, waarbij de nadruk ligt op handelen met en voor elkaar, en niet tegen elkaar. Door een sterke verbinding met de wijk, zorgnetwerken, samenwerkingsverband, bestuur, ouders en elkaar te bevorderen, bouwen we aan een inclusieve gemeenschap waar iedereen bijdraagt aan het gemeenschappelijk welzijn.

Aansluiting bij SCOH-visie

Onze visie op burgerschapsonderwijs sluit aan bij de visie van SCOH op identiteit en burgerschap. We benadrukken het belang van dialoog, respect voor diversiteit en betrokkenheid bij de samenleving. We leren kinderen om kritisch te denken, hun mening te onderbouwen en op een respectvolle manier te communiceren.

Doelen

We streven ernaar om alle kinderen in het speciaal basisonderwijs te laten opgroeien tot verantwoordelijke, betrokken en actieve burgers die een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.

Implementatie:

We implementeren deze visie op burgerschapsonderwijs door middel van:

- **Leerlijnen:** We ontwikkelen leerlijnen die aansluiten bij de kerndoelen burgerschapsonderwijs, de visie van SCOH en de specifieke behoeften van de leerlingen in het speciaal basisonderwijs.
- **Didactische werkvormen:** We gebruiken aantrekkelijke en interactieve didactische werkvormen die aansluiten bij de leerstijlen van de leerlingen.
- **Pedagogische tact:** Wij zijn erop gericht om op het goede moment het juiste te doen, ook in de ogen van het kind. Wij moedigen onze kinderen aan om voluit mee te doen in de maatschappij en begrenzen ze ook tegelijkertijd omdat het kind de maatschappij is.
- **Samenwerking met partners:** We werken samen met externe partners, zoals maatschappelijke organisaties, om burgerschapsonderwijs in de praktijk te brengen.

Evaluatie:

We evalueren de implementatie van deze visie op burgerschapsonderwijs in de tweede helft van schooljaar 24-25.

Doelen burgerschapsonderwijs

De wettelijke opgave én onze visie op burgerschap vertalen wij in de volgende leerdoelen voor actief burgerschap, uitgaande van onze drie basiswaarden:

Uniekheid en Gelijkwaardigheid:

Leerdoel 1: Leerling handelt respectvol en vanuit kennis over de diverse samenleving

Leerlingen leren wat de ander doet en wil. Ze ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam en gelijkwaardig op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.

Leerdoel 2: leerlingen zijn in staat om respectvol en constructief met conflicten om te gaan.

Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus in onze samenleving. Leerlingen weten dat conflicten er mogen zijn en dat ze hiervan kunnen leren.

Autonomie en Verantwoordelijkheid:

Leerdoel 3: Leerling verkent mogelijkheden voor eigen bijdragen aan de samenleving

Leerlingen ervaren dat de regels en afspraken in de directe leefomgeving van bijvoorbeeld de klas- en thuissituatie kunnen verschillen. Ze ontwikkelen het inzicht dat ook in de bredere samenleving regels en afspraken gelden. Ze kunnen dit in verband brengen met de democratische rechtsstaat. Door oefening ontwikkelen leerlingen inzicht in de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en mogelijke spanning tussen deze basiswaarden. Ze leren dat de rechten die ze hebben voortkomen uit grond- rechten, mensenrechten en kinderrechten. Ze leren ook dat deze rechten niet voor iedereen in de wereld gewaarborgd zijn en gerespecteerd worden

Leerdoel 4: Leerling verkent hoe hij/zij democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen en ervaren dat een democratische cultuur gekenmerkt wordt door respect, dialoog en participatie. Ze leren omgaan met hun eigen gevoelens en die van anderen, hun mening te uiten en te luisteren naar anderen, en samen te werken om conflicten op te lossen.

Leerdoel 5: Leerling leert kritisch na te denken en een eigen mening te formuleren zonder zich te veel te laten beïnvloeden.

Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen belangen en de belangen van anderen te behartigen. Ze leren uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.

Leerdoel 6: Leerlingen weten wat invloeden op hen zijn en zijn daar (online en offline) weerbaar tegen.

Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en de maatschappij. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar te handelen.

Verbinding en Solidariteit

Leerdoel 7: Leerlingen leren dat ze samen verder komen dan alleen en zijn in staat om hulp te vragen en om te gaan met feedback.

Leerlingen ontdekken hun emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze leren te reflecteren op gedrag, tradities, vieringen en rituelen. Ze worden zich bewust van hun eigen identiteit en die van anderen in de samenleving en ervaren dat we van elkaar kunnen leren.

Leerdoel 8: Leerling leert wat zijn/ haar rol is in de samenleving en kan met een positieve houding gelijkwaardig bijdragen.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen en ervaren dat vrijheid en gelijkheid belangrijke waarden zijn in onze samenleving, en dat deze waarden gepaard gaan met regels en afspraken. Ze leren dat ze zelf rechten en plichten hebben, en dat deze rechten en plichten verbonden zijn met die van anderen.

Leerdoel 9: Leerlingen weten wat voorbeeldgedrag is en kunnen dit laten zien aan anderen.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen dat macht en inspraak belangrijke aspecten zijn van onze samenleving. Ze leren dat er regels en afspraken zijn, dat er mensen zijn met gezag en dat ze zelf inspraak hebben in bepaalde beslissingen. Leerlingen leren wat voorbeeldgedrag is om zo in de klas een bijdrage te leveren aan een goede sfeer en samenwerking.

Beheersingsniveaus leerdoelen en aanbod

Voor onze leerlingen willen wij een school zijn die een oefenplaats is waar zij met diverse achtergronden met elkaar om leren gaan en een idee krijgen hoe het werkt in de wereld. Burgerschapsvorming is daarom geen vak apart. We integreren onze doelen voor actief burgerschap in ons onderwijs, waarbij we ook kiezen voor een duidelijke verbinding met de buitenwereld. De leerdoelen die wij gesteld hebben, zijn onderverdeeld in een **top 3**.

Nr. 1:

Uniekheid en Gelijkwaardigheid:

Leerdoel 1: Leerling handelt respectvol en vanuit kennis over de diverse samenleving. Leerlingen leren wat de ander doet en wil. Ze ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam en gelijkwaardig op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.

Autonomie en Verantwoordelijkheid:

Leerdoel 3: Leerling verkent mogelijkheden voor eigen bijdragen aan de samenleving. Leerlingen ervaren dat de regels en afspraken in de directe leefomgeving van bijvoorbeeld de klas- en thuissituatie kunnen verschillen. Ze ontwikkelen het inzicht dat ook in de bredere samenleving regels en afspraken gelden. Ze kunnen dit in verband brengen met de democratische rechtsstaat. Door oefening ontwikkelen leerlingen inzicht in de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en mogelijke spanning tussen deze basiswaarden. Ze leren dat de rechten die ze hebben voortkomen uit grond- rechten, mensenrechten en kinderrechten. Ze leren ook dat deze rechten niet voor iedereen in de wereld gewaarborgd zijn en gerespecteerd worden.

Leerdoel 4: Leerling verkent hoe hij/zij democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen en ervaren dat een democratische cultuur gekenmerkt wordt door respect, dialoog en participatie. Ze leren omgaan met hun eigen gevoelens en die van anderen, hun mening te uiten en te luisteren naar anderen, en samen te werken om conflicten op te lossen.

Verbinding en Solidariteit:

Leerdoel 7: leerlingen leren dat ze samen verder komen dan alleen en zijn in staat om hulp te vragen en om te gaan met feedback. Leerlingen ontdekken hun emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze leren te reflecteren op gedrag, tradities, vieringen en rituelen. Ze worden zich bewust van hun eigen identiteit en die van anderen in de samenleving en ervaren dat we van elkaar kunnen leren.

Nr. 2

Uniekheid en Gelijkwaardigheid:

Leerdoel 2: leerlingen zijn in staat om respectvol en constructief met conflicten om te gaan.

Autonomie en Verantwoordelijkheid:

Leerdoel 5: Leerling leert kritisch na te denken en een eigen mening te formuleren zonder zich te veel te laten beïnvloeden.

Verbinding en Solidariteit:

Leerdoel 9: Leerlingen weten wat voorbeeldgedrag is en kunnen dit laten zien aan anderen.

Nr. 3

Autonomie en Verantwoordelijkheid:

Leerdoel 6: Leerlingen weten wat invloeden op hen zijn en zijn daar (online en offline) weerbaar tegen.

Verbinding en Solidariteit:

Leerdoel 8: Leerling leert wat zijn/ haar rol is in de samenleving en kan met een positieve houding gelijkwaardig bijdragen.

Uniekheid en Gelijkwaardigheid:

Uniekheid en gelijkheid
Leerdoel 1: Leerling handelt respectvol en vanuit kennis over de diverse samenleving
Leerlingen leren wat de ander doet en wil. Ze ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam en gelijkwaardig op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.
Leerlingen in de onderbouw leren: • Ik ken de primaire emoties met de bijbehorende lichaamstaal van een ander te herkennen en benoemen   • Ik kan vragen formuleren om de ander beter te leren kennen   • Ik kan de grenzen (emotioneel en fysiek) van de ander herkennen en daar rekening mee te houden.   • Ik kan fysieke kenmerken van mezelf benoemen en vergelijken met die van een ander.   • Ik kan mijn eigen gezinssituatie en thuiscultuur vergelijken met die van een ander   • Ik weet wat racisme is   • Ik kan woorden geven wat de ander doet en wil en daarin overeenkomsten en verschillen ontdekken.   • Ik kan samen (met hulp van een volwassene) onderlinge conflicten vreedzaam op lossen.
Leerlingen in de bovenbouw leren: • Ik heb kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving   • Ik kan de secundaire emoties van de ander herkennen en te benoemen   • Ik kan anticiperen op reacties van anderen op eigen handelen.   • Ik weet de hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities.   • Ik leer over seksualiteit, verschillende seksuele oriëntaties en expressies van gender   • Ik kan de grenzen (emotioneel, fysiek en seksueel van anderen herkennen en daar rekening mee te houden.   • Ik weet het verschil tussen vriendschap en verliefdheid   • Ik kan overeenkomsten en verschillen tussen mensen herkennen en benoemen.   • Ik weet wat racisme is en hoe ik ermee te maken heb   • Ik kan situaties inschatten en situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn bespreekbaar maken.   • Ik weet dat vooroordelen tot racisme kunnen leiden.   • Ik kan een dialoog voeren over vooroordelen en discriminatie, bijvoorbeeld aan de hand van stellingen of praatkaarten.

Uniekheid en gelijkheid

Leerdoel 2: Leerling zijn in staat om respectvol en constructief met conflicten om te gaan.

Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus in onze samenleving. Leerlingen weten dat conflicten er mogen zijn en dat ze hiervan kunnen leren.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik weet dat er regels en afspraken gelden thuis, op school en welke consequenties het kan hebben als ik mij niet aan de regels hou.
- Ik leer mijn emoties te reguleren wanneer ik in een conflict voel dat ik boos word.
- Ik weet dat conflicten er mogen zijn en ik hiervan kan leren.
- Ik weet dat er mensen zijn benoemd of gekozen die gezag hebben of dragen op school, in de woonplaats en in het land.
- Ik weet dat er regels en afspraken gelden in ons land en welke rol verschillende mensen hebben bij het handhaven ervan.
- Ik weet dat ik mag zeggen wat ik vind.
- Ik leer het verschil tussen regels en afspraken
- Ik weet dat ik een stem heb om mee te beslissen over regels en afspraken.
- Ik weet wat de politie doet en wat de rol van de rechter is.
- Ik wil een conflict begrijpen en op een goede manier oplossen.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik weet dat er regels en afspraken gelden thuis, op school en in de publieke ruimte, en welke consequenties het kan hebben als ik mij niet aan de regels hou.
- Ik leer over gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld
- Ik leer over de werking van ons politiek bestel
- Ik weet dat mijn mening telt
- Ik heb kennis over verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit.
- Ik weet de rollen en verhoudingen tussen mensen op school, in de buurt en in het land.
- Ik ontdek hoe onze rechtspraak werkt.
- Ik weet welke rollen ons rechtssysteem heeft en waarom die nodig zijn
- Ik heb kennis wat de buitenwerkstelling van de rechtsstaat kan betekenen, uitgelegd aan de hand van de tweede wereldoorlog.
- Ik weet de betekenis en de waarde van de viering op 5 mei (Bevrijdingsdag).
- Ik kan ervoor zorgen dat iedereen rustig en respectvol is tijdens een conflict.
- Ik heb kennis van manieren waarop ik besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kan beïnvloeden en hoe ik daar verantwoordelijkheid voor kan nemen.

Autonomie en verantwoordelijkheid:

Autonomie en verantwoordelijkheid

Leerdoel 3: Leerling verkent mogelijkheden voor eigen bijdragen aan de samenleving

Leerlingen ervaren dat de regels en afspraken in de directe leefomgeving van bijvoorbeeld de klas- en thuissituatie kunnen verschillen. Ze ontwikkelen het inzicht dat ook in de bredere samenleving regels en afspraken gelden. Ze kunnen dit in verband brengen met de democratische rechtsstaat. Door oefening ontwikkelen leerlingen inzicht in de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en mogelijke spanning tussen deze basiswaarden. Ze leren dat de rechten die ze hebben

voortkomen uit grond- rechten, mensenrechten en kinderrechten. Ze leren ook dat deze rechten niet voor iedereen in de wereld gewaarborgd zijn en gerespecteerd worden

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik ken de basisregels in de klas en op school.
- Ik ken de leefregels en afspraken thuis en in mijn omgeving.
- Ik weet dat iedereen rechten en plichten heeft.
- Ik weet wie mij helpt om veilig te zijn
- Ik weet welke taak ik in de klas heb
- Ik kan mijn taak goed uitvoeren en leer met hulp van een volwassene hoe ik dit moet doen.
- Ik wil verantwoordelijk zijn voor de taken die ik krijg.
- Ik weet dat ieder kind recht heeft op onderwijs en kan iets vertellen over hoe een school georganiseerd is

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik weet dat er binnen de school, klas en samenleving verschillende taken, rollen, rechten en plichten zijn.
- Ik kan een gesprek voeren over maatschappelijke vraagstukken aan de hand van een themahoek, prentenboek of nieuwsberichten;
- Ik kan deelnemen aan maatschappelijke activiteiten binnen de context van school
- Ik kan benoemen wat mijn bijdrage is binnen de school, klas en de samenleving in bijvoorbeeld dagelijkse situaties
- Ik wil verantwoordelijkheid nemen voor mijn eigen rol binnen de klas, school en samenleving.
- Ik weet bij wie ik terecht kan als het onveilig is
- Ik wil lezen/ leren over kinderen en jongeren die zich inzetten om een betere wereld mogelijk te maken
- Ik wil kennis hebben van de ander
- Ik weet dat iedereen gelijke rechten heeft, ongeacht afkomst, religie, geslacht of andere kenmerken.
- Ik ontdek dat ik mensenrechten altijd en overal tegenkom en dat ze voor iedereen gelden
- Ik weet wat gelijke behandeling van mensen en discriminatie betekent.
- Ik weet dat de rechtsstaat kaders biedt voor rechten en vrijheden en bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik.

Autonomie en verantwoordelijkheid

Leerdoel 4: Leerling verkent hoe hij/zij democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen en ervaren dat een democratische cultuur gekenmerkt wordt door respect, dialoog en participatie. Ze leren omgaan met hun eigen gevoelens en die van anderen, hun mening te uiten en te luisteren naar anderen, en samen te werken om conflicten op te lossen.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik ken de basiswaarden van een democratische cultuur: vrijheid, gelijkheid en solidariteit.
- Ik weet dat ik een stem heb en dat mijn mening telt.
- Ik weet dat andere mensen ook gevoelens en meningen hebben.
- Ik kan mijn eigen gevoelens herkennen en benoemen.
- Ik kan naar anderen luisteren en hun mening respecteren.

- Ik kan samenwerken met anderen.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Leerlingen kennen de kenmerken van een democratische cultuur: participatie, dialoog en respect.
- Ik weet dat ik (kinder)recht heb om mee te praten over zaken die hen aangaan.
- Ik weet dat meningsverschillen en conflicten inherent zijn aan een democratie.
- Ik kan mijn mening onderbouwen met argumenten.
- Ik kan de mening van anderen samenvatten en kritisch beargumenteren.
- Ik wil mij actief inzetten voor een democratische cultuur.
- Ik wil opkomen voor de rechten van anderen.
- Ik wil een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.

Autonomie en verantwoordelijkheid

Leerdoel 5: Leerling leert kritisch na te denken en een eigen mening te formuleren zonder zich te veel te laten beïnvloeden.

Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen belangen en de belangen van anderen te behartigen. Ze leren uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik weet het verschil tussen eerlijk en oneerlijkheid
- Ik durf om hulp te vragen en ik weet bij wie ik dat kan doen
- Ik kan inschatten wanneer de ander mijn hulp kan gebruiken en hoe ik dit kan doen.
- Ik kan met de ander samenwerken en hou mij aan afspraken die onderling gemaakt zijn.
- Ik kan naar anderen luisteren en hun mening respecteren.
- Ik weet het verschil tussen een grapje/ plagen en pesten.
- Ik leer over in- en uitsluiting en pesten in de klas.
- Ik kan stevig staan en voor mezelf (op een gepaste wijze) op komen.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik kan mijn mening onderbouwen met argumenten.
- Ik kan de mening van anderen samenvatten en kritisch beargumenteren.
- Ik kan afspraken maken bij het samenwerken en mij hieraan houden.
- Ik kan taken uitvoeren met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn.
- Ik kan problemen op lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn.
- Ik weet hoe ik voor mijn eigen belangen en die van de groep op kan komen.
- Ik leer mijn eigen mening te verwoorden en weet dat een ander een andere mening mag hebben.
- Ik geloof niet direct alles wat ik hoor, ik weet hoe ik informatie kan verzamelen om mijn eigen mening te vormen.
- Ik kan voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land herkennen en benoemen.
- Ik wil leren over de rollen die de overheid, middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid.
- Ik wil opkomen voor de rechten van anderen.

Autonomie en verantwoordelijkheid

Leerdoel 6: Leerlingen weten wat invloeden op hen zijn en zijn daar (online en offline) weerbaar tegen.

Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en de maatschappij. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar te handelen.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik weet dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kan deze toepassen
- Ik kan verschillende vormen van (media) boodschappen te (her)kennen.
- Ik ontdek dat ik keuzes kan maken bij het kijken naar filmpjes.
- Ik leer over mijn eigen mediagebruik (type, duur, frequentie).
- Leerlingen kennen de basisregels voor veilig internetgebruik.
- Ik leer over cyberpesten en hoe ik hiermee om moeten gaan.
- Ik wil de kansen van de digitale wereld benutten om te leren, te creëren en te communiceren.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik weet dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kan deze toepassen.
- Ik kan mijn eigen mediagebruik onderzoeken, ik ben bewust van de gevolgen hiervan.
- Ik weet hoe ik de betrouwbaarheid van digitale informatiebronnen kan onderzoeken.
- Ik weet hoe ik nepnieuws kan herkennen.
- Ik denk na voordat ik reageer op berichten.
- Ik weet van de gevolgen van digitaal communiceren en hoe ik hier op een gepaste wijze mee om moet gaan.
- Ik ken de risico's van online privacy en hoe ik mijn privacy online kan beschermen.
- Ik ontdek de effecten van onware berichtgeving en kan kritisch omgaan met (online) informatie
- Ik leer over verschillende vormen van media(boodschappen), de toegang daartoe en hun invloed op hun eigen leefstijl en die van anderen.
- Ik draag bij voor mijn eigen digitale veiligheid en die van anderen.
- Leerlingen kennen de verschillende aspecten van mediawijsheid.
- Ik leer over de verschillende manieren waarop ik online een positieve bijdrage kan leveren aan de samenleving.
- Ik wil mij inzetten voor een vrije en democratische digitale samenleving.
- Ik wil de kansen van de digitale wereld benutten om mijn talenten te ontwikkelen en mijn dromen na te jagen.

Verbinding en solidariteit

Verbinding en solidariteit (identiteit)

Leerdoel 7: Leerlingen leren dat ze samen verder komen dan alleen en zijn in staat om hulp te vragen en om te gaan met feedback.

Leerlingen ontdekken hun emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze leren te reflecteren op gedrag, tradities, vieringen en rituelen. Ze worden zich bewust van hun eigen identiteit en die van anderen in de samenleving en ervaren dat we van elkaar kunnen leren.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik ken de verschillende aspecten van identiteit, zoals naam, leeftijd, familie, vrienden, hobby's en interesses.
- Ik weet dat er verschillende gezinnen zijn.
- Ik weet dat iedereen uniek is en dat er geen twee mensen precies hetzelfde zijn.

- Ik weet dat iedereen zichzelf mag zijn
- Ik kan mijn eigen grenzen herkennen, te benoemen en te bewaken (emotioneel en fysiek).
- Ik kan woorden geven aan wat ik denk, doe, wil en wil worden
- Ik weet dat mijn taal of talen deel uitmaken van wie ik ben
- Ik kan benoemen wat ik al kan wat ik leuk vind om te doen.
- Ik weet dat ik op school zit om te leren en fouten maken mag
- Ik weet dat ik een ander om hulp mag vragen als ik er zelf niet uit kom.
- Ik kan vertellen over wat bij mij thuis belangrijke tradities, vieringen en rituelen zijn.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik kan mijn eigen grenzen herkennen, te benoemen en actief te bewaken (emotioneel, fysiek en seksueel).
- Ik ontdek hoe mijn gezin invloed heeft op wie ik ben in de samenleving.
- Ik ontdek dat mijn gezin invloed heeft op wie ik ben en hoe ik mij in de samenleving gedraag.
- Ik kan respectvol omgaan met de identiteit van anderen.
- Ik kan verwoorden wat ik denk, doe, wil en wil worden en kan daar gepast naar handelen.
- Ik kan mijn primaire en secundaire emoties herkennen, benoemen en hier bewust mee omgaan.
- Ik kan benoemen wat ik al goed kan en ik nog beter wil leren.
- Ik leer feedback te gebruiken om hier beter van te worden en zie dit niet als een aanval.
- Ik kan nadenken wat ik nodig heb om te leren voor mijn toekomst (VO, beroep)
- Ik kan verwoorden met welke groep(en) in cultuur en samenleving ik mij verbonden voel en welke betekenis symbolen en rituelen hebben.
- Ik kan aspecten benoemen die mijn identiteit mede gevormd hebben (gender, gezin, sociaaleconomische achtergrond, levensbeschouwing, religie en cultuur).
- Ik kan reflecteren op de mate waarin mijn identiteit gevormd is en beïnvloed wordt door leeftijdsgenoten, sociale media, maar ook door persoonlijke mogelijkheden en beperkingen.
- Ik leer dat je het recht hebt om te zijn wie je bent en dat ook uit te dragen.
- Ik weet dat seksuele voorkeur én hoe iemand zich in zijn/haar lichaam voelt voor iedereen anders kan zijn.
- Ik heb kennis en acceptatie van mijn beperkingen of problemen (dyslexie, ADHD, Autisme) en kan dit verwoorden.
- Ik weet dat de ander beperkingen of problemen kan hebben en toon hier interesse en begrip voor.
- Ik durf mijn mening te geven over schoonheidsidealen, gender, seksualiteit en ongelijkheid zoals deze gerepresenteerd worden in/op (sociale) media, en welke invloed die beelden op mij hebben.

Verbinding en solidariteit

Leerdoel 8: Leerling leert wat zijn/ haar rol is in de samenleving en kan met een positieve houding gelijkwaardig bijdragen.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen en ervaren dat vrijheid en gelijkheid belangrijke waarden zijn in onze samenleving, en dat deze waarden gepaard gaan met regels en afspraken. Ze leren dat ze zelf rechten en plichten hebben, en dat deze rechten en plichten verbonden zijn met die van anderen.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik weet het belang van regels in de klas en op school voor spelen en samenwerken.
- Ik kan de leefregels en afspraken thuis en in de omgeving benoemen en vergelijken
- Ik weet dat iedereen rechten en plichten heeft.
- Ik weet dat de wereld groter is dan wat ik om me heen zie.
- Ik leer dat ik vrijheid heb in het maken van keuzes, waarbij ik rekening houd met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik weet het belang van regels en afspraken thuis en op school en deze te vergelijken met die in de publieke ruimte.
- Ik leer over de basiswaarden vrijheid, gelijkheid van de democratische rechtsstaat.
- Ik leer over grondrechten, mensenrechten en kinderrechten en het belang ervan.
- Ik weet dat iedereen gelijke rechten heeft die universeel zijn en onlosmakelijk met elkaar verbonden.
- Ik leer over de rechtsstaat en dat deze kaders biedt voor rechten en vrijheden en bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik.
- Ik weet wat mensen nodig hebben om veilig en in vrijheid te leven en dat er rechten zijn om dit mogelijk te maken
- Ik weet dat er regels zijn om mijn rechten en die van een ander te beschermen
- Ik weet waarom ik vrijheid heb in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas en omgeving.
- Ik weet dat mensen verschillende redenen hebben om naar andere landen te gaan.
- Ik begrijp dat mensen rechten hebben als zij noodgedwongen naar een ander land vertrekken

Verbinding en solidariteit

Leerdoel 9: Leerlingen weten wat voorbeeldgedrag is en kunnen dit laten zien aan anderen.

Leerlingen in de onderbouw en bovenbouw begrijpen dat macht en inspraak belangrijke aspecten zijn van onze samenleving. Ze leren dat er regels en afspraken zijn, dat er mensen zijn met gezag en dat ze zelf inspraak hebben in bepaalde beslissingen. Leerlingen leren wat voorbeeldgedrag is om zo in de klas een bijdrage te leveren aan een goede sfeer en samenwerking.

Leerlingen in de onderbouw leren:

- Ik weet wie de gezagsdragers zijn in de klas, op school, in mijn woonplaats en in het land.
- Ik leer dat ook een leider zich aan de regels moet houden.
- Ik weet dat ik zelf inspraak heb in beslissingen over afspraken in de klas.
- Ik kan de regels en afspraken uitleggen
- Ik kan met anderen samenwerken om een beslissing te nemen.
- Ik wil leren van de ander
- Ik weet dat als ik mij aan de regels en afspraken hou ik bijdraag aan een goede sfeer in de klas en samenleving.

Leerlingen in de bovenbouw leren:

- Ik leer over de verschillende gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld.
- Ik weet hoe democratische besluitvorming werkt en kan beslissingen nemen op een democratische manier
- Ik leer over de werking van de democratie en de rechtsstaat.
- Ik leer over de verschillende manieren waarop ik inspraak kan hebben in de samenleving.

- Ik kan argumenteren voor mijn eigen mening geven over verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit.
- Ik wil bijdrage aan een goede en veilige sfeer op school door voorbeeldgedrag te laten zien.
- Ik kan de ander feedback geven op ongewenst gedrag en hou rekening met gevoelens van de ander.
- Ik wil opkomen voor mijn eigen mening en die van anderen
- Ik wil een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.
- Ik kan leerlingen uit de onderbouw begeleiden bij hun leerproces door het goede voorbeeld te geven.

DIGITALE GELETTERDHEID

GROEP 1,2,3
PRIMAIR ONDERWIJS

PRAKTISCHE ICT-BASISVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-,
midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik kan verschillende soorten computers benoemen.

2 Ik kan (in grote lijnen) vertellen wat een computer kan.

3 Ik kan een toetsenbord van een computer bedienen.

4 Ik kan verschillende soorten computertermen gebruiken.

5 Ik kan gebruik maken van een wachtwoord of icoon als inlogmethode.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler praktische ICT-vaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWISSEID

COMPUTATIONAL THINKING

GROEP 4,5
PRIMAIR ONDERWIJS

PRAKTISCHE ICT-BASISVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-,
midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik kan een computer op een veilige manier gebruiken en kan vertellen hoe ik dat doe.

2 Ik kan een veilig wachtwoord maken.

3 Ik kan op een veilige manier verbinding maken met een netwerk.

4 Ik kan gebruikmaken van een internetbrowser en functionaliteiten

5 Ik kan verschillende soorten programma's en apps benoemen en gebruiken.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler praktische ICT-vaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWISSELS

COMPUTATIONAL THINKING

GROEP 6,7,8
PRIMAIR ONDERWIJS

PRAKTISCHE ICT-BASISVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-,
midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

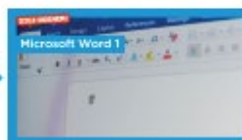
- 1** Ik kan vertellen uit welke onderdelen
een netwerk bestaat.

- 2** Ik kan mijn bestanden op een veilige
manier opslaan en beheren.

- 3** Ik kan een aantal relevante computer-
programma's gebruiken voor tekstver-
werking en het maken van presentaties.

- 4** Ik kan het juiste programma
bij een opdracht kiezen.

- 5** Ik kan zelf een bestand of project
maken en dit op een veilige manier
delen met mijn klas.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en
omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler praktische ICT-vaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWIJSHEID

COMPUTATIONAL THINKING

GROEP 1,2,3
PRIMAIR ONDERWIJS

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid**
voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1

Ik ken het verschil tussen iets vertellen en een vraag stellen.

2

Ik weet dat je vragen kunt stellen als je behoefte hebt aan informatie.

3

Ik weet dat je informatie kunt opzoeken als je ergens iets over wilt weten.

4

Ik kan verwoorden of ik antwoord gevonden heb op de zoekvraag.

5

Ik kan beschrijven wat zoekmachines op internet zijn.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler informatievaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

MEDIAWISSEID

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

GROEP 4,5
PRIMAIR ONDERWIJS

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid**
voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik kan een onderwerp kiezen en daarbij onderzoeksvragen stellen.

2 Ik kan handig gebruik maken van zoekmachines en zoekwoorden.

3 Ik kan de informatie die ik nodig heb, vinden in digitale bronnen.

4 Ik kan het juiste medium kiezen bij de informatievraag en -behoefte.

5 Ik ken het verschil en de relatie tussen hoofd- en subvragen.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler informatievaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

MEDIAWISSELD

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

GROEP 6,7,8
PRIMAIR ONDERWIJS

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid**
voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik kan mijn digitale bronnen verzamelen in een overzicht en ze daarin terugvinden.

2 Ik kan beoordelen of digitale informatie betrouwbaar en bruikbaar is voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag.

3 Ik kan digitale informatie gebruiken om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden.

4 Ik kan beoordelen of mijn onderzoeksvraag helemaal is beantwoord.

5 Ik kan mijn antwoord op mijn onderzoeksvraag presenteren.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler informatievaardigheden.

OOK BESCHIKBAAR:

MEDIAWISSELD

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

GROEP 1,2,3
PRIMAIR ONDERWIJS

MEDIAWIJSHEID

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik weet dat het verspreiden van nieuws en informatie, 'media' heet.

2 Ik kan benoemen dat er verschillende soorten media zijn.

3 Ik herken verschillende vormen van media.

4 Ik ken het begrip 'reclame'.

5 Ik weet dat er via media gecommuniceerd kan worden.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler mediawijsheid.

OOK BESCHIKBAAR:

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

GROEP 4,5
PRIMAIR ONDERWIJS

MEDIAWIJSHEID

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden-, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

- 1** Ik kan verschillende soorten media herkennen en benoemen.
- 2** Ik weet dat media er is om te vermaken, te informeren en/of te overtuigen.
- 3** Ik kan de boodschap in verschillende soorten media-uitingen herkennen.
- 4** Ik begrijp wat de bedoeling en werking van sociale netwerken is.
- 5** Ik herken ongewenst (online) gedrag en/of ongewenste informatie en weet met wie ik dit kan bespreken.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler mediawijsheid.

OOK BESCHIKBAAR:

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

GROEP 6,7,8
PRIMAIR ONDERWIJS

MEDIAWIJSHEID

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik kan omschrijven welke boodschap de maker van een mediaboodschap wil overbrengen.

2 Ik kan kritisch nadenken over de betrouwbaarheid van een mediabericht.

3 Ik kan vertellen op welke manieren ik media gebruik en welke rol dit in onze levens en in de wereld speelt.

4 Ik kan vertellen over de wijze waarop media mij verleiden om steeds vaker te kijken, te klikken of te spelen.

5 Ik begrijp de risico's van online communiceren en kan omschrijven hoe ik hier veilig en bewust mee om kan gaan.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler mediawijsheid.

OOK BESCHIKBAAR:

COMPUTATIONAL THINKING

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

GROEP 1,2,3
PRIMAIR ONDERWIJS

COMPUTATIONAL THINKING

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1 Ik begrijp dat een computer gebruik maakt van een serie geordende instructies of regels om te weten wat het moet doen.

DIGI-DOENER!

2 Ik kan patronen herkennen in vorm, kleur en model.

3 Ik kan de overeenkomsten benoemen tussen taken.

4 Ik kan een reeks instructies aan een klasgenoot geven voor het uitvoeren van een bepaalde taak.

5 Ik kan een taak opdelen in stappen en begrijp dat bepaalde stappen tegelijkertijd uitgevoerd kunnen worden.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler computational thinking.

OOK BESCHIKBAAR:

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWIJSHEID

GROEP 4,5
PRIMAIR ONDERWIJS

COMPUTATIONAL THINKING

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden, en bovenbouw van het primair onderwijs.

DIGI-DOENER!

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

1

Ik kan omschrijven welke problemen opgelost kunnen worden met een computer.

2

Ik kan patronen en volgorden in tekst, cijfers, beeld en geluid herkennen en benoemen.

3

Ik kan omschrijven hoe digitale technologie een rol kan spelen bij het uitvoeren van taken die steeds herhaald worden.

4

Ik heb kennis gemaakt met de betekenis van het begrip 'algoritme' en begrijp dat deze werkt volgens het 'als-dan-principe'.

5

Ik begrijp hoe je problemen kunt oplossen door de situatie eerst na te spelen, om zo te voorspellen wat er gaat gebeuren.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler computational thinking.

OOK BESCHIKBAAR:

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWIJSHEID

GROEP 6,7,8
PRIMAIR ONDERWIJS

COMPUTATIONAL THINKING

onderdeel van de complete leerlijn **Digitale Geletterdheid** voor de onder-, midden-, en bovenbouw van het primair onderwijs.

LEERDOELEN OP KINDNIVEAU

DIGI-DOENER!

- 1** Ik kan een probleem kleiner maken door deze te verdelen in verschillende onderdelen.

- 2** Ik kan een stappenplan maken om zo een probleem op te lossen.

- 3** Ik kan omschrijven hoe computers en de programma's die ik gebruik, kunnen samenwerken aan een oplossing.

- 4** Ik kan een oplossing van een probleem testen en, waar nodig is, aanpassen.

- 5** Ik kan omschrijven hoe een oplossing ook bij een ander probleem ingezet kan worden.

De leerdoelen zijn gebaseerd op de inhoudslijnen digitale geletterdheid van SLO (2022) en omschrijven op kindniveau de inhoud van de pijler computational thinking.

OOK BESCHIKBAAR:

ICT-BASISVAARDIGHEDEN

INFORMATIEVAARDIGHEDEN

MEDIAWISSELSHEID

Vaststellen Schoolplan Het Mozaïek 2024 – 2028/2030

1. Instemming door MR

Datum:

Voorzitter MR:

Handtekening

2. Vaststellen door College van Bestuur